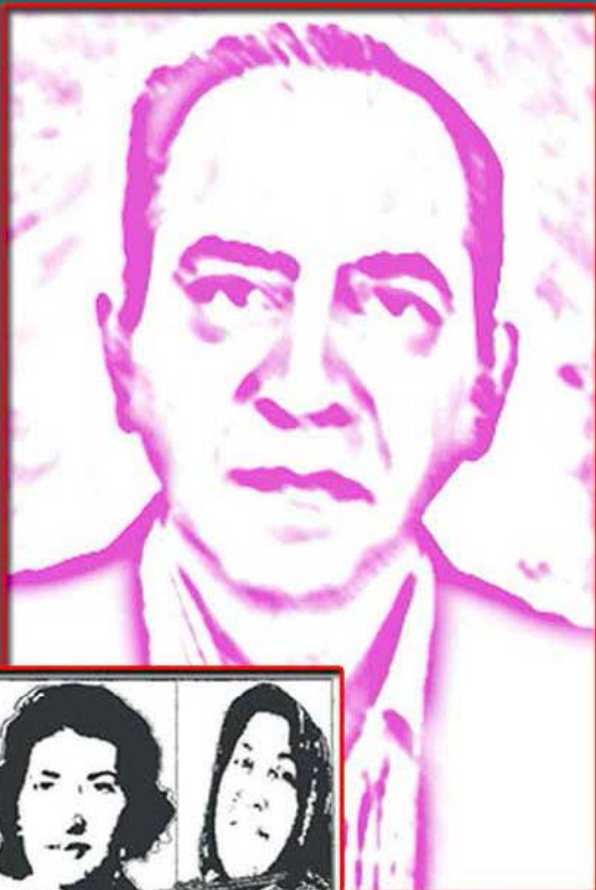

خوی ناغیل لاری

علیرضا ذیحق

خوی ناغیل لاری

علیرضا ذیحق

روایت ائده ن : رحمتلی آنام " علویه خانیم "

جاپا حاضیر لانا ایل : 1390ه.ش (2011م)

zihagh@yahoo.com

خوی ناغیل لاری

علیرضا ذیحق

روایت ائده ن : رحمتلی آنام " علویه خانیم "

1390ه.ش (2011م)

کیتاب دا کی لار :

اؤن سۆز :

6..... خوی شهرین ده فولکلور حاققیندا چابالار

خوی ناغیل لاری:

10..... 1- رئیحان قیزی آذر.....

13..... 2- هادی ، هه دی و هودی

15..... 3- پیس پیس لی پوسته خانیم

17..... 4- آننین یازیسی

19..... 5- اوستا دئدی من دئدیم

20..... 6- لولئهین

22..... 7- صبیر داشی

26..... 8- گولوم گول چیچه یی

29..... 9- چۆچه نین ناغیلی

31..... 10- پادشاهین کیچیک اوغلو

37..... 11- شانسی دورموش دل لَحْ

39..... 12- قوردون ناغیلی

41..... 13- کوپه خانین ناغیلی

44..... 14- یاخچی لیغین عاقیبتی

47..... 15- اوش باجی لار

51..... 16- آوچی احمد

- 17- زیرناچی 58
- 18- خانیمین اویناشی 60
- 19- سوت گؤلی 62
- 20- قددار به یی نین گلینی 65
- 21- امیرارسلان داستانی 67

اؤن سؤز:

خوی شهرین ده فولکلور حاققیندا چابالار

آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی و ائل یلیم لری نین ییغیلیب توپلانماسی اوچون، خوی دا ایلک چابانی "علیرضا نابدل" (1) گؤستره رک، اونون ایلک یازیسی بو خصوصدا، 1340-نجی ایل ده "احمدشاملو" نون "کتاب کوچه" سین ده اؤزونه یئر آلیر. "کوپه خانین ناغیلی" کی کیهان قازئی نین "کتاب هفته" درگی سی نین ایلک نمره سین ده "قصه آقا کوزه" عینوانی له "نابدل" طرفین دن فارسجایا ترجمه اولوب یاییلیر، اونو گؤستریر کی علیرضا نابدل خوی دا معلم چی لیک ائتدی یی ایللر، خوی فولکلورونون توپلانماسی اوچون ایلکین تلاش لاری باشلایب دیر. حتتا اونون شاگیردلرین دن "ناصر احمدی" (2) کی 1389-نجی ایل ده "تورک بایاتی لاری" (3) کینایی نشر ائتمک له آذربایجان فولکلورونون ان دولغون بیر اثرینه ایضا آتیر، نابدل ین هله ده سارسیلمامیش و گله جک نسیل لرده کی فولکلور سئوگی سی نین یاشاتماسینی، آچیق آیدین گؤستریری.

علیرضا نابدل و ناصر احمدی دن سونرا آن قاباقجیل و یورولماز فولکلور وورغونو کی خوی فولکلورونون توپلانماسی اوچون بؤیوک جهدی اولوب، "علی ظفرخواه" (4) دیر کی بوگونه جان اونون دؤرد کیتابی خوی فولکلور خزینه سی نین نه قدر زنگین و چئشیدلی اولدوغونو، ثبوت و عیان ائدیری. ظفرخواه ین کیتابلاری ایران اسلام انقلابین دان سونرا آردیجیل یاییلاراق، اونون توپلادیقی خام ماتریال لارکی فولکلورون مختلف نوع لرینه شامل دیر، اؤز یثنی لیک لری و امانت دارلیق لاری لا، آذربایجان فولکلورونون اینکیشافیندا بؤیوک رول اوینایر.

سیرا ایله گلدیک ده "پرویزیکانی زارع" (5) دن گرگ آدآپاراق کی 1350-نجی ایل دن بئله، فولکلور توپلامادا بؤیوک خیدمتی اولور. اونون فولکلور حاققیندا توپلادیقی معلومات

لار، بوتون لوک له بوگونه جان چاپ اوزو گؤرمه سه لرده ، " آذربایجان شفاهی ائل ادبیاتی " آدلی کیتابی کی 1380- نجی ایل ده نشر اولور، اون نه قدر چالیشقان و ایمان لی آددیم لار آتماسینا ، دلالت اندیر.

ایران اسلام انقلابین دان سونرا ، خوی فولکلورو (6) منیم تلاش لاریم لا تورکجه مطبوعاتدا اؤزونه بؤیوک بیر یئر آلاراق خوی فولکلورونون اؤرنک لری " وارلیق ، " دده قورقود " ، " اولکر " ، " انقلاب یولوندا " ، " آذری " ، " صاحب " ، " دیلماج " ، " اورین خوی " ، " نوید آذربایجان " و " ائل یلمی " کیمی درگی لرده نشر اولونور. آنجاق منیم یز بیر حکایه یازاری اولدوغوما گؤره ، توپلادیقیم خوی ناغیل لاری و خوی عاشیق داستان لاری ، خوی فولکلوروو هابئله آذربایجان آغیز ادبیاتی نین سرگی سینه داها تأثیرلی بیر یز قویور. بو ایش لردن اوچ جیلد لیک " حماسه و محبت در ادبیات شفاهی آذربایجان " کیتابینی چیخارساق کی فارسجا دیلین ده یایلیر ، باشقا اثرلریم آذربایجان تورکجه سین ده چاپ اولورلار کی بو سیرادان ، بو کیتابلاری آدایارماق اولار: " خوی ناغیل لاری " ، " خوی عاشیق لاری " ، " غلام حیدر داستانی " ، شاه اسماعیل داستانی " صیدی داستانی " ، احمد ایله عدالت داستانی " و بو اثرلر اینترنت سیته لرینه ده یول تاپاراق الکترونیکی کیتابلار شکلین ده ، گنجیش مقیاسدا بو تون دونیادا یاییلاراق ، تورک دیللی خلق لر طرفین دن دفعه لرجه اوخونوب واوزه رین ده تدقیقات آپاریلیر. (7) بو تلاش لارین آردی آراسی کسيلمه دن ، 1352- نجی ایل دن بئله ادامه سی واردیر. دکتر حمید سفیدگر شهانقی بو خصوصدا بئله یازیر: " ذیحق ، آذربایجان فولکلورونون جان دامالارینی بدییی مدرن حکایه یه داشی یاراق، ایران حکایه سی نین قاباقجیل یازیچی لارین دان بیرری ساییلیر و بهرنگی ، ساعدی عنعنه لری نین دوامینا چالیشیر. ذیحق ، مختلف ایل لرده " دده قورقود " ، اورین خوی " و اندیشه فرهنگی " ژورنال لاری نین باش یازاری اولاراق ، خوی فولکلورونون پایلماسی ، توپلانماسی و ایئتیب باتماماسی اوچون ، آر دیجیل بیر چابا سی دا اولوبدور. قئید ائتمک کی اونون توپلادیقی ماتریال لار عمومیت له ، خوی ون سؤکمن آوا و چاپیارا منطقه لرینه عایید اولاراق ، آناسی

علویه خانیمین دیلین دن ائشید یب یازدیقى ناغیل لارین دا سایسی و یئنی لیک لری چوخ گۆزه گلیم دیر.

خوی دا فولکلور حاققیندا چالیشان لاردان بیرى ایسه دوکتور حمید سفید گر شهانقى (8) دیركى چوخلى آکادمیک و تدقیقى ایش لرین مؤلیفی اولوبدور و ایران اسلام جمهوری سی نین رسمی "رادیو" سونون ، فولکلور بؤلومون ده گۆره و آپاریر.

بو تدقیقاتچی و یازیچی لاردان باشقا ، گرک خوی جماعتی نین اؤزون دن ده آدآپاریلارا کی بیر دؤورده ، سید ابوالقاسم انجوى شیرازی (9) نین تهران رادیو سوندا سوندوغو " فرهنگ مردم " پراگیرام لاریندا ، اوصداقت لی بیر امانت دارلیق لا ، خوی دان جماعت طرفین دن یوللانان معلومات لاری ، تألیف ائتدی یی کیتابلار دا توپلایاراق ، اونلارین زمان یغماسین دان قوتورلماسینا بؤیوک چابالاری اولوبدور.

بو سون ایل لرده خوی لو لاردان بیرى "محمد علی کریم زاده تبریزی" (10) لندن ده یازدیقى "یادواره خوی" آدلی بیر کیتابدا ، کئچمیش خاطیره لردن سؤزآچاراق خوی شهری نین بیرپارا اجتماعی رفتار، دب و رسم لرین ده دقیق ایضاح لار لا بحث ائدیر کی او کیتاب دا گلن معلومات لار، فولکلور آراشدیرما و تدقیق لرینده ، آذربایجان دیل، فولکلور و ادبیات عاشیق لری نه گرچک بیر قایناق کیمی دیر و اؤز نوعین ده دیرلی.

1- علیرضا ناهدل (1323 - 1350) ، شاعیر و یازیچی

2- ناصر احمدی (1329) آذربجان فولکلورو حاققیندا " دئیرلر " آدلی و " تورک بایاتی لار " کتابینی نشر ائدن تدقیقاتچی

3- تورک بایاتی لاری تهران - نشر تکدرخت ، بیرنجی چاپ 1388 - 1049 صحیفه - شماره کتابشناسی ملی : 7412471

- 4- علی ظفرخواه (1321 ه.ش - خوی) ، ظفرخواه ین ایلک اثری " آتابالار دئییب لر " ایدی که اونون آردیجا " فولکلور خزینه سی " ، " ائل بیلگی ثروتیمیز " و " دیرلی ائل میراثی " و... کیتابلاری چاپ اولوبلار.
- 5- پرویز یکانی زارع (1321) ، یازیچی و تدقیقاتچی ، اونون فولکلور حاققیندا " آذربایجان شفاهی ائل ادبیاتی " کیتابی چاپ اولوبدور.
- 6- علیرضا ذیحق (آغ چایی ، 1338 - خوی)
- 7- ذیحق ین الکترونیکی کیتابلاری نین آدرسی <http://ghafaseh.ir/ebook/11198>
- 8- دکتر حمید سفید گر شهنقی (1346 - خوی) ، یازیچی ، شاعیر و ژورنالیست . اونون کیتابلارین دان " ترانه های کار در آذربایجان " و " جشن شب یلدا در ایران " ، فولکلور حاققیندا آن آدلیم کیتالاردیلار.
- 9- سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (1300-1372) ، ایران فولکلورو ساحه سینده چالیشان بیر یازیچی ایدی کی اونون " تمثیل و مثل " ، " آداب و رسوم زمستان در ایران " کیتابلاری چوخ معروف دولار . علیرضا ذیحق اونون " آذربایجان دا قیش مراسیمی " آدلی کیتابینی ، آذربایجان تورکجه سینه ترجمه ائده رکک یاییب دیر.
- 10- محمدعلی کریم زاده تبریزی (1301 - خوی) ، یادواره ی خوی کیتابی نین مؤلیفی دیر. یادواره شهر خوی (چاپ اول ، لندن 1380 ، چاپ دوم : انتشارات سرمدی - تهران 1388 به کوشش : مجمع خویی های مقیم استان تهران)

ناغیل لار :

رئیحان قیزی آذر

قدیم تاریخ ، " جان " آددی گۆزل بیر مملکت واریدی. او مملکت ین "بی" آدیندا قَدَر قودرت دی بیر شاهی واریدی کی هئچ اوغلو اولموردی. شاه تصمیم توتور مونججیم لردن کۆمه ی آلا و اونار تاس آتیب کیتاب آچاننان سورا، هامیسی دئدی لر : " چاره سی تزه دن ائوله نمَح دی و بو دَفه تاس گۆرسه دیر کی ختمن اوغلو ز اولاجاخ ."

شاه دا سۆزه باخیب " آذر " آددی گۆزل گۆیجَح بیر قیزی نان ائولندی . آذر ، داغلار قیزی ایدی و رئیحان ائلی نین گۆزبَته یی. چوخ جَح مه دی آذر حامیله اولدی و بیر اوغلان دوغدی . شاه سَویندی و بوتون ائل اوبا دا جشن توتولدی. آدین دا قویدی " بایجان " کی دَده سی نین آدی ایدی .

" بایجان " ین اون دؤرد یاشی واریدی کی " جان " مملکتینه حمله اولدی و بایجانان آذری قورتارماخ اوچون ، شاه اوناری گۆزلردن گیزیلی ، بیر داغ ایچینده اویولموش درین ماغاریا قویدی و گتندی جنگه . چوخ گونلر گئشسه ده شاه دان خبر اولمادی و بیر گون بایجان ، آنا سیندان گیزیلی ، اوزاخ دان گؤروشه ن دریا یا ساری یولا دوشدی . دریا یا آرزقالیردی یاخین لاشا کی بیر آت سودان چیخیب ، بایجانا طرف گلدی. او آتا مینیب گتندی آناسی نین یانینا و برابر یولا دوشدولر. هله چوخ گتتمه میشدیلر کی قولاخ لارینا بیر سس گلدی . یاچخی قولاغ آساندا گؤردولر کی بیر قیز سسی دی . بایجان تدان یئندی و یاخینا گئدنده گؤردو عم قیزی سی " تورکان " دی. تورکان دئدی : " تئر اول قوی قاش کی ایندی قره دئو گلر و سنی ده منیم کیمی اسیر ائله ر. " آمما بایجان قولاغ آسمادی و اونو زنجیردن قورتاراندا ، بولدی کی عم قیزیسی " جئیران سوتی " تاپاغا گلیب دی و " شاه بی " بَح یارالیدی و چاره جئیران سوتو

دی ، آذر آت بئیلنده اوغلونوایزلیردی کی بیردن بیره گوزون نن ایتدی و ایسته دی آتدان یئنه کی آت دئدی : " آز قالیر قرانیغ اولو و تئز گند بو بولاخ دا گوزلرینی یو که گنجه نی ده گونوز کیمی هر یثری ایشیخ گوره سن ، او حتمن قره دئوین الینه دوشوب دی و قورتوماسی هئش ده هاسات دئی ، " آذر بولاخ دا اوز گوزون یویوب دؤنه رح ، آت اونو گؤتدی قره دئوین قصرینه . گنجه نین قرانلیقین دا گوز ، گوزومه سه ده آذره هریان ایشیخ ایدی ، دئو بیر تونقال قالی ییب بایجان نان تورکانی ایستیردی شیشه چکیب کاباب ائلی یه کی آت دئدی : " چاره فَعَت دئوین جانین آلماغ ی کی اونون جانی دا ، بو گوروشه ن چینارین قالین قئیم بوداغی دی . گرَح قیلش چکیب او بوداغی کؤح دن کسه سن . آذر کی قیلش چکیب اوخ آتماخ دا ، رئیحان ائلنده اونا تای یوخ اودی تئز چیناری نئچه بئردن نشان آلدی و آیاغینی اوخلارا قویوب دیرماشدی چینارا . آغاچین باشیندایدی کی وار گوجونن ، او شاخه نی کسبب آغاچ دان قوپاتدی و دئو بیردن بیره هوشدان گنذب ییخیلدی یثره . آمما نه تورکان و نه بایجان ، اوجاچین آلوون نان علاوه ه بیر زاد گورموردولر . گنج حالدا دوروب باخیردیلار کی بیردن بیره آذر اونارین آلین نن یاپیشیب میندیری دریا آتینا و اوزودوشدی قاباغا . سحره جان یول گنسه لرده آذر ، اولوب گنچن لری تورکان نان اؤرگندی و بولدی کی پایتخت محاصیره ده دی و شاه دا بَح یارالی . اونار چاییر لی چیمن نی بیر یئرده دینجه لیب یئیپ ایشدیج دن سورا ، آذر میندی دریا آتینا و دئدی : " سیز بوردا دینجه لیب شیکارینان مَشقول اولونجا ، منده گنذبم بلکه جئیران سوتو تاپدیم . "

آذر ، آتی چاپپ داغلارا گؤتورله نینجه ، نئچه بالالی جئیران گوروب اونارین امجه ییندن بیر بایدا سوت ساغدی . جئیرانار رئیحان قیزی آذری تانیردیلار و او آیریلارکن ، هامیسی نی قوصصه باسدی و آذرده اوناری بیر بیر اؤپوب باغرینا چَح دی . آذر ، آتی مینیب چاپاراخ ، اونان ایسته دی کی بلکه بو مملکتی قورتارماق اوجون بیر یول دیه . آت دئدی : " بو مملکته زوال یوخدی و گرَح کی آرواددی کیشی لی هامی جنگه گتسین و سن ده بیر ی سن . بیر پهلوان وار آدی " قَمگین " و هامی نین قورخوسو اونان دی . منی یَهَر لی ییب اوخ لی قیلش

لی مئیدانا گیره جَح سن و من کیشنی ییب قیجیمی یثره چیپ دیکدا، هر یئری توز دومان توتوب "قَمگین" ین گۆزلری هئش زاد گۆرمی یه جَح دی، اوندادی کی گَرَح اوخو یایا قویوب "قَمگین" ین قلیبنیشان توتاسان، نییه کی سنین گۆزون نه تَح قَرانیخ دا بلکه توزدا دوماندا دا هر یئری آینا کیمین گۆره جَح دی."

اونار بایجان نان تورکانی دا گۆتوروب چادیر لارا ساری یولا دوشدولر و شاه اوناری ساغ سلامت گۆرونجه، سۆیندی آمما ایسته دی کی تئز قویوب گتسین نر کی بلکه دوشمن آینه دوشمی یه لر. آذر آمما قولاغ آسمادی و شاه اؤزون تاپار تاپاز، گۆردو کی آذر، باش دان آیاغا جنگ لیاسی گیریب آغ بیر آتی نان مئیدانا گیردی. "قَمگین پهلوان" کی فیکر ائلیردی داها اونون قاباغینا چیخان هئش بیر پهلوان قالمی ییب دی و بویون ظفرشئیوری چالاجاخ لار، بیردن بیره هئیت لی بیر آت گۆردو و آت بئلین ده، دلی سوو بیر چنگاور. مئیداندا ائله توز سالمیشدی کی سانکی هر یثره توفان قوپوردی، قَمگین پهلوان بیر قره لتی سئچیب یاخینا گنده رکن، بیردن بیره دمیر زیرحینی، اوخلانمیش گۆروب اوره بی سانجیلدی، الین اوره یینه قویوب ایشین نه اولدغون آنلادیخ دا، بیرنچه اوخ داها، اونون آلین اوره یینه تکیب آتدان یثره دوشدی، توزدومان کی یاندی هامی گۆردو قَمگین پهلوان قانینا قَلطان دی و بایجان قشونان برابر، دوشمنه حمله ائلیر.

"بی شاه" ین مملکتی بوجورلو یونن خطر دن قورتول دو آمما هم پادشاه و هم جان اهلی او گون نن بئله، مملکت درینه آذربایجان دئدی لر. بایجان نان تورکان دا ائوله نیب هر یاندا توی دویون چالیندی، و دوز او گونو بالیخچی لار گۆردولر کی آغ آت سودا چیمه رَح، "خَزَر" دریاسی شپه له ندی و شپه لر آتی گۆتوروب گتدیلهر.

خوی روایتی - روایت تاریخی 1352 ه.ش

روایت ائلتن: آنام علویه خانیم

هادی ، هه دی و هودو

بیرگون وارایدی بیرگون یوخ ایدی ، هادی ایله هه دی بیرده هودو وارایدی ، اوچ قارداش ایدیلار ، چیخیر لار شیکارا ، بیرقوش وورور لار ، هادی هدی دن پیچاق ایستیر ، هدی ده بیر پیچاق وئیر ، ساپی وارایدی تتیه سی یوخ ، هودو دا گئدیر بیر قابلاما گتیریر ، یان یؤره سی دوز دبی یوخ ، اوچاق قوروب قوشو پیشیریر لر ، دیونجا ئییب قورتولاندا ، هره سی ده بیر بود گۆتوروب آتیرلار چی یین لرینه ، دابانا قووه ت هارا ؟ دوز ائوه ، هودو آمائله یورقون دوشور کی سَحری ئیلیر لر یوخودان دور مور ، هادی له هه دی دوشور لر یولا ، هودو دورور اونلاری گۆرمور ، دام قالمیر دیرماشیب باخماسین ، آعاج قالمیر چیخب آختار ماسین ، چیخیر تپه یه ، بوتپه یوخ اوتپه و گئنه بیر زاد گۆرمور ، ئینه سین ئینه مه سین آل آتیر کۆینه یینه ، یاخاسیندان اینه چکیب تاخیر یره چیخیر اوستونه ، بویلانیر بو له توولانیر او له گۆرور قارداشلاری یانیندا دی ، اؤزوده قان تر ایچینده ، زور بیللاهی نان بیر داری گتیریر لر ، کۆمه یه قاجیب داری نی سورور لر ده رمانا ، اونو اویدوب ساویریر لار ، تلیسه تۆکور لر توتموری ، خارال دا هئچ توتموری ، آبارا دا یئر لش میری ، گۆز لر قالیر هودو دا ، هودو دا یاخاسیندان بیر " بیره " توتوب اوچ یاندان تۆکولوب اۆلدورور لر ، سورادا قایغی نا ، داری نین اونون تۆکور لر ، آتا وورور لار آپارمیر ، قاطیرین دا گوجو چاتمیر ، دوه ده یوک آلتیندا قالیب دورانمیر ، یوک لور لر قاریشقایا ، زحمه تی نن مین گوجونه ن یئیریر لر ائوه ، یوکو یره آتینجا ، آت لار ماجال وئرمی ییب چیخیر لار اوستونه ، مئیدان قوروب کیشنیر لر ، آتلاری قووانمیر لار ، داش شنه آعاج دا اثر ائله میر ، هامی باخیر لار هودو یا ، هودو دا آل آتیر کۆینه

یینه ، چاخماق داشین چیخاردیب توتون کاغاذ بو کونجه ، اود آتدانیر نال لارا. نال لار ده ییر
 بیر بیرینه. یئر عالمین اود گۆ تورور ، نکجه قالیر بیر پالان ، بو سوزلرین هامیسی یالان .

خوی روایتی / روایت انده ن : رحمتلی آنام " علویه خانیم "

1354/10 /20

پیس پیس لی پوسته خانیم

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی . گون لرین بیرینده بیر پیس پیس لی وارایدی کی ائوده قالماق دان داریخیر . چیخیر ائشی یه . راس گلیر بیر سیچانا . سیچان دئیر : " هارا پیس پیس لی ؟ " پیس پیس لی دئیر : " دیلین لال اولسون گؤ زون کور اولسون نییه دئیرسن پیس پیس لی دئه گینه پیس پیس لی پوسته خانیم ساش لاری دابان اوسته خانیم هارا گئدیرسن ؟ " سیچان دئیر : " پیس پیس لی پوسته خانیم ساش لاری دابان اوسته خانیم هارا گئدیرسن ؟ " پیس پیس لی دئیر : " گئدیره م یا آره یا گؤرا! " پیس پیس لی دئیر : " منی ووراندانه بی نن وورار سان ؟ " سیچان دئیر : " قویروغومون اوجونان گؤ زله ره ن سورمه چکه رم . " پیس پیس لی دئیر : " پس گله ره م . " سیچان نان پیس پیس لی آر آرواد اولورلار .

بیرگون سؤزلری اولوب ساواشیر لار . پیس پیس لی ایستیر گنده دده سی گیله کی کی قیچی بودروبور . دوشوری دوه ایزی درین گؤله . نئینیری چیخانمیری . یولدان گئچه ن آتدیلارا دئیر : " آی آتدیلاز فیض باراتدیلاز ، خان ائوینه گنده ر سیز یاغلی پیلوو بییه ر سیز سیچان سولو به یه دئه ر سیز پیس پیس لی پوسته خانیم ساش لاری دابان اوسته خانیم دوشوب دوه ایزی درین گؤله دئیر گلکسین منی چیخاتسن . " آتدیلاز خان ائوینه گنده ر لر یاغلی پیلوو بییه ر لر سیچان به یه دیه ر لر : " پیس پیس لی پوسته خانیم ساش لاری دابان اوسته خانیم دوشوب دوه ایزی درین گؤله دئیر گلکسین منی چیخاتسن . " سیچان بی ده گنده ر . آل اوزادار دیه ر : " آیینی وئر چیخاسی ! " پیس پیس لی دیه ر : " یاغیش یاغدی گون چیخدی هله سن تزه گلیرسن ؟ گت گت من سن نن کوسولی ! " سیچان بی هئی یالوارار آمما پیس پیس لی لجه

دوشوب آلینی وئر مز. آخیر دا دا سیچان جاننا گلیب آجیغین نان ، دوه ایزی درین گۆله تورپاغ
تؤ کوب پیس پیس لی نی باسدیرار.

روایت تاریخی : 49/12/23 – خوی

روایت ائده ن : رحمتلی آنام " علویه خانیم "

آننین یازیسی

بیرگون وار ایدی بیرگون یوخ ایدی . آلاهدان سئوای هئش کیم یوخ ایدی . بیر شاه واریدی و اونون بیر خانیمی ، گون لرین بیرینده شاهین خانیمی ییخیلان کیمی آننی نین دریمی سویولور ، شاه گؤرور اونون آننیندا یازیب لار: " بو آروادی اوغورلوغا خاطیر توتوب باشین قیر خاقلار . "

شاه قالیر آل دن آمانا ونئینه سین نئینه مه سین اوغلون چاغیریر دئیر: " بو اونون آننی نین یازیسی دی و سیلمه ی اولماز . ییزیم ده بو مملکت ده آبر حیا میز وار و من دئیره م ائله گیزلینجه آنان دا گؤتوروب گئت اؤزگه بیریره و او قدر اونان اوردال کی آننی نین یازیسی باشینا گلیب قئیده سیز . "

شاهین اوغلو آناسی نی دا گؤتوروب چیخیر یولا . اوزاق بیر یثره گئدیب آدسانارینی گیزله دیلر . شاهین خانیمی اوردایا بیر به ی آروادی نان دوست اولوب بیرگون گئدیللر حاماما . یویونوب گئجینیلر و حامامان چییخاندا ، به بین خانیمی گؤرور کی قیزیل گردنبندی یوخ دی . هریانی آت ویریب اوس چیخیر آمانی تا پانمیر . ظن نی گئدیر شاهین خانیمینا . نیسه کی حامام قوروغ ایدی و اونان علاوه هئش کس حامام دا یوخ ایدی . ایش چکیر شیکایه ته و اونون باشینی قیرخیب شهری دؤد دؤره دولاندیریللار .

ننجه گون سورا کینزلر چیح لی پالتار لاری یو یوردولار کی آل لرینه بیر شئی دیر . تشت ده کی پالتارلاری یثره تۆکوب ایش لرینی آختاراندا ، قیزیل گردنبندی تاپیب خانیمایا موشو لوخ وئریلر . به بین خانیمی گؤرور کی ناحاح یثره خاخا بؤهتان ویریب او آروادین آبرینا توخونوب دی . پشیمان اولوب گئدیر حلال لیغ آلمانا کی گؤرور اونار او ائوی بوشالدید

گئدیپ لر . قاپی قونشودان اونناری سوروشوب آختارسا دا هئش کس اوننارین هارا گتتیج
لرینی بولمور .
شاهین خانیمی اوغلونان برابر اؤز مملکت دَرینه دؤنوری و گینه باشلیر ، گئشمیش ده کی
کیمی قصرده اؤز خانیم لیغینا . گؤی دن اوچ آلما دوشور ، بیرى منیم بیرى سنین بیرى ده
ناغیل دییه نین .

خوی روایتی - 74/7/3

روایت ائده ن : رحمتلی آنام علویه خانیم

اوستا دئدی من دئدیم

اززل کی منیم واریم ایدی ، گنچی قیلی شلواریم ایدی. قورباغا آتیم ایدی ، توسباغا پشوازیم ایدی . کاوار قیلنجیم ایدی ، مه ی جومک قلخانیم ایدی . گنتدیم حمامه دئدیم اوستا منه بیر فیه ، بیر فیه وئردی شال کیمین ، اوزومه باخدی مال کیمین . دئدیم بئله خبر مبر وار ؟ دئدی بیغ لارین چوخ یاغلی دی ، دئدیم یاغلی - یاغلی بیلدیر چین لر یئمی شه م . دئدی اثرکه ی ایدیلر یا دیشی ؟ دئدیم گۆ ی ده اوچاندا گۆر موشه م . دئدی پس قیش لارین نییه چیرمالیدی ؟ دئدیم درین - درین دریا لاردان گشمی شه م . دئدی سویو ایسی ایدی یا سویوق ؟ دئدیم قورو اکن گۆر موشه م . دئدی باش گۆوزون نییه اون لودی ؟ دئدیم بؤ یوک - بؤ یوک ده رمان لاردان گشمی شه م . دئدی بیه گون ده نئچه باتمان دن دارتایدی ؟ دئدیم خاراب اکن گۆر موشه م . دئدی گنت باشلا گینا ایش لرین ! دئدیم ایش گۆرمه یه یوخ من به ی لی یه گلمی شه م . دئدی پس من نن قورخ . دئدیم بؤیره ن اوخ !

- خوی روایتی / 1351/11/8 روایت انده ن : رحمتلیک آنام " علویه خانیم " / بیله نچی قیساً، اوشاق یانا و آزچوخ وزن لی و قافیه لی ناغیل لارا " قوشماجا " دا دئمک اولار .

لولئھین

بیر گون وارایدی بیرگون یوخ ایدی، گونلرین بیرینده آخساخ بیر لولئھین وار ایدی . اؤزوده لاپ شیطان توخومی ، عمی سی نن لجه دوشوب گئدیر اونون جویز لرین اهمه یه ، چووالی آتیر چیی نینه دوشور یولا . راس گلیر بیر خوروزا ، خوروز دئیر : "هارا ؟ " دئیر : " گئدیرم اوغورلوغا . " قوشولولار بیربیر لرینه دوشوللر یولا . گؤروللر بیر سئلجم ائششک گلیر . ائششک کی بولور گئدیللر اوغورلوغا سوروشور نه قَدَر یولدی ؟ لولئھین دئیر : " باشین نان گؤتونه بیر آغاش یول دی . " ائششک دئیر : " پس من ده وارام . " سورا گؤروللر بیر ایلان اونان آلایلار نشان و اودا اونلارا یولداش اولوب دوشوری یولا . چاتا چاتدا بیر توخماق دا اوننا رینان آياغ اولوب گئجه نین یاریسندا ، چاتیلارلولئھی نین عمی سی گیلہ .

لولئھین باشلیر هره نین ایشینی دئمہ یه کی عمی آروادی اونارین سسینه آیلیر . دئیر : " دوکیشی کی دوبر دیمیز داغیلدی ، ائوه اوغرو دوشوب ! " کیشی دئیر : " یات کی حتمَن بوله ن قره باسیب یوخوزاد گوروب سن . " آرواد سسلہ نیر : " یوخوزاد ندی کیشی ؟ یانین یشره وئرب آخماق دانیشما ! " لولئھین چووالینی جویزی نن دولدوروردی کی کیشی گئتدی پیه یه گؤره نه خبر کی ائششک بتر دن آسقیریب اونوقورخوتدی . قاشدی دالا کی ایلان دولاشدی قیچینا ، آرواد دا دوردی چیراغی یاندیرا کی خوروز قاناد چاللب لامپانی سؤندوردی . بو آندا لولئھین سسینی بوغازا سالیب دولو چووالینان دئدی کی گلین گئده ک . اونار چیخب گئندنه کیشی ایسته دی اوناری توتا ، ائشی یه چیخینجا آما توخماخ تاپداندی باشینا . توخماخ دا اؤزونو اونارا یئتیردی . اوتودولار بیرقویونون آغزیندا کی جویز لری بؤلسون لر . لولئھین دئدی : " دوزون ایسته سه زمینم جویز دن خوشوم گلمز ، پاییمی وئره جه یه م

اونا کی قویو یا آتدیغیم داشی تتر چیخاردیب منه وئره . "لولئهین قویا بیر داش سالماخ همی ،
 هامی بیردن تپیلدی قویا و لولئهین ده قویونون آغزین قویدو.سورا دا بیر چووال جویزی نن،
 آخسی یا آخسی یا دوشدویولا. آلاها باخ تاری یا باخ سن بودونینین ایشینه باخ . دونیا هئش
 زاد ، هئش زاد دان دا بیر شئی آسکیج .

خوی روایتی – 75/11/9

روایت ائده ن : رحمتلی آنام "علویه خانیم"

صبیر دای

بیر گون وار ایدی بیر گون یوخ ایدی ، آلاهدان سئوای هئش کیم یوخ ایدی . فاطما آدیندا بیر قیز وار ایدی . بو قیز هر گون ائودن چیخیب مکتبه گئدنده ، قولاغینا بیر سس گلریدی کی : " آی فاطما ، فاطما ، فاطما اؤلویه قیسمت سن فاطما ! " هایانا دا دؤنوب باخیریدی هئش کیمی گؤروردی . آخیر دا بیر گون جانا گلیب هر زادی دده آنا سینا آشدی دئدی . آنادده سیی ده تئز آل آفاق ائلی ییب وار یوخ لارین ساتیب اؤزگه شَهَره چیخدی یلار . آز گئندیلر چوخ گئندیلر بیر عالمه یول گئندیلر آما یولی آز دیلار . گوردورلر هر یان چؤلیدی و به بیرئل گلیر . توز دومان ایچینده آزا قالا ایتیردیلر کی گؤز لرینی یو موب آچانا ، بیر باغ گوردورلر . فاطما تئز گئندیدی باغین قاپی سین دؤیدو کی بلکه بیر آزدینجه له لر . باغین قاپیسی آچیلدی و فاطما گیریدی ایچه ری . آنا دده سی ده اونون دالیجا ای چه ری گیرینجه ، گوردورلر نه باغ وار نه بوستان . چؤلون ایس سی دی و گؤز ایشلی یینجه قورولوق . فاطما دان دا خبر یوخ دی . نه قَدَر ده آغلی ییب سیزلادیلار فایداسی اولما دی و گوردورلر آزا قالیر قاش قره له و تئز اوردان چیخیب گئتمه سه لر قوش قوردون یئمی اولاجا لار .

فاطمای اؤزونو باغدا تَح گوروب آنا دده سین نن ده خبر اولمادی . آژ سوز دولانیردی بلکه بیر شئی تاپیب یی به کی بیر بولاخ گوردور و اونون یانیندا قیزیل بیر تاس کی ایچی دولو میوه ایدی . یئیب ایچیب تَره دینجه لمیشدی کی اونو یوخو آپاردی . صوب کی دوردی گوردور باغین دیینده بیر عیمارت وار گل گؤره سن . گیردی ساختیما نا و دولا ییب گزنده اوتاق لار گوردور آینا بند ، کی هر اوتاق یئدی اوتاغا آچیلیر . هر یان دولود ایدی ناز نعمتی نن و اوتاق لارین بیرینده خزنه لی بیر حمام کی ایسی سویو دوم دورو چاغلیردی . دوشور

خزنی یه و چیمیب چیخان نان سورا، ها سسلیر اونا سس وئره ن اولمور. قیق ییله چیخب گنډیر اوس طبقه یه و گورور گینه ایچ ایچه بیر اوتاخ وار و لاپ دیب ده بیر تخت. یاخین لاشیب اؤر تو یو آچان کیمی، گوردو تخت اوسته بیر اوغلان، اوغلان یوخودادی و بدنی دولوایی نه نن. باشی اوستونده ده بیر دوعانان یازی. گوردو کاغاذدا یازیب لار: "هرکس قیق گنجه گونوز بو شاهزاده نین باشی اوسته اولو و هرگون بو دوعانی اوخویا ننان سورا بیر اینه اونون بدتین نن چیخاردا قیر خیمجی گون بو جوانین طلیسمی سینیب آسقیریب آییلا جاخ. بو مودت ده ده یییب ایشدی یی گونده بیر دته بادام اولاجاخ و بیر اوسکی سو."

فاطمه اوتوز بئش گون بو چتین لی یه دوزوموشدوی کی گورور قره چی لرین سسی گلیر و زیرنا بالابان چالیب دئییب گولمه ده دیلر. بیر اوش قیزیل گؤتوروب گنډیر دورور دووارین دالیندا و سسله نیر کی "آی آغالار خانیم لار بیر عاکمه قیزیل آلیب قیزلار یزدان بیرین منه کنیز وئیرن کی تح لیح دن لاپ بیخمیشام و ایستیره م منه قولاخ یولداشی اولو." کندیرین باشینا بیر دویونجه دولویوب باغین دووارین نان توللور ائشی یه.

قره چی لرده بیر قیزی کندیره باغلی ییب فاطمه یا دئییلر چح یوخاری. فاطمه دا زور بللاهینا ن کندیری چکیب قیزی دووار دان یئندیریر یئره. دئمه قره چی قیزی دا او ییز لردن و فاطمانی دیله توتوب هئی اونان سؤز چکیر. آمما فاطمه هر زادی دئسه ده اوغلاننان هئش سؤز آشمیر. تاکی قیز اونو گودوب گورور کی فاطمانین چوخ گونو اوس طبعه ده گنچیر و اوسته چیخینجا قاپینی باغلی ییری. تاکی گؤز گؤز ائلیر و بیر گون فاطمادان تنز گیریر اوتاغا و بیر بوجاخدا گیزله نیر، سورا فاطمانی گورور کی گنډیر تختین باشینا و اوجادان بیر دوعا اوخویور. بویلائیب با خاندا گورور کی تخ ده آی کیمی بیر اوغلان وارو فاطمه دوعانی اوخو یوب قورتولاننان سورا اونون بده نین نن بیر اینه چکیر ائشی یه. قیر خیمجی گون ایدی کی قره چی قیز گینه ایچه ری تپیلیب فاطمه یئیر مه میش او دوعانی اوخو یوب اینه نی اوغلانین بدنین نن چیخاردیر. فاطمانین خبری اولوب ایچه ری گیره نه گورور کی اوغلان آسقیردی و باشینی قوغزویوب قره چی نی گوردو وئدی: "سن کیم سن نه چی سن بوردا

نینی سن ؟ " قره چی اؤزونو فاطمینا یئرینه قویوب باشلادی فاطمینا احوالاتینی اؤز عۆضینه اونا دئمیه . " سورا اوغلان فاطمینا گؤروب سورشدی کی بس بو کیم دی کی قره چی قیز دئدی : " او دا منیم کَنیزیم دی . " اوغلان دا بولمه دن قره چی یه ائلچی دوردو و فاطما دا دینمز دانیشماز اوزونو توتدو آللاهین در گاهینا و دئدی : " آی آللاهیم سن ائله اؤزون هر زادی یاخچی بو لورسن و گینه سن بوله ن یاخچی دی . بو اوغلان منیم قیسمتیم ایدی کی ایندی ایش بئله گتدی و اؤزون سن کی گَرَح بیر چاره ائلی یه سن . "

قره چی قیزی اولور خانیم و فاطما دا کیفلت لیج ائلیر ، طلیسمین سیندیغینا گؤره ده ، او چؤل بیابان گؤزل بیر شهر اولور و باغدا آل الوان بیر قصر کی صغیر دن کبیره هامی اوغلانین ایطاعتینده اولوب اونو شاهزاده سسلیر لر .

گونلرین بیرینده شاهزاده ایستیر سَفَره چیخسین کی خانیمینا دئیر : " گؤیلون نه ایستیر دئه آلیم . " اودا دئیر : " بیر اوسکوده یئر له شن ایپک بیر دونوق ، " سورا دا فاطما یا باخیب دئیر : " سن ده نه سو قه ت ایستیر سن دئه گینه . " فاطما دئییه ر : " هئش زاد ، سیزین ساغلی غیز ائله منه بس دی . " اوغلان آل چَح مز و قیز آخیر دا دئییه ر : " منه ده بیر صبیر داشی گئی . " شاهزاده گئدیپ گلینجه قره چی قیزی او نون باشینا مین جوهره اویون گتیرهر که بلکه قاجا غینی سالا آما فاطما گینه دؤزه ر . اوغلان سفردن قئید یب قصره یاخین لاشاندا قیچی دیه ر بیر داشا و یادینا دوشهر کی صبیر داشی آلمی ییب ، قلیغ عوض لی ییب چیخار بازا را و

و هر یئری آَلح وَله ی ائله ر آما صبیر داشی تا پانماز . آخیردا بیرری دئییه ر کی من ده وار آما بیر شرطی وار ، او دا بوکی دئییه سن کیمه آلیسان . شاهزاده دییه ر : " ائوین کیفله تینه . " توکانچی دییه ر : " بونی ایستی یه ن هئش واخ کیفلت اولانما ز . اینما سان بونو آپار آما بونو اونا وئره ن نن سورا بیر دیقه ده اونو گؤزدن قویما ، گؤر هارا گئدیر و نئیر . هازامان داشا دئسه یا سن چاتدا یا من ، تئز یاپیش بئلین نن کی یو خسا چینی بیر گلین کیمی اُوولوب یئره تۆکوله جَح . " شاهزاده کیشی کیمی قول وئریب اوردان آیریلیر . شاهزاده نی ده فیکیر گؤتورور و گؤرور بو ایش ده بیر سیر وارو او کمال دا آناخ دا بیر قیز کیفلت اولانماز . .

فاطمین سوغه تی نی وئره ر و گیزلین جه اونو بوسار گؤره ر نئینیر . فاطما گئنده ر میطباغا و صبیر داشی نی اُله آلیب بوتو باشین نان گلیب گئچه نی تعریف له ر ودئیه ر : " صبیر داشی صبیر داشی ، سن صبیر لی سن یا من ؟ ایندی یا سن چاتدا یا من ! " بونو دییه ن کیمی اوغلان گئچه ر قباغا و اُل آتار فاطمین بئلینه و اوجادان دئییه ر : " سن چاتدا صبیر داشی ! داغ دا اولسایدی بو عذابا دؤزمه ز دی . " صبیر داشی پول پول اولوب تۆ کو له ر یثره و اوننا ن دامجی دامجی قان آتدا نار . فاطما دا هوشدان گئدیپ سریله ر یثره . اوغلان فاطمین اُل اوزون نن او پوپ آ پارار سالار تخته و هوشا گلنده ، اولوب گئچن لری اونا آئنادار . سور ادا دستور وئره ر قره چی قیزی نی دلی بیر قاطیرا باغلی ییب او لونجه یثرده سوروتده للر . فاطمانان او غلان دا توی ائلی ییب شا دلیق سسی هر یانا یاییلار . گؤی دن ده اوچ آلما دوشه ر بیر ییم بیر سنین بیر ده ناغیل دییه نین .

روایت تاریخی : 53/9/28

خوی روایتی / روایت انده ن : رحمتلیک آنام " علویه خانیم "

"گولوم گول" چیچه یی

بیر گون وار ایدی بیر گون یوخ ایدی ، آلاهدان سئوای هئش کیم یوخ ایدی .بیر شاه وار ایدی کی اونون قیزی ، باغبانین اوغلونان سؤووشموشدی بیر گون قیز او قَدَر اوغلانین قولای غیتا اوخو یور کی اوغلان آنا سینی ائلچی یوللو یور . آناسی گئدیر شاه قاپی سینا و اوتورور ائلچی داشی نین اوستونده .آروادی آپاریر لار شاهین یانینا و حال قضیّه نی ائشیدَن کیمی جینی جووود اولوب اونو مه ییل موسکول یولا سالیر .

قیزین خبری اولوب گئدیر دوشور آتاسی نین قیش قولونا کی اؤله قالام گرّه گئده م اونا . شاه گؤرور کی اوغلان بونون ساققیزینی یامان اوغورلویوب و بئینیه سؤز باتمیر . نئینه سین نئینه مه سین اوغلانی چاغیریر قصره و اونان ایکی شئی ایستیر . آما بیرى نین آدین دئمیر و شَط قویور کی اگر گئد یب "گولوم گول" گولونو تاپیپ گتیر سن اوندادیه جه یه م . اوغلان کی بولوردی بو آددا گول دنیا دا تَه بیر دَنه دی و اونوندا یئری یوردی بَللی دَیر دوشور قوصصه یه . گونو گون نن رنگی سولوب آز قالیر کی بیر دری اولای بیر سوموه . بیر گون اؤز اؤزونو دانیشان دا اوغلانین آتی اونون سؤزون ائشیدیر . دئمّه کی بو آت سَحیرلی دی و اوغلانین دا خبری یوخدی . آت دیل آچیر دانیشماغا ودئیر : "قَم یئمّه کی من سنی آپاررام دوز او او گولون یانینا ."

اوغلان می نیر آتین بئلینه و آت گولّه کیمی گؤتورله نیر . یئتیریلر بیر باغا کی آت دئیر : "بونان بئله سی ده سنین ایشین دی .آما یاددان چیخا تما کی سن باغا گیرمک همی بوتون گوللر دییه جه لر کی "گولوم گول" منم . اونارین سؤزونو باخما و دوز گئت باغبین و سَطینه . گولوم گول " چیچه یینی کؤه دَن چیخات و تو دابانا قاش منه ساری . بونو دا بول اگر آلین

دَیسه آیری گوله ایشین یاشدی . داش اولوب یا پیشا جاخ سان بَشره . "اوغانلن گیریر باغا و گؤرور گول لرین هامیسی ائله بیر بیرینه بَنزیر . آمما نه قَدِرسس کوو گلسه ده قولاغ آسمیر . دوز گئدیر باغین اورتاسینا و "گولوم گول " چیچه یینی تورپاخ دان چیخارد یر و باشلیر قاجماغا کی یئر گؤی بیردن تیتیریوتوز دومان هاوانی بورور . یئرده کی داش لاردا دؤنوب آدم اولوب دوشوللر دالیسیجا کی "توتون قویما یین قاشدی . "اوغانلن آز قالیر آلّه گنچه کی آت اونو قورتاریر . اوغلان ائله آتامین مه یی گؤرور و شاهین قصرینی . شاه گولو گؤرجه سَونیر و اوغلان تتر اکیر باغچایا . شاه دئیر "گولوم گول " و گول قاه قاه چکیب گولور .

پادشاه باشلیر ایکیمچی شَرطین دئمه مه یه کی اوغلانی فیکیر گؤتورور . گئدیر آتیین یانینا و دئیر : "بودفه ده " دیل تۆکه ن " بالیغ ایستیر کی حووضا سالیب اؤزی و بالیخ لاری داریخمی یا . " آت دییه ر : "اوسسون داریخما . سنی اورادا گؤتورره م ! " اوغلان مینیر آتا و آت یئل کیمی داغ دره نی آشیب دوز دورور " آورین داغی " نین کَله سینده . اوغلان گؤرور کی هر داشین دیین نن بیر بولاخ قئینیر و آدیم باشی هر ئیر گول دی و گؤل دی . گؤل لر ده دولو دی قیزیل بالیخ لارین نان . آت دئیر : " بو گؤل لرین اورتا سیندا بیر باغ وار کی اودا ائله دوز بورا بنزیر . ایچری گشّمه همی بو تون بالیخ لار دیل آجیب دئیّه جّه لر " دیل تۆکه ن " منم . قولاغ آسمی ییب دوز گنده جّه سن باغین دیینه . تور آتیب بالیغی توتماخ همی گینه قاجاجاخسان . بو باغدا دولودی داشا دؤنموش آداملاری نان . "

اوغانلن گیریر باغا و گؤرور گول لر بوز کیمی دونسادا گؤل لر و بولاخ لار دوم دورو آخیللار . ایش لری ده دولودی قیزیل بالیغینان . هامیسی دا آدم کیمی دانیشیللار . اوغلان هئش بیر بالیغین سؤزونه باخمیر و گئدیر چیخیر لاپ باغین آخیرینا . توری آتیر و " دیل تۆکه ن " بالیغی توتان کیمی قره بولوت لار گؤی اوزون توتوب هر یئری قره لد یلر . اوغلان باشلیر قاشماغا کی گینه داش لار آدم اولوب دوشوللر دالیجا . آت دا دورمور و گیریر باغا

کی اوغلانی قورتارسین . اوغلان دا آتامینه بین گورور و شاهین قصرینی . پادیشاها خبر وئرلر کی اوغلان " دیل تۆکه ن بالیغی " دا گتیریب دی . شاهها کی ائله بیر دونیالاری وئریب سن سۆیجه دن آز قالیر چیچه بی چاتدی یا کی بالیخ دیله گلیر : " تنز اول اوغلاننان قیزی آل آله وئر کی یوبانسان دانیشماخ یوخ دی . " شاه دا تنز قیزی چاگیریر و اونارین تویون باشلیر . اوغلاننان قیز دا ئیسلر ایچیلر مطلب لرینه چا تیللار . *

- خوی روایتی / روایت انده ن : رحمتلی آنام " علویه خانیم " / روایت تاریخی : 1355/7/29 (بو ناغیل ادبی دیل ده یوخ ، بلکه نه جور د ئیلیب اوجور یازیلیب .)

چۇچە نین ناغیلی

بیر گون وارایدی، بیر گون یوخ ایدی، گونلرین بیرینده شاه عاباسین دوربونونون ده، بیر قری نن قوجا یاشیردیلا، قری سحری کیشی سینه چۇچە یاپیردی کی چۇچە پیشینجه، تندیرین کولبه سیندن گوتورلندی قاشدی، قری نین بیر آلی اولدی بیر آته یی، اوقاشدی چۇچە قاشدی آمما اونا چاتانمادی، چۇچە نی بیر قورد گوروب آغزی سولانندی، ایسته دی ییه کی چۇچە دئدی:

"تکسمه قوی بیر سۇزدئیم سورا،"

قورد دئدی: "تنز اول یوباتما!" چۇچە دئدی:

من یاغلی چۇچە ایمشه م /بیر تندیرده پیشه رمیشه م /کولبه سین نن قاجارمیشام /ننچه قاپی آچارمیشام /سن ییه کیم سن منی ییه سن؟

قوردون بو سۇزلردن آغزی نین دادی قاجیب گوردو یشه ده قالاجاق دیشینی دیینده، چۇچە نی یمک دن واز گششدی و چۇچە ده ساللانا ساللانا دوشدی یولا، گتندی، چاتدی بیر ایلانا و ایلان گوردو بو گون ده آلاسه روزوسونو یتیریب دی، سوروندی چۇچە نی توتوب ییه کی چۇچە دئدی: "بیر دَیقه آل ساخلا کی سنه سۇزوم وار،" سورا دئدی:

من یاغلی چۇچە ایمشه م /بیر تندیرده پیشه رمیشه م /کولبه سین نن قاجارمیشام /ننچه قاپی آچارمیشام /قورد قووب قاجارمیشام /سن ییه کیم سن منی ییه سن؟

ایلان گوردو بونون سۇزلرین نن قان ایی گلیر و اونویمه سه یاخچی دی، چۇچە گینه دوشدی یولا و گتندی، یتیشدی بیر تولکویه، تولکو گوردی گشمه لی تیکه دَی و ایسته دی اونو ییه کی چۇچە دئدی:

من یاغلی چۆچه ایمشه م / بیر تندیرده پیشه رمیشه م / کولبه سین نن قاجارمیشام / نئچه قاپی
آچارمیشام / قورد قووب قاجارمیشام / یلان گۆروب جوشارمیشام / سن یه کیم سن منی ییه
سن ؟

تولکو گۆردی چۆچه قره قورخو گلمه یی نن ایستیر اؤزونو قورتارا کی دئدی : " قوجالمیشام
و قوجالیق اؤزوده بیر دد دی بالا دا ، یاخینا گل اوتو دیلیمین اوجوندا کی گۆروم نه دئی سَن .
قولاخلاریم بو گونلر یاخچی اشیتیمیر ."
چۆچه ده آلائیپ چیخنجا اونون دیلی اوجونا ، تولکو ده دیلی نی آغزینا چکیب ، لَد دَتی نن
اونی چئینی ییب اودور .

خوی روایتی - 58/11/21

روایت ائده ن : رحمتلیک آنام علویه خانیم

پادشاهین کیچیک اوغلو

بیر گون وارایدی، بیر گون یوخایدی، آلاهدان سئوای هئش کیم یوخایدی. گونلرین بیر گونونده بیر پادشاه وارایدی کی اونون اوچ اوغلو وارایدی. بیر گون ایسته بیر اونلارین اوچونوده ائولندیرسین. کیملی اونلارا آلماق ایچون فیکره دوشور. بونا گوره ده وزیر - وکیلی خبر ائله ییب اونلاری ییغیر باشینا. هامی لیق لا بو نتیجه یه یئتیریر لرکی شهرین قیزلارینی بیر یثره ییغیب اوغلانلارین آینه بیر تیرکمان وئره لر. هر اوغلان بیر اوخ آتاراق او اوخ هرهانسی قیزین آیاقی اؤنوده دایانیرسا او قیز اونون اول. اول ده بؤیوک اوغلان بیر اوخ آتدی و بئله لیکله وزیرین قیزی اونون اولدی. وسط اوغلان دا وکیلین قیزین بلله ییب اوخونو آتیر. قالیر کیچیک اوغلان. کیچیک اوغلان کی اوخونو آتیر ده بیر بیر قره داشا و هامی ناراحات اولور. نئچه گون کئچیر و اوغلان اؤز طالعیی دوشونه رکن قره داشا یاخینلاشیر. قره داشی یئریندهن دهرتمک ایسته ینده، گؤرور اونون آلتیندا قویو وار. بو ایشده بیر سیر آنلا ییب قویونون ترکینه یئیر. آیاقینی یثره قویوب قویماز، قویونون دیینده بیر قایی گؤرور. قاپینی آچارکن اوزونه بیر باغ آچیلیر. باغا گیره رکن اوره یه یاتان سئویمی بیر سس، اونو اؤزونه ساری چکیر. سسه کی یاخینلاشیر بیر قیز گؤرور. بیر قیز کی گؤزه لیکده، اونون تایی و برابری یوخایدی. نئچه گون بیر لیک ده اولارکن اوقدر اونلارا خوش کئچیر کی گونلرین سایی - حسابی آلریندن چیخیر. آنجاق بیر گون قیز اوغلانادئیر کی: «قصره قاییدیب آتانلا بو واقعه دن سؤز آچدیقدان سونرا، پادشاهی و بوتون قوشونونی قوناق اولماق ایچون بو باغا گتیره رسن. اوغلان قیزلا وداع لاشیب قصره قاییدیر. جریانی کی شاها آچیب دئیر، شاه ائله فیکر ائلیر کی اوغلونون باشینا هاوا گلیب، وزیردن تدبیر ایسته ییر و اودا جوابدا دئیر: «شاهیم

ساغ اولسون، منجه گرک اونون اوره یینی سیندیرمایاق. او دئییه کی می گرک ائله قوشوندان بیر حصه سینی گۆتوروب صاباح ناهار اوستو قره داشین یانینا گئنده ک. اگر اوغلانین سۆزو دوز چیخدی کی هئچ، اگر سۆزو دوز اولماسا اوندای بیر زاد آلدن وئرمه می شیک و آخشام کی اولدی سارایا دؤنه ریک، پادشاه وزیرین سۆزونو قبول ائله بیر و صابا حکمی گون هامی بیر لیکده قره داشا ساری یولا دوشورلر. اوغلان نچه کی دئمیشدی، اوجورده اولور و هرزاد دوز چیخیر. پادشاه گئدیپ باغداکی کوله فرنگی ده اوتورو و قیزی گۆرور کی جتنه اوخشار باغدا قیزیل قاب لاری دویویله دولدوروب لشکری دویونجا ئیدیردیر. نهایتده ده قیزیل بشقابلاری اونلارا باغیشلایر. پادشاه بو عالمه حیران ایدی کی گۆی دن آسلانمیش بیر آلما گۆرور. آل آتیب آلمان ی توماق ایسته رکن، آلما گۆیه گئدیر. قیز شاها دئیر: «سیز زحمت چکه بین. آلی نیزی یوموب آچساز، او جوزدا گۆره رسیز»

پادشاه بو ایش دن چوخ حظ ائله ییب آخشاما یاخین، وزیر ی ده گۆتوروب لشکرله بیرلیکده سارایا قایدیرلار. آمما اوغلان قالیر قیزین یانیندا. بیر گون کی اوغلان باشینی قیزین دیزی اوسته قویوب یاتمیشدی، او واخت آیلیر کی گۆرور بیر چۆلده یالقیز - یالقیز اوزانییدی. نه قیزدان خبر وار نه باغدان. آنجاق بیر مکتوب باشی اوسته گۆرونور. مکتوبا باخارکن قیزین خطینی تانی بیر. گۆرور قیزیازیب کی: «گر منی سئویب آلمات ایسته سن، گرک کی دمیردن بیر جوت چاریق گئیب دمیر چلیک له منیم دالیمجا گزه سن. هازمان اونلار داغیلسالار، اوندان من سنی نم سنده منیم». اوغلان کور - پشیمان یولادوشوب سفیل - سرگردان دولانارکن یولدا اوچ دئوگۆرور. دئولر بیر - بیرلری ایله دئیشیردیلر. اوغلان ایشین نه اولدوسوندان باش آچماق ایچون یاخینا گئدیر. بیر ی دئیر: «دده میزدن بیزه اوچ شئی قالیب دی. خالچا، قمچی و بیر دانا بۆرک. اونلاری بۆلوشدورمک ایچون سۆزوموز چیخیب. اگر بۆرکو باشینا قویوب خالچا دا اوتوراسان قمچی نی چیرپاراق ووراسان حضرت سلیمان عشقیله اوسنی ها را دئسنه آپارار». پادشاهین اوغلو واختی غیمت بیلیب اونلارا دئیر: «بو کی بیرزاد دئیل. من اوچ دانا داش آتاجام. کیمسه او داشلاری تاپپ گئیره بیلسه، بونلارین هامیسی اونون اولاجاق. دئولر اونون

سۆزونه باخیب داشلارین داليجا دابا نا قوت گۆتورله نیرلر. اولار قاچیب داشلاری تاپاناجان، پادشاهین اوغلو بۇرکو باشینا قویوب قمچی آلدە خالچا دا اوتورور و دئییر: «حضرت سلیمان عشقی له سئوگلیم یانینا گتتمک ایسته یرم.» پادشاهین اوغلو گۆزونو یوموب آچانا قدر اؤزونو بیر باغدا گۆرور و قیز اونو اورادا گۆرمک ده تعجب دن بارماغینی دیشله یر.

آنجا بیر سۆز دئییمیر و اوغلان ایله شنلیک ده ایلنجه ده اولور تا کی بیر گون، قیزین ندیمه لریندن بیر، شیطانلیق اندیب قیزین شاه باباسینا اونون بیر اوغلانلا گون کئچیرمه سینی سؤیله یر.

شاه ائشیده رکن دستور وئیرر اوغلانی توتوب اونون یانینا گتیرسینلر. شاه دئییر: «سنین بوردا نه ایشین وار؟» اوغلان دئییر: «آلا هین امری و پیغمبرین شرعی نن سنین قیزین لا اولنمک ایستیره م.» شاه دئییر: - «سۆزوم یوخ. آمما منیم ده بیر شرطیم وار. اودا بوکی فلان یئرده بیر قصاب کیشی وار کی اونون سیررینی ایندی به جان کیمسه بیلمه ییب. اگر قیزی می ایسته سن گر کدیر کی او کیشی نی تاپپ سیرینی منه دئیه سن. اوغلان دا قبول ائله ییب یولا دوشمک ایسته یر. گیزلت دیگی بۇرکی، خالچانی قمچی نی تاپپ و حضرت سلیمان عشقیله «منی قصاب کیشی نین یانینا قوی.» دئییب اؤزونو قصاب کیشی نین توکانیندا گۆرور. بۇرک باشیندا اولدوغو ایچون ده، کیمسه اونو گۆرمه یر. قمچی له خالچانی گیزله دندن سونرا بۇرکونو جیبینه قویوب قصاب لا راست لاشیر. قصاب اوندان نه ایسته دی یینی سوروشاندان سونرا، پادشاهین اوغلو دئدی: «من ات آلمانا گلمه میشم. غریب اولدوغوم ایچون بو گنجهنی سنه قوناق اولماق ایستیره م.» قصاب کیشی اونون سۆزونو یئره سالمادی و اونو قوناق آپاریب چوخ حرمت ائله دی. پادشاهین اوغلو آمما دؤزمه ییب حقیقتی بوسبوتون آجدی و دئدی. قصاب کیشی اؤزونو اونا توتوب دئدی: «منیم سیرریمی بیلمه سن یاخشی دی. منیم سیرریمی آنلاماقلا اؤلمه یین یردی. ایگیت لی یه ن یازیقین گلکسین. سحر کی اولدی دورگت یرده بویانا دولانما.» پادشاهین اوغلو باشلادی آندا- قسمه کی حتمن گرگ من سنین سیررینی بیلهم. اوقدر یالوار- یاخار ائله دی کی آخیر دا قصاب آباغا قالخیب ایشقاب دان قیرخ کلید چیخارتدی و پادشاهین

اوغلانو بیر سالونا آپاردی کی اوردا قیرخ قاپی وارایدی. قاپی لاری کی بیر-بیر آچیردی هره سینده بیر آدامین سوموکلری گؤرونوردی. قصاب دئدی: «بونلاردا سنین کیمی منیم سیریمی بیلیمک ایستیردیلر. آمما هامیسنی اؤلدورموشم. سیریمی سنه دانیشاجام آمما آنلایاندان سونرا، سنی ده بونلار کیمی اؤلدوره جه یم. منیم سیریم بئله دیر، قولاق آس!»

من عم قیزیم لا ائولنیب اؤزومو چوخ خوشبخت بیلیردیم. آمما بیر گنجه کی یوخوددان آیلدیم، گوردوم او یانیمدا دئیل. بیر آز کی کئچدی گوردوم گلدی. هاردا اولدوغون کی سوروشدوم سوباشینا گئتمه یین آنلاتدی. بونون اوستوندن بیر مدت کئچدی. یئنه بیر گنجه آیلیب عم- قیزی گورمه دیم. آمما هاننان گئژدن اونون گلمه سینی گوردوم و جاوابدا یئنه همان سؤزو ائشیتدیم. صاباحکی گون آلیمی کسرکن اونو دوزلادیم تا یوخوم گلمه سین. گنجه یاریسی ایدی کی قینانام اُتاقا گیردی و منی یوخدا گوردو کدن سونرا عم قیزی آیلدی «دورگنده ک» دئدی. قینانام لا خانیمیم یولا دوشدولر. من ده تئز آیلیب اونلاری بوسماقا باشلادیم. گوردوم حیط ده ایکی آت وار. بیرینه عم- قیزیم بیرینه ده قینانان مینیب یولا دوشدولر. منده ماجال وئرمه دیم. آتیمی مینیب اونلارین دالیجا دابا نا قوت چاپدیم. اونلارین بیر قالایا گیرمک لرین گوردوم. آتدان یئنیب منده گیزلین- گیزلین و سس سیز سمیر سیز قالایا گیردیم. قالا دولوایدی حرامی لر ایله. قینانام یئتیجک، دایانمادان لوت سویونوب باشلادی حرامی لر ایله اویناما. عم قیزی دا آپاردیلار بیر اُتاقا کی حرامی لرین باشچی سی اوردا ایدی. حرامی لرین رئیسی عم قیزی گورجک اونون یوبانماسیندان حیرص له نرکن باشلادی یامانلاما. سونرا ساچلاریندان یاپیشیب اونو قوینونا آلقاق ایسته دی. قان گوزومون قاباغینی توتوب قیلینجی چکرکن یومولدوم حرامی لر اوستونه و باشچی لارینی قانینا غلطان ائله رکن قارانیلقدا گوزون ایتدیم.

آتی مینیب ائوه ساری یوللانیم. یئریمه گیریپ اؤزومو یوخویا ویرماقلا بیرگه، عم قیزیم دا یئتیردی. هئچ دینمه دیم. ناهار چاغی ایدی کی عم قیزیم لا قیناناما دئدیم کی گنجهنی بیر یوخو گورموشم. یوخومو سیزه دئیجه یم آمما قلبی نیزه آلمایین. بئله لیکله باشلادیم گنجهنی

هر نه اولوب کئچمیشدی اونلار تعریف له مه یه. آمما سؤزوم هله قورتولمامیشدی کی قئینانام ایشینی آنلایب برک دن اوزومه توپوردی. اونون توپورمه سی له منیم سئحیر - جادو اولماغیم بیر گؤز قیریمی چکمه دی. من اولدوم بیر ایت و ائودن قایلیدیم. هاپیلیدی یا هاپیلیدی یا قارداشیم گيله گئتدیم. آروادی من گورجک «یت گئت» دئدی و منی قاودی. آمما من گئتمه دیم. گوزلریمی قارداشیم قیزینا دیکیب. دیل سیز - دیل سیز اوره ک سوزلریمی آنلاتماق ایسته دیم. قارداشیم قیزی باشلادی آتاسینی چاغیرماقا کی بوتین گوزلری قصاب عمی مین گوزلرینه بنه ییر. قارداشیم دا حیرص له نیب اوشاقا آجیقلا ندی. آمما قیزدا آل چکمه دی. دئدی: «ینامیرسان بیر باخ، لاپ قصاب عمی نین گوزلری دی.» قارداشیم یاخینا گلیب گوزلریمه باخارکن بیر کتاب گتیردی و اونون قاتینی آچیب بیر نئچه سئحیرلی دعا اوخودی. دعا بیتهرکن منیم جلدیم ده یی شی لیب اؤز شکلیمه قایتیدیم. باشیمدان کئچهنی قارداشیم دانیشارکن، بیر نئچه سئحیر - جادو منه اؤیره دیب اونلاری طلیسمه سالماق قرارینا گلدیم ائله ده اولدوو قئینانام ائشک شکلینه دوشدی و عم قیزیم دا بیر گؤیرچین اولدی. ائششکی پیه یه باغلایب هر گون سحر ایشیم اونو دؤیمک دی او قدر کی دریسندن قان آخا، عم قیزیم دا کی گؤیرچین اولوب، قونار پنجره نین هره سینه و هئچ یانا گئتمز. خوره یممی یئیب آرتیقینی ایتین قاباغینا تۆکدوک دن سونرا، هر نه قالیرسادا او گؤیرچین پایی اولار. اوّل ده هئچ نه یئمه ز، آمما اونداکى اؤلدوردوغوم حرامی نین باشینی گتیریب باشلایارام قامچی لامغا، اوندا قانادلارینی باشینا چکیب باشلایار ایتین آغزیندان قورتولموش آرتیق لاری یئمه گه».

قصاب کیشی بونلاری دئییب قورتارارکن خنجرینی چکیب اونون باغیرینی دئشمک ایسته دی کی پادشاهین اوغلو سئحیرلی بؤرکو باشینا قویوب گورونمز اولدی. خالچانی قمچی له ییب و حضرت سلیمان عشقی ایله سؤگیلسی نه چاتماق ایسته دی. پادشاهین اوغلو سؤگیلسی ایله گوروشهرکن یئنه هرزادی اونودوب گونلرین سایسی آلیندن چیخدی. تاکی بیر گون یئنه اونو شیطانلادیلار و شاه اونون توتوقلارناماسینا امر ائتدی. آمما اوندا کی قصاب کیشی نین سیریرینی

پادشاه آچقلا دی، شاه قیزی اونا وئره رکن یئددی گنجه یئدی گوندوز هریاندا توی
چالیندی.

دی آیی 1353

روایت انده ن: رحمتلی آنام "علویه خانم"

• بو ناغیل "خوی لهجه سینده یوخ بلکه ادبی دیل ده یازیلیب دی .

شانسی دورموش دل لَح

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی گؤیون آلتیندا و یثرین اوزون ده شانسی دورموش بیر دل لَح وارایدی. ایشی فَعَط شاهین باشین قیخماغ ایدی و اونون اوز گؤزون ایصلاح ائلی یه ائلی یه شیرین صُؤجت لر ائلی یه یدی. شاهین دا او سؤزلر دن خوشو گلیب آغزینی قیزیل گوموشون نَن دولدورایدی. وزیر ده کی دل له یین حیرصین قارنینا دولدورموشدی و هئی ویرنخیردی کی بلکه اونو شاهین گؤزون نَن سالا آندایچیر کی اونون باشینا ایت اویونی گتیره. بیر گون کی دل لَح گئدیردی شاهین باشین ویرا، وزیر اونون قاباغین کسب دئیر: " دربارا گیرمه میش آغزان بیر دسمال باغلا کی شاه دئیر سنین آغزین نان ایی گلیر و تاپشیرب کی آیری بیر دل لَح گوره م. من نَن دئمه ح، گینه اؤزون بیلہ ر سن. " اویاننان دا گئدیر شاهادئیر کی " دل لَح ده آزالیر ایفاده سین نَن جیرلا و دئیر کی شاهین آغزین نان ایی گلیر. "

هاننان گئژدن شاه گورور کی دل لَح گلیر و آغزینا بَح بَح دسمال باغلی ییب و گون ده کی آدم دئی کی دینب دانیشماق دان آلی اولمازدی. " دل لَح کی ایصلاح دان قورتولور شاه قیزیل گوموش عوضی بیر نامه یازیر کی گنده بویون ده حَق قینی والی دن آلا. " وزیر کی اوزاخ دان گؤز قولاغ ایدی گورور کی شاهین حالینا اوسؤزلر هئش فرغ ائله می ییب و گینه ده گوله گوله اونو یولا سالیر. اوچیخا چیخدا وزیر کسیر قاباغینی و دئیر: "اونہ دی آیین ده؟" دل لَح دئیر: " شاه هردن قیزیل گوموش عوضی بیلہ مه یتکه یتکه انعام لار وئره ر وایندی ده گئدیرہ م بو نامه نی والی یه گؤرسه دم کی هم مه شه کی کیمی یازدیغی

انعام لاری آلام . " وزیر طاماحا دوشوب اونامه نی بؤیوح بیر پولا آلا . سور ادا تر تله سیج اوغلون چاغیرار کی نامه نی والی یه آپارا و هر نه وئرسه آلیب گئیره . وزیر اوغلو نامه نی والی یه یئتیرینجه والی گؤروه کی شاه یازیب کی بیر دَیقه دؤزمه دن نامه گئیره نین باشین ویرین . وزیر اوغلو دا هن هون ائلی یینجه گؤره ر کی اونی وئریلر جلا د آینه .

جلا د اونون باشینی کسب قویار قیزیل تَشته کی آپارسین شاهین حوضورونا . شاه اؤرتویو کنار وئریب باخندا گؤره ر کی باش ، دل له یین باشی یوخ بلکه وزیر اوغلونون کودی . وزیرین آلی آل دن اوزولوب های کووی گئدیر گؤیه . شاه کی حال قضیی یه نی اؤرگه شیر باشینی تولویوری و دل له یین بیر سؤزو یادینا دوشور و وزیره دئیر : " بولبول اؤلدی قالدی گول ، ایستر آغلا ایسته گول . "

خوی روایتی / ناغیلی سؤیله یین رحمتلی آنام " علویه خانیم "

روایت تاریخی 67/7/2

قوردون ناغیلی

بیر گون وارایدی ، بیر گون یوخ ایدی ، بیر قود وارایدی کی چوخ آج ایدی . آژلیق دان باش آلیر چیخیر یولا کی قاباغینا هر نه چیخسا اونو بییه . آژگنده ر چوخ گنده ر بیر آز یول گنده ر و یتیشه ر بیر گنچی یه . گنچی یه دییه ر : " من گَرَح سنی بییه م . " گنچی گوره ر ایش یاش دی و دییه ر : " سۆزوم یوخدی آما قورخورام کی منی یتمه یی نن دویمویاسان . قوی گندیم بالا لاریمی دا گتیریم کی بلکه هامی میزی بیردن ییه سن . "

گنچی گۆردو قود یوماشاندی و اکیلدی گتندی . قود اوتدو گۆزله دی کی گنچی ایندی گلر بیر ساحات دان گلر آما گلیب چیخان اولمادی . آژلیخ بوله سین لاپ آیاخ دان سالمیشدی کی دوردی آباغا . راس گلدی بیر قویونا و دئدی : " من گَرَح سنی بییه م . " قویون گۆردو بیر ایش گۆرمه لیدی و دئدی : " سۆزوم یوخدی آما قوی بیر دَیقه اوینو یوم سورا . " قویون اؤزون بیر آتیب توتدی و دابانا قوووه ت قاشدی سوری یه ساری . قود گۆردی بودا آل دن چیخدی و ئینه سین ئینه مه سین گینه دوشدی بولا . گۆردی بیر آت گلیر . قاغین کسب دئدی : " آت قارداش من سنی گَرَح بییه م . " آت دئدی : " دوزی ائله من ده جان نان دویموشام و ایستیره م کی ائله بیر منی بییه . سن نن ده یاخچی سین تاپماخ اولماز . فَعَط ماجال وئر کی " قَبیز بارا تیمی " گتیریم کی بول کیمه م . " قود گلیب هن هون ائلی یی نه آت دا آرادان ووروب چیخدی . قود گینه آژ و سوسوز یولون توتوب گنیدردی کی بیر دَوه یه توش گلیر . دَوه یه دئیر کی " سنی گوی ده آختاریردیم یثرده آلیمه دوشوب سن و تثریات یثره کی باشلی یم پارتاخلی یم . " دَوه دییه ر : " آتیل بئلیمه کی گنده ح ائوه و نه جور راحت سان اوجور یته گینه . " قود آتیلدی دَوه نین کؤششه یینه و دَوه لؤه لویه — لؤه لویه

گئدینجه اونوی یوخی آپاردی . دوه کنده گیرینجه جما تین سس کووو قوردی آیتیدی آمما حثیف کی گئز آیلدی . بیر زامان گوردی کی آرواد کیشی آل ده دیه نَح دوشوب لر جانینا و نه یئیب سن توشلی آش . قود جانین گؤتوروب قاقچردی کی اؤلوسودوشدی بیر چؤلّه ، تزه بیر نفس آلمیشدی کی گوردو گلیر ماللا رمضان و دئیر : " پیس یترده آجلین آزیب دی و مژبورام کی سنی ییه م . " ماللا رمضان دئیر : " اؤلوم آلاّه آلین ده دی و منیم ده قیسمه تیم بو موش نئینه مَح دا . آمما ایندی اذان و ختی دی و قوی اذان دئیب بیر ایکی رَکَت ناماز قیلیم سورا . " یاخین بیر درمان وارایدی و چیخیر داما آلین قویور قولاغینا کی " آی میل له ت هارداسیز گلین هایما کی یوبانساز قود منی دیدیب پارتاخلی یاجاخ . " قورد اؤزونه گلنه گوردو آدام دی کی یوگورور اوستونه . اودا دایانمادی باشلادی قاشماغا . چوخ داغ دره آشانان سورا اؤزون وئردی بیر داشین دیینه وئدی :

" گئتدین گوردون گنجی یته قوی قالسین قورو قیچی . نئینیر سه ن ایکی نن اوچی . سورو صا بی اولاجای دین ؟ گئتدین گوردون قویون یته قوی قالسین قورو بویون . نئینیر سه ن اویون مویون ؟ کۆپی اوغلی اویون باز اولاجای دین ؟ گئتدین گوردون آت یته یانیندا یات . نئینیر سه ن قبز بارات ؟ زَمی موه صابی اولاجای دین ؟ گئتدین گوردو دوه یه گینه گه وه – گه وه نه اینکی مین گند ائوه . ائو صابی اولاجای دین ؟ گئتدین گوردون رمضان یته یانیدا اوزان . نئینیر سه ن اذان مَذان ؟ اذان چکن اولاجای دین ؟ " سورا دئدی : " آلاّه منی اؤلدور کی بلکه اؤروم نن ده یاخام قورتولسون ! " بو سؤزی بیر چوبان کی اونا گؤز قولاغ ایدی ائشیده ن کیمی ، داغین باشین نان یئکه بیر داش دیغیرلی ییرو قوردون باشینا دوشمه یی نن اونون اؤلمه سی بیر دَیقه چَحمیر .

خوی روایتی – 1364

روایت انده ن : رحمتلی آنام علویه خانیم

کوپه خانین ناغیلی

بیر گون وار ایدی بیر گون یوخ ایدی، گون لرین بیر گونی بیر کوپه وار ایدی، بو کوپه بیر گون سحر دورور آیاغا و دوشور یولا، گنڊیر دوشاب اوغورلوغونا، آژ گنڊیر چوخ گنڊیر آزدان چوخ دان یول گنڊیر تاکی بیر عقرب اونا توش گلیر، عقرب دئییر: "هارا بئله یول دئیور سن آی کوپه؟" کوپه دئییر: "زهر مار کوپه درد کوپه، نییه دئییر سن کوپه تئز دئه گینه خان کوپه!" عقرب دئییر: "هارا گنڊیر سن خان کوپه؟" کوپه دئییر: "گنڊیرم دوشاب اوغورلوغونا،" عقرب دئییر: "منی ده اؤزه ن یولداش ائله رسن؟" کوپه "اولسون" دئییر و دوشور لر یولا، آژ گنڊیر لر چوخ گنڊیر لر بیر چووالدوزا راست گلیر لر، چووالدوز دئییر: "هارا بئله آیاق باسیر سان آی کوپه؟" کوپه دئییر: "دیلین لال اولسون گؤزون کور اولسون نییه دئییر سن کوپه؟ تئز دئه گینه جان کوپه بیغی بورما خان کوپه!" چووالدوز کی او تهر دئییب جاواب ائشیدیر اونلار لا یولداش اولوب بیرلیک ده یولا دوشور لر، یول اوستونده چوخلارینا توش گلسه لرده آنجاق بیر قارقا و تویوغودا اؤزلرینه یولداش ائدیر لر و هامی بیر لیک ده گنڊیر لر او ائوه کی قرار ایدی دوشاب اوغورلا سین لار.

گنجه دن بیر آز کئچمیشدی و ائو اهلی یوخودا ایدی لار، ائوه گیرنده قاپی نین آغزیندا کی کسکک اونلارین نه اوچون گلدیک لرینی آنلاییب کوپه یه دئدی: "منیم ده پاییمی اونودما یین!" ائوه کی گیر دیلر کوپه هره دن بیر ایش ایسته دی، تویوغادئدی: "سن گنت گیر اوجاقدا گیزلن،" عقرب دن ده چاخماق داشی نین دیینده اولماقی ایسته دی و چووالدوزی دا کیریت قوطوسوندا گیزلت دی، قارقایا دا دئدی: "سن ده پنجره نین قاباغیندا کی آغا جا قون،" کوپه ده اؤزونولام لام وئیر دوشاب خومونون آغزینا و قارنینی قورتا

قورت دوشابینان دولدورور ، اونون قورتا قورت سسین دن ائو صاحابی یوخودان دیکسه نیر و آروادینا دئیر : " آی آرواد دور کی اوغرو گلیب ! " آرواد یوخولو یوخولو دئیر : " باشینا هاوا گلمه سین آی کیشی ، باشینی آت یئرہ یات آی کیشی ! اوغرو نہ قئیریر بوردا آخی ؟ " بیر آرسونرا آرواد اؤزوده سس دن آیلیل کیشی یه دئدی : " درور آیا غا آی کیشی ! سن دیه ن کیمی ائله ییل اوغرو گلیب ، " کیشی دئدی : " یات آرواد باشینا هاوا گلمه سین ، اوغرو هاردایدی آخی ! "

آرواد آما آیاغا قالخیب باشینی پنجره دن ائشیکه اوزاتدی ، قارقا کی اونو گؤردو داها آمان وئرمه دی ، قوندی اونون باشینا و باشلادی دیمدیک له مه یه ، آرواد قورخوب چیغیردی و قاجدی کی کیریتی گؤتوروب چیراغی یاندر سین کی چووالدوز باتدی آلینه ، آرواد قیشقیریان کیریت قوطوسونو آتدی یئرہ و قاجدی کی چاخماق داشینی آله کنچیرده کی عقرب ماجال وئرمیر و اونون آیینی سانجیر ، آرواد " ای وای ای وای " دیه دیه قاجیر اُجاق دان اود گؤتوره کی بیر دن بیرہ تویوق قول قاناد آجیب اُجاقین کول لرینی سَہ له ییب دولدورور آروادین گؤزونه .

کوپه ده بو آنلاردا ایشینی گوروب قارنی دولی دوشاب ایله دیگیر لانا - دیگیر لانا ایسته بیر تر تله سیک قاپی دا ن ائشیکه چیخا کی قاپی نین آغزیندا کی کَسکک یولو اونون اوزونه کسیر و دئیر : " وئر بیزیم پایی ! " کوپه دئیر : " هله ایندی بیس واخت دی ، قوی گئدیم قالسین سورایا ، ائو صاحابی ایندی دیر کی یئیره . "

کسکک بو سؤزدن دیلخور اولوب یئر نندن قالخارکن اؤزونی چیرپیر کوپه یه ، کوپه پول پول اولوب دوشاب جالانیر یئرہ ،

سحر چاغی ایدی کی کوچه یه ییغیشان اوشاقلارین هرہ سی ، بیر ساخسی تیکه سی آله آلیب یالیردیلا .

خوی روایتی - 1373

روایت ائده ن: رحمتلی آنام علویه خانیم / بو ناغیل دانیشیق دیلی ایله یوخ بلکه ادبی یازیلیب
دیر.

یاخچی لیغین عاقبتی

بیر گون واریدی بیر گون یوخ ایدی، بختی یاتمیش بیر کیشی واریدی. اؤز یولونان گئدیردی کی چاتدی بیر زاغی یا، اوردان گنچنده گؤزی ساتاشدی بیرایلانا، ایلان اینیلدیردی و قویروغو قالمیشدی داش آلتیندا، کیشی نین یازیغی گلدی و زور بیلاهینان اوداشی وئردی قیراغا، ایلان بیر راحت نفّس آلیب اؤزون تاپان کیمی کیشی دوشدی یولا. آمما ایلان قومادی گنده، دئدی: "هارا باش آلیب گئدی سن؟ من گَرَح سنی سانجام، بیّه ییلمی سن کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیج دی؟"

کیشی دئدی: "عجب خطی یا قالدیخ! دوز دی کی هره بیر دده نین اوغلودی آمما بیّه کیم دئی کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیج دی؟"

ایلان دئدی: "ایندی کی اینانمی سان دوش یولا گئدَح کیم نن دئه سن سوروشاخ،" ایلان نان کیشی یولا دوشوب چاتیلار بیر بولاخ باشینا، کیشی بولاغا دئی کی سن نن قلبی صافین تاپیاغ اولماز، منه دئه گوروم یاخچی لیغین جوابی پیس لیج دی یا یاخچی لیغ، بولاخ دئیر: "البته کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیج دی، بیّه بولموردون؟ مثَلَن بوردان گنچن هرکس، سواچیپ آل آیاغین یویاننان سورا گئدَنده ده هَم مه شه اوزومه بیرلومبا توپوروب گئدیب دی، اودی کی دونیادا یاخچی لیغین جوابی پیس لیج دی."

ایلان دئدی گوردون کی سؤزوم دوزدی و موفته منی بوَقَدَر یول گئیریپ سن، کیشی کی گوردی ایش یاش دی و بوایلان ائله ایستیر اونی چالیب ساشسین دئدی: "شاهاد گَرَح اوش دئه اول، ایکی دئه آیری شاهاد دا لازیم دی."

ایلانین کی جینی جووود اولموشدی دئدی: "آش توربان من گیریم اونا کی دا یول گتتمه یه حالیم یوخ دی. هازامان کی شاهادا راس گلدین توربا نی آش کی من چیخیم و سؤزون سوروش."

کیشی یورقون آرقین چاتیر بیر سؤیود آغاجینا و اونون کؤلگه سینده اوتوروب دینجه لن ده ، توربانین آغزین آچیر کی ایلان چیخسین ائشی یه . ایلان چیخماغ همی سؤیود دن سوروشور کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیح دی یا یاخچی لیخ ؟ سؤیود آغاجی باشین توولور و دئیر: "اونون کی سوروشماغی یوخ دی. بللی دی کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیح دی دا ! مثلاًن هرکس گلیب منیم کؤلگه م ده دینجه لیب گئندده ده قول پوتامی سیندیریب گئدیب."

بو هاندا گؤروللر کی بیر تولکو قاچا قاچا بودی گلیر. کیشی اونو سسلیر و حال احوالی اونا دئییه نده تولکو گؤرور کی تئز دَیش مه سه ایندی اووچو گلیب چیخاجاخ . کیشی یه قاش گؤزائلیر و آتاندیر کی سنی قورتارماخ منیم بونوما آما سن ده گَرَح منی قورتاراسان و دؤنور ایلانا دئیر: "دوزدی کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیح دی آما من ها فیکیر له شیریم گؤرورم کی سن او توربایا گیره نمه سن! بو ایش ده بیر حیله وار. هئش بیریز دوز دانیشمی سیز."

ایلان دئیر: "او بیر زاد دَیی کی ! من ائله لاپ سنین گؤزون قاباندا گیره جه یم توربایا کی بوله سن هئش ده بیر یالان ایشیمیز یوخ دی."

ایلان توربویا گیرمَح همی تولکو دؤنور کیشی یه تئز دئیر کی توربانین آغزین باغلا و اوایلانین باشین آز کی هرکس دن سوروشان ائله دییه جَح کی یاخچی لیغین جوابی پیس لیح دی.

بو هئین ده تولکو اووچونون گلمه سین گؤروب سوواخ لی بیر باغا دوشونجه کیشی یه دئیر: "اووچو نو آزدیرارسان کی آیری یولونان گلیب منی تاپانمی یا."

اووچو یئتیش ها یئتیش ده تتر کیشی دن او تولکونو سوروشور و کیشی ده سوواخلی باغی
 گؤرسه دیب دئییر: "لاپ بئله ایندی دوشدی اورا، بیر آزا ئله زیرح دَیش سن
 اونووورابوگرسن، یورقونوخ دان آزقالا ئله جانی چخیردی."

خوی روایتی 87/9/16

روایت ائده ن: رحمتلی آنام علویه خانیم

اوش باجی لار

گون لرین بیر گونونده گشیش سابق ایام دا ، گنجه نین یاریسی دی کی شاه عاباسی نان وزیر ی درویش پالتاریندا شَهْری گزیردیلر کی گُورول لریر ائودن ایشیخ گلیر. شاه وزیره دئیر پیشدَح دور گُوروم او پنجره نین دالیندا نه لر گنچیر کی گنجه نین بو واختی هله یاتمی ییلار. شاه بویلا نیب باخاندا اوش گُزل قیز گُورور کی باغداش قوروب دانیشیلار .

بُیوک قیز دئیر :

"آی آلاه ، بیه گُوی یَره گلر کی وزیرین اوغلو گله منی آلا ؟"

اورتامجیل قیزدا آرزو ائلیر کی کاش اودا وکیل ین اوغلونا گنده ردی .

کیچیح قیز آما دئیر :

" من آما هر آداما گنجه رم . حتتا اگر شاه ایسته سه ! گنت سه م ده فغط بیر شرطی نن گنده رم کی منیم حمام بوخچامی شاه ائله اؤزی داشی یا . "

قیزلار باشلیلار دئیب گولمه یه کی وزیر دئیر : "دوزدی گُوزه قوروخ یوخ دی آما تا منی ده چوبانلیغا یوللامی ییب لار گندَح قیله یه عالم !"

سحر کی اولور شاه ین امری نن آت ویریب اوس چیخیب او اوش باجینی قصره گتیریلر . شاه اونارا هرزادی دئیری وبُیوک باجیان اورتامجیل باجی یا توی ائله تدیریب اؤز آرزولارینا چاتدیریر . . سورادا دستور وئیرر کیچیح قیزی آپاریب آژ سوسوز بیر چُولون اورتاسینا اؤتوره لر . قیزین ایکی آلی اولور بیر باشی آما ایش - ، ایش دن گشیشدی . تَح باشینا داغ داش دا اؤز شانسینا آغلیردی کی بیردن بیره گُزونه بیر آخچاسیچانی دَیدی . گُوردو آغزیندا بیر قیزیل

گئندی و گوردی بیر داشین آلتینا. دینمز دَ بَشمز دوردی باخدی سیچانا و گوردو کی ائله دال با دال قیزیل دی کی سیچان بیر دلّیح

د ن چیخاردیب گتیریری. قیز اورانی بلله دی و داش گوجونه بیله سین قووالادی. سورا یووانی سؤکوب گوردو کی یئر آلتیندا بؤیوک بیر لَغیم واردی و نّچه خوم قیزیل گوموش. قیز گوردی ائله بیر آلاهی وئریب دی و بوایش ده بیر مصلحت واریمیش. اوقیزیل لاردان بیر آزینی گؤتورن ن سورا او لَغیمین اوستون اؤرتوب گیزله دیری و دوشور یولا. آز گندیر چوخ گندیر چاتیر بیر کنده.

آیاق دان ائله دوشموشدو کی قاباغینا گلن بیر ائوین قاپی سین چالیب گیریر ائوه. ائو ییه سی اونواؤه آلیب یئدیر اچیدیر و آکین ن گلن محبتی اسیرگه میر. قیز دینجه لیب اؤزون تاپاننان سورا دئیر:

"من بیر تاجیر قیزی یام کی حرامی لر منی اوغورلایب اؤز ائل اوپام نان اوزاق دوشسه م ده ، اونلارین آکین ن بیر تهر قویوب قاشمیشام . آما اؤزوم ن آلاهی ن آراسیندا بیر آند ایشمیشه م کی اگر جانیمی قورتارا بولسه م ائله بو چؤل بیاباندا بیر بؤیوک کروانسارا سالدیرام کی هر هانسی موسافیربو یول دان گئشه بیر نّچه گون بوردا قوناغ اول ."

قیز سورا یول اوستونده کی باغی گؤرسه دیر و دئیر او کیمین دی ساتسین منه کی اوردا ائله باشلی یاخ بیر کروانسارا دوزه ل دَخ . ائو ییه سی نین خانیمی دئیر اوباغ ییزیم دی آما اون قیزیلا ایستی ییب لر ساتما میشیخ. سن آلسان گَرَح اون بیر قیزیل وئره سن . قیز دئیر قبول دی و صاباحی کت خودانین ائوینده کاغاذ یازدیریب ایضالادیلارو باغ، قیزین اولور.

قیزین کی آدی " مارال " ایدی گندیر شَهَر و اوستا بیر معمار تاپیری. معمار باشلیر ایشینه و بیر ایل تامام اورا بنا فهله تۆکوب گؤز قاماشدیران بیر عیمارت و کروانسارا دوزه ل دیر. قیز دا هردن گندیری گیزلت دی خزانه نی بالا- بالا داشی بیر اورا و چوخ چَحمیر کی تۆکر کیفلت و خدمه توتوب شۆهرتی بیر مَلکه کیمی هر یانا یاییلیر.

گلیب اوردا دوشه ن موسافیر لر اونون سخاوت و دم دسگاهینی نین تعریفینی دیلله سالیملار و خبر چاتیر شاه عابباسین قولاغینا ، شاه بو ایشه مات قالب وزیره دئیر کی تئزلی نن تاجیر قیلیغیندا یولا دوشوب اورانی یاخین نان گۆرمه لی ییخ . شاهی نان وزیر بیر نئچه گون یول گئدن نن سورا آخیردا چاتیلار اورا و ئوکر لر اونلاری گۆرمح همی آتدارینی آلیب باغلیلار سرطوله یه و اونلارا صفالی بیر حوجره وئریلر . شاهین نان وزیرین آغزی بو شوکت جلالا آچیخ قالب چیخیلار کروانسانرین باغچاسینا کی گزیب دولاشماخ ماهانی سی نان بلکه بو عیمارت و کروانسانرین صاحبین نان خبر توتالار . دئمه گینه ائله بو واختا مارال دا اوتورسون کوله فیرنگی ده و اونلاری گۆروب تانی سین .

شاهینان وزیر آلتی ینددی گون اوردا قالب یییب ایشسه لرده آنجاک بولولکر بورا مارال آددی بیر تاجیر خانیمین دی .

آمما مارال قیزین دا اوننارا بیر نخشه سی واردی و بیر گون کی باخچادا گزیب دولاشیردیلاربوتون ئوکر کیفلت و خدمه یه دئیر کی گؤزدن ایتسین نر . بو هاندا شاهینان وزیر گؤرول لر کی عیمارت دن بیر قددی قلافت لی خانیم کی اوزون ده بیروبنده واردی چیخدی ائشی یه و کیمی سس له دی هئش کس دن سس چیخمادی . شاه آننادی کی بو اول اولمویا ائله مارال خانیمین اؤزودی . گئشیدی قاباغا وئدی :

" بویون ائله صوب دن دی بوننار یوخ دولار . آمریز اولسا بویورون !"

مارال کی مخصوصن سسین آزیب بوزوردی نازینان دئدی :

" سیزه زحمت وئرمه رم . هاردا اولسا لاری ائندی تاپیلیب گله ل لر . گئدیردیم باغچانین دیینده کی مخصوص حماما و ایستیردیم کوله فیرنگی دن منیم بو خچامی گئیره لر ."

شاه کی گؤرور ائله بوننان یاخچی بیر فورصت اولماز تا مارال خانیمی آرتیخ تانی یا تئز دئیر :

" به یه من اؤلموشم خانیم . سیز بویورون من همن گئدیم ."

حاماما یئتیر ها یئتیرده شاه سوروشور :

"دونیانی گزیب دولانسام دا ایندی یه جان بو قَدَر حئیران قالمیشدیم. هرگون بوردا شاهانه ضیافت واردی و هئش کیم نن ده پول آلمی سیز. هامی یادا حؤرمّت احتیرام اولور. تاجیر باشی نان بیر ناخیرچی یا دا بیر گؤزون نن باخیلیر و هئش کیمه فرق قویولمور. کاش کی منه بو ایشین سیرین دییه ردیز!"

قیز حاماما گیرهاگیرده بوخچاسینی شاهدان آلیب اوزون ده کی روبنده نی آچیر. شاه باخان دا گؤرور کی بونوبیر یئردن تانیر و ایستیر آغزین آچا دانیشا کی قیز دئیر:

"ایندی کی منیم یئر بوخچامی حاماما جان گتیریب سن دئه گؤروب منی آلیر سان یا یوخ؟" شاه بیردن قیزی تانیر و گؤرور بَح بارا قویوب دی آمما قیزدا گئشمه لی قیز دئی . شاه عابباس کی بو گؤزل لیح و شان شؤهرته مات قالمیشدی دئیر: "آلماخ ندی قیز، سن منیم جان داماریم سان و بوندان بنله قصرین ملکه سی."

بنله لی نن مارال قیز، شاهین خانیمی اولوری و بودی کی دییه لَر آلاله وئرسه ده اوزون گؤرمه آلسادا!

خوی روایتی : 56/10/6

روایت ائده ن : رحمتلی آنام علویه خانیم

آوچی احمد

گون لَرین بیرینده آوچی بیر اوغلان واریدی آدی احمد. احمد گون ده چیخاردا آوا و ویردیغی شیکار لاری ائوه گتیریب، آناسی ساتدیغین ساتاردی قالانین داپیشیریب دوشوره ردی. بیر گون آوچی احمد داغلاردا بیر اووو قوالیردی کی بیر تولانین اینیلتی سی اونوی دایاندیردی و یاخینا گئئنده گوردی کی بَح یارالی دی. آوچی احمد ایش گوجونو بوراخیب اوتولانی گتیریر ائوه و باشلیر یاراسین باغلاماغا. سونکی گون گینه آوچی احمد چیخیر شیکارا آمما هله شیکار ویرمامیش بیر کۆرپه پیشیچ گؤرور کی ائله اونون دؤوره سین ده ویرنخیر و بیله سین نَن اَل جَحْمیر. پیشی یه باخیب اوره یی یانیر و گینه بیر اوو ویرمامیش قئیدیر ائوه. آناسی کی گؤرور آوچی احمد ین ایشی اولوب آلی بوش ائوه گَلْمَح و واختنی ایت پیشی نَن گَنجِتْمَح حیس له نیر و دئیر: "صاباحی هاردان اولمالی دی بیر اوو ووروب گلمه لی سن کی یئمه یه هئش زاد یوخوموزدی!"

آوچی احمد سحری تئزدن یولا دوشوب داغ داشی اوو دالیجا آت ویریب اوس چیخیردی کی بیر گؤل گؤروب بئش اون اؤرْدَح ویریر. سورا گئدیر اونناری سودان چیخارداکی گؤزو دیر بیر ایلانا کی بیر قَجیر آز قالیر اونوی دیده له سین. ایلانی قورتارانمیر آمما اونون بالاسینی گؤتوروب سالیر توربایا و ویردیغی اؤرْدَح لری نَن برابر گتیریر ائوه.

گون لر ساویشدیقجا او ایلان بؤیویوری تاکی بیر گون دیل آچیپ احمده دئیر: "من ایلان لار سولطانی نین نوه سی یَم و بوردا قالمایم داها مصلحت دَی. دده می اَل دن وئرسَم ده بابام منی ایندی ایلیم - ایلیم آختاریر. منی یئتیر اونا آمما دئسه کی نه پاداش ایستیرسن دئه گینه هئش زاد. آخیردا گؤردون کی چوخ ایصرار ائلیر فقط دئه او آلین ده کی یاقوت اوزوی."

آوچی احمد ایلانی آپاریر او یتره کی او دئیری و ایچری گیرینجه گؤرور کی یتردن گؤی دن ایلان دی کی قئینیر .

ننجه داش قاپی اوزونه آچیلانن سوراگیریر بیر قصره کی گؤرور اژدها بویوندا ایلان لاروار و قیزیل بیر تخت اوستون ده شاهمار بیر ایلان کی باشی ایلان دی و بدنی آدام کیمی . سولطان ،نوه سی نی ساغ سالیم گؤروب بوله سینی قوجاخیری و آوچی احمد ه دئیر :
" سنن بو یاخچی لیغین یاددان چیخاتماغ اولماز . دنیا مالین دان نه ایسته سن ایسته کی سنه یو خ دئمی یه جه یه م ! "

آوچی احمد هئش نه ایسته میر و دوزه لیر یولا گئشین کی سولطان دئیر :
" بوردان آلی بوش گئت مه یین ایلان لار دونیاسینا بیر بؤیوح توهین دی . آرزون ندی دئه کی سن نن هئش زاد اسیر گه می یه جه یه م . "

آخیردا آوچی احمد دئیر : " منه هئش نه لازیم دئی . وئرسن اگر او بارماغیندا کی اوزویو وئر کی یادیکار ساخلی ییم ! "

ایلان لار سولطانی بیر آن دوروخوب باخسادا ، اوزویونو چیخاردیب وئیر اونا و دئیر :
" سن منیم لاپ جان داماریم نان یاپیشدین . آمما حلالین اولسون . فغط صاحب اول کی هئش واخ اؤزگه آینه گئشمه سین . بو جادو اوزوح دی و گؤیلون دن نه گئشسه ، اونو اؤپوب گؤزون اوسته قویماخ همی سنه ظاهر اولاجاخ دی . "

آوچی احمد یورقون آزقین گلیردی کی یتیردی بیر بولاغا و آل اوزون یویاندا قلبین دن گئشیدی کی کاش بو لحظه ائوده اولاردی . بو اوزدن ده اوزویو اؤپوب گؤزو اوستونه قویماخ همی اوزون ائوده گؤرور . گنجه نی نئینیر یوخوسو گلیمیر و فیکیری گندیر شاهین قیزی " شهزاده ناهید " بن یانینا ، سحر کی اولور یتیب ایچن نن سورا آناسی نا دئیر :

" قدیم نن دئیلر کی اؤلَمَح اؤلَمَح دی خیریلدماخ نه دی . دوزی چوخ دان دی کی منیم گؤزوم شاهین قیزیندادی و نئینی رَم انون عشقین باشیم نان آتانیرام ، بویون گرح دوروب گنده سن ائلچی کی گؤرَح باشیمیزا نه گلیر . "

آناسی گۆرور ائله بیر احمدین باشینا هاوازاد گلیب و دئیر :

" آنان ملر قالسین بالا ، ائله بیر سفته زاد اولوسان منیم خبریم یوخ دی هن ؟ سحرین گۆزون
نن دوروبسان ائله بونی منه دییه سن ؟ "

آوچی احمدین آناسی چوخ دئه ده آزانئیدیر و آخیردا گۆرور کی او دییه نه باخماسا آلین
نن قورتولمویاجاخ دی .

او دی کی دوز گندیر شاهین قاپی سینا و اوتورور ائلچی داشی نین اوستون ده . هاننان گئژدن
اونی آپاریلار شاهین یانینا و ائشیدیر کی قیزی شازدایا ائلچی گلیب دی . بو فیکیری نن کی
دلی زاد اولوب دی تاپشیریر بوله سیننه بئش اون چۆرَح وئریب یولا سالالار .

احمدین آناسی شیلدیریم ویرا - ویرا گیریر ائوه و احمد حال احوالی بولن نن سورا دئیر :
" صاباح سحری تئزدن دوروب گینه گنده جه سن ائلچی . آما بو دَفه آغیر لیغین جا قیزیل
وئرسه لرده قویوب گللی یه جه سن . دییه جه سن فطط شرطیزی دئین ؟ "

صاباحی شاه خبر وئریلر کی او دونن کی آرواد گینه گلیب دی و نئنی ریح ده قویوب
گئتمیر . شاه دئیر :

" ائله بیر اونون عَغلی کی قاجیب هئش بلکه اَجلی ده آزیب دی . بویونو ده قویون گلکسین
ایچری آما صاباح دا بئله ائله سه ، دینمز دانیشماز باشین وئرن جلا دآلینه . "

پادشاه ، احمدین آناسی نی کی دیندیریر و گۆرور اوغلونون زورونان دوروب گلیب دی دئیر :
" منیم هئش سۆزوم یوخ . آما من قیزیما اونا وئره م کی یتمیش یئددی دوه سی اولو و
دولرین ده یو کو و اوزنگی سی قیزیل . هازامان سنین اوغلون بونناری جورلولو یه بولدی ،
اونودا گۆتو گل ائلچی کی آیری بیر شَط لریم ده اولاجاخ دی ! "

احمدین آناسی ائوه گلیب و شاهین بوتون دئدیج لرین اوغلونا دییه ن نن سورا ، احمد دئیر :
" پس گنجه نی تئز گت یات کی سحری دوه لرین سسی ، سنی بیردن بئخاب ائله ر و ایسته
میرم آخشاما جان گیج اولاسان . "

احمدین آناسی باشینی تولویوب دئیر :

"پس سن ده گنت یات کی بلکه بونارین هامیسین یو خودا گوره سن."

صباح گون چیخار چیخماز، دوه لرین سسی آروادی آیدیب دورور باخا گوره نه خبر کی گورور بئش کوچه دال با دال دوه دی کی دوروب دی، گوزلرینه اینانمیر آمما جمتاین هو یوخا - هو یوخا قاپی یا ییغیشماسی ائله بیل کی یاتمیشدی بیرده اونى او یادی.

گندیر اوغلونا آیدا کی گورور اوغلو شاهانه بیر لیاسی نان اوتوروب سوفره باشیندا و اونى گوزلور، سور ادا اونا زرباف بیر دون وئرب دئی دو حاضیر لان کی قیزیل بیر سینه ریز ده وار کی تا خا جاسان بوینان.

بوردایدی کی ائله احمدین آناسی آنیر کی اوغلو ائله اونى عبث یئر شاه قاپی سینا ائلچی یوللامیر و بواش ده بیر سیر وار کی او هله بولمور .

هله اونار ائودن چیخماش خبر چاتیر شاهین قولاغینا و اودا بواش حیران قالیر . تاکی دئیللر اونار قصرین قاپی سین دادیلار و اوتوروب لار ائلچی داشی نین اوستون ده .

شاه تئز چیخیر قصرین ائشی یینه و گورور کی اوهرنه ایستی ییب هامیسی قاپیسیندا حاضیردی، شاهین امری نن قصرین قاپی لاری تاغ باتاغ آچیلوب دوه لرین یوح لرینی بوشالدىلار کی گورور ائله هامیسی قیزیل جواهرات دی و او دیه ن کیمی اوزنگ لری قیزیل دان .

شاهین گوزلری گولوری و گنجیر مئهمانخانی یا ، سورا اوزون توتور اوغلانا و دئیر :

"سوزوم نن قاچان دَی یه م . "ناهید" قیزیم سنین دی آمما من ده کی قیزیمی گوتوروب ائله بئله سینه سنه وئره نمه رم ؟ گرج شهزاده نین شَینه لایق بیر عیمارتین ده اولای کی من ده دوس دوشمن یانیندا خاراب اولمویام."

آوچی احمد دئیر :

"منیم قصریم حاضیردی و کوله فیرنگی یه چیخیب گون باتانا باخساز گوره جَح سیز او گون کیمی ایشیلدی." "

شاه چیخیر کوله فیرنگی یه و دوربون نن باخاندا گورور، نَجَه کی اودئیری ائله اوجوردی، قصرین بیر کریشی قیزیل دی بیر کریشی گوموش."

شاه دا سؤزون نن دؤنمور و گندیب اورانی یاخین نان گؤره ن نن سورا اونارا بؤیوح بیر توی توتور.

گون نر شیرین نی نن گلیب گئچیر دیلر کی بیر گون "شوش قلاخ دئو" ین خبری اولور کی ایلان لار سولطانی نین جادو اوزوی آوچی احمدین بارماغیندا دی. او کی یوز ایل دن چوخ اودی او اوزویون دالیندا یدی تئز سئحیر انلی ییب دوشور بیر "کوف قری" سی نین قیلیغنا شیرین دبللی و خوش گئیم نی بیر قری کی اوووج - اوووج قیزیل خدمه لره وئرمه یی نن بیر باهانا اوزون یئتیریر شهزاده ناهیدین یانینا. سورا تاس آتیب بیر فال توتاننان سورا دئیر :

"هئش بولورسن کی خانلار خانی احمدخان اوزویون سن نن چوخ ایستیر ؟"

مارال خانیم بح دن گولوب دئیر:

"سن اوجور شئی لردن اؤتور فیکرین خاراب ائله مه . من او ناجان دئسه م وئر هاردا قالسین کی بیر اوزوح ! اینانمی سان اگر صاباح بو واخ گه گؤر کی اوزوح من ده یا یوخ !"

گئجه یاریسی ایدی کی ناهیدی نن احمد شیرین - شیرین دئیب گولوردولر کی بیردن شهزاده اونون اوزویون ایستیر .

آوچی احمد ده تئز آل آتیب اوزویون چیخاردیر و ئیریر اونا. آما اوزویو وئرنده بح تاپشیریر کی فیکر ائله بو اوزوح منیم جانیم دی و هئش واخ اونی بارماغین نان چیخاردیب اؤزگه آینه وئرمه .

کوف قری سی صاباحی ائله دوز وختینده اؤزون یئتیریر قصره و اوزویو ناهیدین بارماغیندا گؤرمح همی سؤینجح دن آرقالیر چیچه یی چاتی یا. کوف قری سی دئیر :

"قزیم ، سن دیه ن لاپ دوزوموش. دونن دئمه من سهو ائله می شه م و تاسین یازی لارین دوز اوخومامیشام . گلمیشدیم ائله دیه م کی او سنی جانین نان دا چوخ ایستیر و لازیم دبی کی اوزویو بیرده ایستی یه سن . فغط منیم ده دونیادا بیر آروزم وار اودا بو کی عؤمروم ده بیر دغه ده اولمالی دی الیم دیه او اوزویه کی ناهید اوزویو بارماغیننان چیخاتماخ همی قری الین

نن توتوب آلیری و بیر گۆز آجیب یومونجا قصر، یئرلی کۆک لی توزدومان ایچینده گۆیه قالخیر .

آوچی احمد کی آخشام اوستی ائوه دؤنوردی گوردو هر یان چؤل لو بیاباندى و قصر دن خبر یوخ دی . فیکیر ده یدی کی گوردو دئولر یوردوندا بیر زاد ایشیلدیر و دیقّت ائلی ین ده گوردو اؤز ائوی دی ، اورادا ائله بیر یئر ایدی کی قوش گتتسه یدی قانادسالاردی آت گتتسه یدی دیرناق ، چوخ دوشونسه ده گوردو غغلی بیر یئر چاتمیر و باشینا هر کول آکن سه ده ائله اؤزی آلی ییب و اؤز اؤزونو دئدی :

" ینددی ده باشا دوشمویه ن یتمیش ده ده باشا دوشمَر . من نیه گَرَح ایلان لار سولطان نین سؤزون قوربتنه سالاردیم و اوزویو وئ ره یدیم شهزادی یه ؟ ائرمنی لر ائله یاخچی دئییب لر کی کاش موسلمانین سونکی عقیلی بیز ده اولایدی!"

آوچی احمدین فیکری گتتمیشدی ناهید خانیمین یانینا و احساس ائلیردی کی کیشی لیح ده بیر حقی یوخ دی . اودی کی اوتدوغو یئره اوتدی گوره نئینه مه لی دی .

آمما ایندی ائشیدَح ناهید خانیم نان کی گؤزونون قاباغیندا او کوف قری سی بیر قورخولی دئوه چؤندی و اونون اوزونه گولَمَح همی آزقالدی باغری چاتدی یا ، دئو کی گوله - گوله آسنیردی گوردو یوخوسو گلیر و گتتدی یاتدی . بو آرادا ایت پیشیح کی هر زاد دان خبر دار ایدیلار ناهید خانیمین یانینا گلیب دئدی لر :

" هئش قَم یئمه ! بیزیم شانسی میز اوردا کسب کی دئو شیرین یوخودادی ، دئولرین ده یوخوسودا آغیر اولار ، اونا گوره ده یاتاندا اوزویو قویوب آغزینا یاتیب کی بیردن گئدیب اونى بارماغین نان چیخاتمی یاسان ، آمما بیزیم ده بیر نَخشه میز وار . "

پیشیح قویروغون سیرکی یه بولور و دئوین بورنونا سوخاندا ، دئو بَتَر دَن آسقیریب اوزوح آتدانیئر ائشی یه . ایت ده آتدانیب اوزویو گؤی ده توتور و وئیرناهد خانیم کی اؤپوب گؤزی اوسته قویماغی نان دئوین اوت آلیب کول اولماسی نان قصرین اؤز یئرینه بیرده قییمته یین ، قلیبن ده نَبَت توتا .

ناھید خانیم دا بواشی گۆرمَح ھمی، گینه توزدومان قالخیر و بیر گۆز یوموب آچانا دئوین کول اولماسین گۆرور و قصرین گینه اؤز یثرینه قئیت مه سین، آمما هله یثرین نن گۆیون آراسیندا دیلار کی ایتی نن پیشی یین گۆیلون دن شوخلوخ گئچیر و اوزویو آتیب توتوب اوینا دیلار کی بیر ده ن اوزوح آل لرین نن قورتولوب دوشور دریا یا و دریا یا دوشمَح ھمی ناققا بیر بالیخ اونو اودوری.

آوچی احمد کی فیکیده بدی گۆرور قصر، گۆی ده اوچا اوچا گلیری و بوتون چۆللی بیابان باشلیر دؤنور باغلارا و چِمَن نَرَه . قصرین ایچینه گئدیب شَهزاده ناھیدی ساغ سالیم گۆرن کیمی اور یی یثرینه گلیر و اونون آغلاما مخ دان آویداننان سورا، ایتی نن پیشی یی سؤزه توتوب هر زادی آنیر ودئیر:

"قَم یئمی یین کی اونو ندا چاره سی واردی!"

سَحَر کی اولور آوچی احمد ایتی نن پیشی یی ده گۆتوروب گئدیر دریانین کنارینا و بوتون بالیخ چی لار ادئیر کی هر ناققا بالیغا بیر قیزیل وئره جَح دی. بالیخ چی لار دا کی هامیسی اونو تانیر دیلار قایخ گمی لری گۆتوروب گئدی لر تور آتیب ناققا بالیخ توتماغا . بو اوزدن ده هر ه اؤز توتدوغی بالیغی گتیریر ساحيله و هر بالیغا بیر قیزیل آلیب گینه گئدیر بیر آیریسین توتا. ایت ده کی ائله یئددی آغاش دان اوزویون ای یین آناردی بالیخ لاری ایی لی یه ایی لی قباغا گئدیدی. تاکی بالیخ لارین بیرین بللی ییب احمد ه گۆرست مَح ھمی ، احمد باشلیر اونون قارنین سؤکوب ایچ آلاتین ائشی یه تۆھمه یه و بیردن بیر ه گۆزوی ساتاشیر اوزویه و اونو تاہماخ ھمی ائله بیل کی دونیانی اونا وئریلر.

ایتی نن پیشی ده تئز قاجیب شَهزاده ناھیده موشتولوخ وئریل لر و او دا سَوینجَح ، آوچی احمد ین قباغینا چیخیب اونو چکیر باغرینا.

آللاه سیزین ده مرادیزی وئرسین نجه کی اونارین مرادین وئردی.

خوی روایتی — 55/11/9

روایت ائده ن : رحمتلی آنام علویه خانیم

زیرناچی

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی . گون لرین بیرینده زیرناچی بیر کیشی وار ایدی . زیرنا چالان دیشی دوشموشدی و کاسیب لیخ بوله سینہ بَح زور وئیریدی . سالدی چیخدی گوردی اؤلمه سی فالماسین نان یاخچی دی . قوللارینی بوش بئکار توولویوب قره گون نن آل کَش مَح بوله سین یورموشدی . باشینا ویریر کی گئده شاهین یانینا . شاه قاپی سیندا نؤکرلر اونو گؤروب قوورلار . آمما او آل لرین نن قورتولوب قاپینی وئیر تپی یه . شاه سوروشور : " بو های کوو ندی دوشوب ؟ " دئییلر : " آجین بیر ی گلیب دئیر شاها سؤزوم وار! " شاه دئیر : " اوسسون . قویون گلکسین گؤروم سؤزونون آدی ندی . " زیرناچی ایچه ری گیریب دئیر : " بو بیر سؤزدی کی فقط گَرَح اؤز قولاغیزا دییه م . " سورا باشلیر آغزین نان چیخانای شاها دئمه یه واونی بیر یوللوق یویوب آریتداماغا . شاه گؤرور بو هرکس دی جانین نان دویوب دی آمما او قَدَر ده آناغی وارکی بو سؤزلری اوجادان دئمه دی و منیم حؤرمتی می اؤزگه لر یانیندا سیندیر مادی . اونا گؤره امر ائیر کی اونا بیر توربا قیزیل وئریب عزیز زَت احتیرامی نان یولا سالالار . " وزیرین کی بو ایشه آغزی آچیخ قالمیشدی اؤزون یئتیریر زیرناچی یا و دئیر : " سن شاهانه دئدین کی اونا او قَدَر خوش گلدی و بو قَدَر سنه انعام وئردی ؟ " زیرناچی دندی : " دییه رم آمما بو ایشین بیر آرز خرجی وار . سنه باخاریب توربا قیزیلا . " وزیر دییه ر اوسسون قبول دی . زیرناچی دییه ر : " قدیم لر من شاهین زیرنا مَعَللی می یدیم کی اونا هر زادی اؤرگت میشدیم فقط قالمیشدی بیر پوفی کی اونی دئدیم . " وزیر آل جَح مَه دی و دندی هوهمان گَرَح منه ده اؤرگه ده سن . زیرناچی نئچه موددت وزیره قوناغ اولوب بوتون هاوالاری اونا اؤرگه دَر .

گون او گون اولار کی بیر گون شاه، وزیرى نن چیخار شیکارا، شاهلار آییغ اولار و گۆره ر کی بیر شئی اونون پالتارینی بَح شیشیدیب دی، سوروشار: "نه دی او کنف ده دیح دوروب شیشیب دی،" وزیر دییه ر: "قربان الله سیزین کینه تاي بیر شئی دی،" شاه تَعَجُوب ائلی ییب دییه ر: "چیخات گۆروم نَجه بیر شئی دی،" شاه گۆره ر بیر اوزون زیرنادی و دییه ر: "حَتَمَن کی گتیریب سن چالاسان! پس چال گۆروم نه جور چالیرسان،" وزیر باشلار سن به یه نن بیر گووه ح هاواسی چالماغا و بوتون نؤکر لر دوشه للر اویناماغا، شاه بوله ر کی اولار اولمویابو ایش حیکمت سیز دَیی، سورا باشلار وزیرى سوحمه یه و اودا اولوب گئچن لری آئنادار، شاه شیکار دان واز گنچیب دستور وئره ر هاممی قتیستین قصره، سورا بیرین یوللار زیرناچی نین داليجا و او قصره گلینجه امر ائله ر کی وزیرى نن زیرناچی، لیباس لارین چیخاردیب بیر بیرى لری نن دیشه لر، سورا شاه اوزونى وزیره توتوب دییه ر: "بو گون نن سن قصرین زیرناچی سی سان و زیر ناچی دا بو هوش باشی نان منیم وزیریم،" بئله لی یه نن ناغیل قورتولار آمما او هارا کی بیر زادی گۆره سن او هارا کی ائشیده سن،

خانیمین اویناشی

گونلرین بیرینده لاپ قدیم لر، گۆزل بیر اوغلان وار ایدی کی بیر ائو ده نؤکر ایدی . او ائوین آروادی اونا گۆز وئیریدی ایشیق وئرمیردی و هؤهمان ایستیردی کی اونو آله گنجیتسین . اوغلانین گۆزل لی یی و قد قامتی، اونو باشدان ائله میشدی و بوتون فیکری ذیکری اوبودی . نهنجه یول اونا یاخین گئتسه ده اوغلان اونا هئچ اوز وئرمه میشدی . آرواد نه علاج ائله دی گۆردو بو ایش اولان ایش دئی . نئنه سین نئنه مه سین بیر نامه یازیب وئریر اوغلانا و دئیر کی بونو آپار باغدا کی معمارا . یولون چوخون گئتمیشدی کی گۆزو ساتاشیر بیر فالچی یا و گئدیر کی فالینا باخدیر سین . فالچی تاس آتیب کیتاب آچاننان سورا دئیر: " حلال سوت اَمیش آدام دوز یثیب دوزدان سیندیرانماز . سین ده ذاتی سوتون پاه دی و خیانتی نن آران باران یوخ دی . آما بولمورم منه نیه آگه اولوب کی هاردا توی گۆردون دوروب باخاسان . "

اوغلان باش آلیب گئدیر آما باغا یئترمه میش ، توی دویون سسی گلیر . فالچی نین سؤزو یادینا دوشوب بیرآز دایانیر کی گۆره نه خیر دی . توی آداملاری یول اوسته گووَح گئدیر دیلرو اوغلانین دا دا آغزی آخمیشدی قیز گلینه . قراننخ دوشموشدو کی گۆردو دا گئتمه سی نین فایداسی یوخ دی و ایندی یه جان دا ایش تعطیل اولوب معمار گئدیب ائو ائشی یینه . تصمیم توتور صاباح گئدیب نامه نی وئره کی بیردن بیره راس گلیر اربابا . ارباب دئیر گئنجه نین بوواختی بوردا نئینیرسن کی اوغلان نامه نی گۆرسه دیرو دئیر ، یول دا بؤیوح توی چالیندی و مئل اولدوم . گۆردوم ایندی معمار باشی دا ایشی یاتیدار و گئتمه دیم . ارباب کی نهنجه واخت ایدی آروادینان شَح لی دی نامه نی آچیب اوخویان دا گۆرور آروادی معمار باشی یا تافشیرپ کی هرکس بونامه نی گئیرسه اونو دیری دیری عیمارتین خیم لارین دا

قویلا، کیشی نی فیکیر گؤتوردی و آننادی بو ایش ده بیر ایش وار، اوغلانا دئدی: "سن بو گنجه ائوه گلمه و گنت زمی ده کی کولوغا، من بو گنجه اورا گلمی یه جه یم، یشیب ایشمع زاد دا هرزاد اوردا واردی و صاباح قشیدرسن."

ارباب دا گیزلین ائوه قشیدیب میسدی بیر طرفه گۆره نه خبر دی، قرانیخ دوشن ده گؤرر کی آروادی بوتون نؤکر کیفلت دری مورخص ائله دی و اوناردا ن ایسته دی سحره جان قیش دامینا گندیب بو طرف لره دولانماسینار. سورا آروادی یوز قلم نن بزه نیب گؤزون تیج دی قاپی یا و تیقفیلی گلن کیمی قاپینی آشدی، ارباب گوردی معمار باشی دی و خانیمی نان برابر اوتاغینا گیردیلر. هره هیرنالاری تزه باشلامیشدی کی بیردن بیر آرواد آننادی نؤکر باغا گتیمی ییب و تعجبوب لندی، معمار باشی دئدی: "گۆره سن آغزی هارا آخیب دا، سحر اولجاش بیرده یوللا کی خیم سهل دی من اونو دوواردا قویلارام، داش اولوم باشینا کی جواهر ندی بولمور، سنین کیمی گؤزل دن کیم گنشسه بول کی غغلی آزیب،"

ارباب گوردو سس سالیب اؤزو نو رذیل ائله مه یه گلمز، سسینی چیخاتمی ییب بوتون قاب باجانی باغلادی و ائوی اوتا چحدی، چیغیر باغیر سالسالاردافریاداری بیر یانا چاتمادی و آخیردا دام دام آچوب قالدیلار آلتین دا، بو سیر دان هئش کیمین خبری اولمادی آمارباب کی سونسوز اودی نؤکری اؤزونه اوولاد ائله دی، اودی کی بالالار آدام گرح اؤزونو ایکی یترده ساخلی یا، بیر آجیی یاندا بیر گجیی ین ده . *

* روایت یثری : خوی ، روایت تاریخی : مهرآیی 1370، ناغیلی دییه ن : رحمتلی آنام علویه

خانیم

سوت گۆلی

آللاه هامینی یامان گۆزدن قوروسون وهئش کیمین دیرناغینا داش دیمه سین . گونلرین بیرین ده " آسو ، قسو " آدین دا ایکی قارداش واریدی . بونلاری اکیب دوغان یو خودی وهامی دئییه ردی کی اونلار حامیله بیر آغاج دان دوغولوبلار . بیر آغاش کی اوناری دوغمامیش ، ایشیغی هریره دوشوردی . قوجالار دییه ردیلر بو آغاجی ملیک ممد اؤزونن ایشیغلی دونیادان گتیرمیشدی و اسونان قسو نو دوغاننان سورا ، اؤزایشیقی نان آلولانیب یانمیشدی . آمما او آغاجین کول لرین ن ایکی قارقا قانات آجیب آسونان قسویا ایکی آمزیح وئرمیشدیلر . او آمزیح لردن سوت داشیردی و آسونان قسو او ناری یئییب بؤیوردولر . تا کی ویردی آرا قاریشتی مسسب ایتدی و جنگ ده ایتگین گتشدیلر . آمما سیزه دئییم آسوقسودان کی اونار ائوواواخ دان اوزاخ دوشوب بؤیوب بوی آتینجا بوتون فیکیر لری سوت گؤلون دئیدی و آدداری چکیلن آمما هئش کیمین گورمه دی بی قیزیل آلمادا .

تاکی بیرگون یوللاری دو شور آخ قالا آدین دا بیر شهره و بیرین نارینا کاباب ایی دیر . گؤیول لرینه کاباب دوشوب گیریلر توکانا . یئییب ایچن نن سورا آل آتیلار جیب لرینه کی گؤرولر پول لاری یوخ دی . کاباب چی یا حال قضیه نی دئیلر و کاباب چی دئیر عیبی یوخ دی فقط یولوز دوشسه دریا یا منه بیر بالیخ توتوب گتیرین . آسونان قسو دریانین یولون توتوب گتدیلروننچه گون اوردا بالیخ چی لارا کوّمَح لیح ائلی یَن نَن سورا ، تور آتیب بیر بالیخ توتدولار . بالیغی توتماخ همی ده کابابچی یاددارینا دوشوب گتشدیلر آخ قالی یا ، کابابچی بالیغی اوناردان آلیب آپاردی ائوه . ائوین خانیمی بالیغی کسب ایچین تمیزلی یَن ده ، قارنین دا بیرزومرود

اوزوح گۆردی. اوزو یو آری گۆروب آله آلماخ همی دئدی بواولا اولمویا شاهین اوزویو دی. کباب چی اوزویو شاها آپاریب موشلولوخ ایسته دی. شاه اوزویه باخماخ همی گۆردو اؤز اوزویو دی و اونا بیر کیسه قیزیل وئردی. سورا دئدی اسو قسو نو تاپپ تئز گئیر رسن بورا. کباب چی قصردن چیخب دوشدی شهرین جانینا کی بلکه اوناری تاپا. هریری آله و کله ائله دی آما اوناردان بیر خبر توتانمادی. نئینه سین نئینه مه سین چیخدی گتندی ساحيله کی بلکه بالیخ چی لاردان خبر اوللا. آما بویون اوناری هئش کیم گۆرمه میشدی. کباب چی بیر نچه گون اوناری اختانان سورا قئیتدی آغ قالی یا و گۆردو جماعات سئل کیمی دوشوب لر یولوا گندیللر مئیدانا. قرارا ایدی ایکی نفرین باشی وورولاکی دا هئش کیم بیرده حورشت ائلی ییب شاهین باغینا یاخین لاشمی یا. دئمه اونار یورقونلرخ دان بیر باغا دوشوب ایسته میسدیلر بیر آغاش کۆلکه سین ده دینجه له لر کی، گۆزلی ساتاشیر سوت گۆلونه و باشلیلار چیم مه یه. سوت گۆلون ده چیمه ن نن سورا باغ دا کی قیزیل آلمالاری گۆروب بیر نچه سین دریللر. شاهین قولام لاری دا اونارا گۆز قویوب باغ دان چیخماخ همی توتوللار. کباب چی مئیدانا گندیب نظر سالماخ همی گۆردو کی بونار آسونان قسو دولار و تئز قاشدی کی شاه خبر وئرسین. شاهین دستورونان اوناری قصره آپاریب و بوله لرینه چوخ حورمت ائله دیلر. آسو قسو کی بو وضعیت دن گیجه لمیشدیلر شاه ی گۆرمه همی تعظیم ائلی ییب اؤز سرنیویش لرینی دندیلر. شاه دئدی بو ایش ده آلاهاین بیر مصلحتی واریدی و بالیغین قارنین داکی اوزوح منیم جلدیم ملیک ممّدین یادیکاری ایدی. چیمدی ییز سوت گۆلو ده اونون ایشیخلی دونیادان یئر اوزونه گتندی یی بیر ایچیم سودان قئنی ییب. گۆردو یوز قیزیل آما لاردا زومرود قوشونون ملیک ممّده هدیه سی دی. گۆیون اوچومجو مرتبه سین نن دریلیمش بیر آغاجین میوه لری دیلر.

اسونان قسو بیر نچه گون شاها قوناغ اولوب یئیب ایچیب نن سورا، بیر گون آما گۆز گۆره - گۆره یوخ اولدولار. اونار سوت گۆلونده ی دیلر کی بیر ایلدیریم گلدی. اونون ایشیغین نان گۆز لر قاماشدی و سوراسی دا اوناری هئش کیم گۆرمه دی. او گون نن پادشاه دستور

وئردی کی هر شَهَرده گَرَح قیزیل آلما اکیله و سوت گؤلونون سویو هر یَتره آخا ، نییه کی
اسو نان قسو، شاه دان فقط بونو ایسته میش دیلر .

روایت تاریخی : 79/6/25 - خوی

قوددار به یی نین گلینی

بیرگون وار ایدی بیرگون یوخ ایدی ایکی گۆزل قیز وار ایدی . بو قیزلار هم مه شه جوت گزردیلر و ائولری نین یانیندا آی باتان آدیندا بیر باغ واریدی . ایلین اون ایکی آیی اوردان دوم دورو بیر سو گئچردی و اونلاردا هردن سویا دوشوب چیمردیلر . یابین ایسی گون نری نین بیرینده ، بونلار سویونوب سویا دوشوب چیم مح همی ، قیزلاردان بیر کی آدی هئیوانیدی قود جیلدینه دوشوب اویریسی ده قورخودان قاچیر .

هئیا دا ناچار اؤز یود یوواسیندان گئدیپ داغ دا داش دا قالیر کی گۆره باشینا نه گلیر . بیر یئر واریدی آدی جهنم دره و اوردان اؤزونه بیر ماغارا تاپیر . بوقیزین " اوختای " آدیندا بیر نیشانی سی واریدی کی حال قضیه نی ائشیت مح همی ، اوره یی دؤزمویوب دوشور یولا . آز گئدیر چوخ گئدیر آما هئش بیر قوردا راس لامیر . گون نرین بیر گونی چاتیر بیر درمانا و ایستیر گئجه نی اوردان قالسین کی در مانچی دئیر :

قالیر سان قال آما گئجه نی قاپ باجانی بح باغلا کی قورد آلین نن گئجه لری آمانیمیز یوخ دی . قریه بیرزادی بیر نئجه قود وار کی گئجه لری هردن گلیب باتیلار بو درمانین یابین داو سحری قویوب گئدیللر . ایش دی گوژدی گؤرورسن کی ایچری گیریب سنی ده منی دیدیب پارتاخلال لار . رحمت تیج ددم دیه ردی قود لار هر یوز ایله بیر ، بیر قیزی اؤز جیلد درینه سالیب اونو قوددار به یی نن ائولن دیرکلر . نئجه آی دی داک کی دئیل لر قوردیک کندین ده بیر قیز قوردا دؤنوب و قود دارا دا کی بو تهر هر یثری گزیب دولانیلار بلکه ده بو سؤز هئش یالان دئی . "

آمما سیزه دئیم هئوادان کی گیزلن دی یی ماغارا دان ائشی به چیخاندا ، گۆزو بیردن ساتاشیر اوختایا و گۆرور کی هئوا دیه - دیه اونو سسلیر . گۆرور قباغینا چیخسا اوخو قویوب یایا اونو اؤلدوره جح و ناچار لیخ دان اونو او قذرگودور کی گۆرور درمانا گیریر . هئوا دا اوننان دال بادال ایجری گیریب بیر بو جاخ دا گیزله نیری .

گنجه اولور و قود لارین اووولتوسو هر یئری گۆتورور . اوختای دا فیکیر دن یاتمی ییب قاپ باجانی چکیب باغلاسا دا گینه تیرکمانین حاضیرا قویوب گۆزون تیکیر قاپی یا . آمما بوهاندا قود لاردان بیر یوگوروب قاپینی سیندیرماق همی ، هئوا کی قود قیلغین دایدی یوگورور او قوردون اوستونه و اونو دیدیب یارالارکن ، اؤزوده یارالانیر و بدنین نن هر قان آخدیخجا ، بالا - بالا چؤنور اؤز قیلغینا و اوختای بیردن گۆرور کی اونون جانین قورتاران ائله هئوایمیش . یارالی قود قویوب قاچینجا ، درمانچی نین دا خبری اولوب گلینجه حال احوالی آنی ییب و اوختاینان باهم هئوا نین یاراسینا مرهم قویوب نچه گون تامام اونناری قوناغ ائلیر . ایکی عاشیق معشوق دا بیر بیر لرینه چاتینجا درمانچی دئیر :

" هر هارا گئت سز گئدین آمما بیر قوردیک کندینه دؤنمویون . خطا بلا ایندی سیزدن ساویشسادا صاباحی دئمَح اولماز . ددم دیه ردی قوردیخ کندی ده ، قودلار اؤزلری گؤروشمه سه ده ، روح لاری هم مه شه اوردا دیلار . اونار هر یور ایل دن بیر ائلین لاپ گؤزل قیزی نی ، قوددار به یه گلین سئجه لَر . یقین کی هئوا دان گؤزلی ، او کت ده هله یوخ دی . "

هئوانان اوختای دا ، درمانچی نی مهربان گوروب اونون قوجا سین نین ده بوله سین تح قویمولار و ائله اوردا ائوله نیب اوردا دا قالیلار .

* بو ناغیلی رحمتلی آنام دیه رک اونون سسی نن ضبط اولوب ساخلانی لب دی . (روایت

یئری : خوی - 52/10/9 - مکتوب لاشما تاریخی 89/3/18** آرتیرماق لاریم دیر کی

خوی دا " قوردیک " آدیندا ایکی کند و " اُورین " داغینا چاتمامیش " جهنم دره " دئیکن بیر منطقه ده واردی .)

امیر آرسلان داستانی

من دئیم سیز شاد اولاسیز اودا کیم نن ؟ دیل لرده دستان اولان امیرارسلان رومی دن . صؤحت گندیر روم نان میصیردن و اوگون نن کی ملکشاہ رومی تاج تختین ده برقراردی و بیر قاصید ، قان تر ایچینده ، بارگاها گیریر . وزیر ، وکیل ، سرلشکر و بؤیوک باشلار ییغیشیرلار و قاصید دئیر : " فیرنگین گمی لری دریا اوزون بولوت کیمی توتوب لار و ایندی دی کی دشمن گیره پایتخته . ساحیل ده قتل عام واردی و بوتون روم قوشونو قانا بوله نیب . " ملکشاہ غضبناک اولوب بیر لشکر ی نن یولا چیخان کیمی ، شهرین دروازه سین ده ، بیردن بیره باش اونون و باش پطروس شاهین سرداری سامی خانین . ایکی قوشون داراخ کیمی بیر بیرینه گیرن کیمی ، فیرنگ سرداری " سامی خان " آمان وئرمه دی و ملکشاہین باشی بدن نن آیریلیب گوی ده فیرلانندی .

مملکت دوشدی فیرنگ آینه و هوجوم چَح دیلر بارگاها کی خزانه نی گمی یه داشی ییب بوتون بارگاه دانه قدر قیز گلین واردی هامی سین اسیر آپارالار . ملکشاہین ده بیر خانیمی وار آدی منظر بانو و بطنین ده ینددی آیلیخ بیر اوشاغ . نینه سین نینه مه سین او قاچ ها قاش دا کؤهنه جیندیر بیر پالتار گمی ییب بئزه یین سورمه سین سیلدی و اوزون قاتدی کنیز کیفله ته کی بلکه بیرتھر جان قورتارا . پطروس شاهین سرداری روم حوکومتینی آله آلیب بوللی باج خراجیان برابر قیرخ اللی گؤزل سئجیب میندیردی گمی یه که پطروس شاها تؤحفه یوللویا . گمی یولا دوشوب دریاده روان ایدی کی بیر نئچه گون سورا ، اوزاخدان بیر سیاهی گؤرسن دی . یاخینا گئدیب گؤردولر بیر گؤزل جزیره دی و هریان گول بولبول و سونبول . گمی لنگر سالیب هامی یندی و بیر نئچه ساهات یئیب ایچیب دینچه لن نن سورا ، گینه گمی یه مینیب

دوشدولر یولا. آمما سیزه دئیم منظر بانودان کی گؤزلردن گیزیلی بیر چینارا دایانیب قَم چَحَمَح ده و آهی زاردایدی کی بیردن گؤردو گمی یولا دوشدی . چیغیردی باغیردی آمما سسی بیر یثره چاتمادی . قیخ گون قیخ گنجه تَح جانینا او جزیره دَیدی کی ناگهان دریا اوزونده بیر قره لتی گؤردو . دئمه او قره لتی خواجه نیعمانین گمی سی دی کی تیجارت ائله مَح اوچون هیندوستانا گئیدردی و عادت اوزونن بیر نئچه گون او جزیره ده ایستیراحت ائلی یه جَی ایدیلر .

خواجه نیعمان و بوتون آدمالاری گمی دن دوشوب چادیر خئیمه قورماخ دایدیلار کی خواجه نیعمان گوللرین عطرین آلیب گئتدی تاماشی یا . خواجه نیعمان اؤز حالی نان گزیردی کی بیردن بیره بیر سیزیلتی قولاغینا گلدی . بیر ناله ی سوزان کی اونون اوره یینی کباب ائله دی . قولاغینا چاتان سس بیر خانیم سسی ایدی کی پریشان حالدا آلاهینا یالواریردی . یاخین گئدیب اونا دیققت لی باخدیخ دا گؤردو جمالی آی کیمی بدیر له نیب و ظن ائله دی که حتمن بیر پرزاد دی . هئش بیر آدمیزاد بو جزیره ده تَح یاشی یانمازدی . منظر بانو خواجه نیعمانی گؤرن کیمی اوز قویدی قاشماغا کی خواجه نیعمان اونو توتوب دئدی : " پرزاد سان یا آدمیزاد ؟ هر نه سن منه دوزون دئه ! من نن سنه ضَرک گلمز . من میصیرلی بیر تاجیرم . آدیم دا خواجه نیعمان . "

منظر بانو گؤردو پیس آداما بنزه میر و باشلادی اؤز شرح حالین اونا دئمه یه . خواجه نیعمان دئدی : " بو ایش لر زمانه دن بعید دَیی . بیر ساهاات بویانادی بیر ساهاات اوپانا . اولان اولوب گنچن گنچیب سن بوردا تَح قالانماسان . منده یئددی دؤولتین سرمایه سی واردی و سنی لاپ گؤزلیرم اوسته ساخلارام . سن گونش اوزلی یاریم اول و قدمین قوی سینه م اوسته . "

منظر بانو بطنین ده کی اوشاغی دوغانا جان اوننان مؤهلت ایسته دی و خواجه نیعمان اونو پنهان حالدا گمی یه آپاردی . سورا رمل آتیب اولدوزلارین احوالینا باخدی و اقیالینی میصرده هر یثردن ایشیخ گؤردو . سورا دستور وئردی کی گمی میصیره قئیدسین و هیندوستانا گتَمَح دن بیر یوللوخ واز گئشدی .

گون لرین بیرین ده اعیان اشرافینان اوتورموشدو کی قولام لاردان بیرری اونا خبر گتیردی کی آثار زایمان ، خانیمین احوالین دا تاپیلیب دی و بو تنز لیح ده بیر اوولاد صاحبی اولاجاخ دی . خواجه نیعمان یار یولداشدان خودافیط له شیب ائوه چاتان کیمی موشتولوق وئردی لر آلاله سنه بیر اوغول کرامت ائله دی .

خواجه نیعمان سونیب خانیم تبریک دندی و منظر بانو او ذیقہ دن خواجه نیعمانن رسمی خانیمی اولدی . همان گون ده رمل آتیب اوشاقین بختینه باخدی و گوردی اونون اولدوزو بوتون او لدوزلاردان اوجادی و ایشیخ دی . حمد ائله دی آلالاها و بیرگون بیر جشن توتوب اونون آدین ارسلان قویدو . خواجه نیعمانین او گونلر آتمیش یاشی واریدی و منظر بانو نون اون سگگیز سینّی . ارسلان دا بلّح دن ایمه یه ایمّح دن پیریشه گئدیب بئش یاشین دا باشلادی درسه مشقه و اون سگگیز یاشینا گیرنده ینددی دیل بولوردی و بوتون علم لردن آگاه ایدی . ارسلانین اون سگگیز یاشی واریدی کی بیرگون آتا سی اونی گیرفته گؤروب دردین سوروشدی . ارسلان دئدی: " منیم تیرمه شال دان ایّح دن باشیم چیخسادا تاجیر لی یه هئش علاقه م یوخدی . اییت دن قالان بیر آد اولاجاخ و من ایستیره م کی پهلوان نیخ مشقی گؤرم . منه بیر گنیم بیر قیلش بیر آت لازیم که دیادا نهنگ اولام جنگل ده اصلان . سنین ایشین ایّی اولسون شال اولسون منیم ده ایشیم غوغا اولسون قال اولسون . "

خواجه نیعمان گوردو ارسلان چکیب اصلینه و ایندی دن ائله دیلاور لیح و سولطانلیخ پئشین ده دی . اونون اوره بین سیخمی ییب آپاردی تافشیردی خلّج پهلوانا کی جهان پهلوان ایدی و هئش کیم بو گونه جان اونون پنجه سینّی چؤوورتمه میش دی .

آلتی آی هله ارسلانین جنگاورلیح مشقین نن گشمه میشدی کی خلج پهلوان خواجه نیعمانین حوضورونا یتتیریب دئدی : " ارسلانا بو قدر مشق بس دی کی ایندی اگر رستم زالدا اونون قاباغینا گنّچه ، بیر ضربتی نن اونو هلاک ائلر . "

خواجه نیعمان پهلوان باشی دان قیزیل گوموش له تَشککور ائله دی و گون او گون اولدی کی ارسلان چاتدی آتاین حوزورونا و دندی: "من بیر نچه آی چیخاجایام صحرا یا کی بیابان مشقی گُروب بیری نن پلنگی نن یاشی ییب گونومو شیکاری نان گنچیده م." خواجه نیعمانین گوزلری دولوخساندی و ارسلانین فراقی بیله سینه چوخ چتین گلدی. آنجاق هئش دینه دی و دندی: "آیه آنان راضی اولسا منیم سؤزوم یوخدی. گت بلکه اونو راضی سالاسان."

منظر بانو ارسلانین بیر سؤزون ایکی ائله مه دی آما اوره ح دن بو ایشه راضی دَییل دی و ارسلان نان خودایف له شن ده دیلین نن بو سؤزلر چیخیب اونى یولا سالدی: "دولانیم باشینا آلیم قادانی، بالام دوشدی بیابانه یا نصیب."

ارسلان اوز قویدو چؤل لره بری بیابانا و دومانلی داغلار آشیب گزیم دولاشارکن، گون لرین بیری اؤز عالمن دَیدی کی بیری بیر بانگ قیلدی. دؤندی باخدی گوردو بیر آدم دی چیخیب آغاجین کله سینه ویر بوتادا اوتوروب برگی بید کیمی اسیر. گونون باتان چاغی ایدی وارسلان دندی: "نه خبر دی؟ نولوب سنه کی دیریم دیریم اسیرسن؟" او آدم دندی: "اوغول قوربانین کسیم بیه سن او شیرى گورمورسن کی او آتین باغزین دئشیرو من جان قورخوسوندان بوردا یام؟" ارسلان دیققتی نن بیر نظر سالیب گوردو بلی بیر شیردی و آل آتدی شمشیره و قوش کیمی یوگوردی شیرین اوستونه. هاوا قَرنتوروغ ایدی آما ارسلانین نعره سین دن شیر سهل دی داغ داش مشه هیجانه گلیمیشدی. ارسلان شمشیریم کورتالماسین دییه اون قیراغا قویوب پنجه پنجه شیرى نن دؤیوشدی و اونون باشین نان ائله بیر یومروخ ویردی کی بئینی خاشخاش دَته سی کیمی سپیلدی.

آغاش دا کی آدم بو صحنه نی گُروب یثره یئندی و اونا آفرین دئیب آدین سوروشدی. بولدی کی آدی ارسلان دی و خواجه نیعمانین اوغلو و دندی: "من میصرین سولطانی وختی یم و سنین یثرین منیم بارگاهیم دی. سن منیم جانیمی قورتاردین و ایسته نه ایستیرسن؟"

ارسلان گوردو زرین باف لیاسلار اونون آئین ده و قیزیل عمامه باشیندا و تئز اونا احترام ائلی ییب دئدی : " لوطفون اولسا تافشیر بیر منصب منه، بیر قَدَر لشکریم اولسا باشیمدا، آلام فیرنگی تاپشیرام سنه . "

شاهین امیرلری کی قورخودان هره سی بیر دَلی یه گیرمیشدی لر شاهلی ساغ سلامت گورن کیمی ییغیشدیلا ر باشینا و شاه دئدی : " منه ائلی ین ائحترامی بو جوانا ائله یین کی منیم جانیمی او قورتاردی . "

دیه لرلر آنا اوره یی قَهَرلی اولور و بیرگون منظر بانو ، خواجه نیعمانه دئدی : " سونا کیمی حسرتم گول لریمه ، و قوشا داغلاردا نَح لی یه دوزه نمی ییب چی یین چی یینه وئریب لر . نچه مودت دی ارسلاننان خبر یوخ دی . قورخورام باشینا بیر او یون گله و بیره پلنگه اژدها یه طوعمه اولو . آدامین ائله اؤز آتاسی اولماسا بئله اولار و هئش کیم سوراغینی توتماز . "

بو سؤز خواجه نیعمانا نَح توخوندی آمما بیر سؤز دئمه دن قیخ قولامی مأمور ائله دی کی گئدیپ ارسلاننان خبر گتیر سین نر . قولام لار هله دوشمه میشدی لر کی ارسلانین جمالی منظر بانونون گوزلرین ایشیخلاندیردی و بالاسی نین ساغ سالیم گلیب چیخدیغین نان سؤیندی . ارسلان خواجه نیعمان نان آناسینی قوجاخلی ییب یئیب ایچن نن سوراباشینا گلنی اونارا بیر به بیر دئدی . خواجه نیعمان بیر حشاسب شاد اولدی بیر طرف دن ده قَمگین . نییه کی هئش واخ ایسته میردی ارسلان بیلسین کی او آتاسی دَیی و اوره یینه آگه اولموشدی بو سیر تئزلیح له بولونه جَح دی . سحر آچیلیمیشدی کی خواجه نیعمانین قاپی سین دا بیر نچه ما مور دایانیب ائحترام نان اونناری بارگاها دعوت ائله دیلر .

خواجه نیعمان نان امیر ارسلان قیزیل ایپک لی گئیم لره بورونوب اوز قویدولار بارگاها ساری . اول ده خواجه نیعمان باش اشیب تعظیم ائله دی و سورادا ارسلان ، خوش بئش اون بئش دئیب نوبت چاتدی او واختا کی قرار اولدی ارسلانا لایق بیر منصب وئریله ، اونا امیر لیح عینوانی وئریلیب آدی اولدی امیر ارسلان و مجلس تزه شن له نیردی کی بیر قاصید

ایچری گیردی : " سحری بیر فیرنگک گمی سی الماس خانین فرمانده لیغی نن ساحیل ده لنگر سالماغی نان سیزه ده بیر مکتوب گتیریب. "

میسرین خدیوی الماس خان آدی ائشیدن کیمی سویجج اولوب دئدی بویورسون لار ایچری. الماس خان ایچری گتیریب فیرنگک دیلین ده باشلادی دانیشماغا کی شاه بیرزاد آنلامادی و دئدی : " گئدین بیر دیلماش گتیرین ! " بو آن دا خواجه نیعمان دئدی : " امیر ارسلان فیرنگک دیلین ائله دانیشار که نه بیلی نر روملو دی نه میصیرلی . بو ایشی امیر ارسلان تافشیرساز منی سؤندیرر سیز. "

شاه ، الماس شاه دان نامه نی آلیب وئردی امیر ارسلان و دئدی اوخی. نامه پئطروس شاه دان ایدی و امیر ارسلان او خودوخجا گؤز لرین ده یاش اوتوردی آمما نامه نی یاریمچیلیخ قویانمادی . نامه ده بئله یازیلیمیشدی :

" میصیرده منیم گوزوم و آر خام اولان خیدیر حضرت لرینه صمیمی سلاملار. سؤزون قیسنا سی بو کی ملکشاه رومی نی اؤلدوروب میسرین سلطنتین سیزه تاپشیراننان سورا خیریمیز اولدی کی ملکشاهین خانیمی ، میصیرده خواجه نیعماننان ائوله نیب آمما ائولن مه میش دن قاباخ بطنین ده کی اوشاخ کی ایندی اونا ارسلان دئییلیر، دوغولور . منظر بانونو قصریمیزه ایستی ییب خواجه نیعماننان ارسلانین دا کسپح باشلارینی ییزه گؤندرین. الماس خان بو ایشه مأموردی و اونو سوزو منیم سؤزوم دور. "

نامه نی او خویوب قورتاران کیمی ارسلان اؤز اقبالینینه حئیران قالیب خواجه نیعمانی باغرینا باسدی و دئدی : " سن منیم اؤز آتام اولماسان دا ، منیم بوینومدا دده لیح حقیق وار. سنی اؤلدورمه یه هئش کیمین جسارتی اولمویاجاخ . "

شاه امیر ارسلان نان ایسته دی کی الماس خانا دییه بو ایش ده بیر سهو وار و میصیرده نه خواجه نیعمان وار نه ده ارسلان . آمما الماس خان نئجه رسیم چیخاردیب شاها گؤرسه دن کیمی شاه دینمز اولدی . ارسلانین بیر یاشیننان اون سگگیز یاشینا جان بوتون عکیزلری الماس خانین آلین دئدی . میسرین خدیوی گوردو دانماغا هئش یئر یوخ دی و دئدی : " خواجه نیعمان نان

ارسلانی قولو باغلی سیزه تحویل وئره بوللم آما منظر بانو دان واز گئش مه لی سیز، بو ایش منه توخونار و سیزه خوش گنده یا ناخوش من بو ایشی گؤره نمه رم."

الماس خانین بو سۆزدن گۆزلری قیزاریب آرقالدى یو گوره شاهین گۆزلرین اویا کی امیر ارسلان شمشیر جوهردارى چکیب مردانه پنجه سی نن ائله بیر ضربت یندیردی کی الماس خان وسط دن ایکی شقه اولدی .

بوتون بارگاه دئدی بیر بیرینه و شاه دئدی :

"اولان اولدی گنچن گنشدی آما بو ایشین تاوانی چوخ آغیر اولاجاخ . پئطروس شاه میصیره حمله ائلی ییب هم منیم دودمانیم داغیلاجاخ هم ده منظر بانو نو اسیر آپاریب شرفیمیزه توخوناجاخ لار."

بو واختا خواجه نیعمان بیر تعبیر تۆکوب دئدی : "بوتون ثروتیمی سیزه وئریب بیر قشون ایستیرم . بیز او قشون نان سامی خانین بارگاهینا اعلان جنگ ائلی ییب پئطروس شاهی اوز تورپاق لاریندا گیرفتار ائله ریخ، اوندا فیرنگین لشکری میصیره یوخ بلکه بیزه ساری آخین ائلی یه جح و سیزین جانیز و مولکوز ساغ سلامت قالاجاخ"

بارگاه دا بؤیوک بیر هینگامه وار ایدی کی آخیردا اعیان اشراف بو ایشه راضی لاشدیلار و قرار اولدی کی خواجه نیعمان دییه ن کیمی عمل ائلی یه لر، خواجه نیعمان ینددی کورور قیزیل وئریب اوتوز مین جنگاور آلیب امیر ارسلان لشکرین باشیندا دوردو . سورا آناسی گلیب اونون قولونا قیزیل بیر بازوبت باغلادی کی آتاسی و آناسی نین آدی اوندا حک اولموشدی . بازوبندین اوستونده لعل لر وار ایدی و هر لعلین وزنی ینددی میثقال دان چوخ اودو . منظر بانو امیر ارسلان نان خوادفیظ له شن ده اونا اوره ح دیرح اولوب دئدی : "مرد اوغوللار هئش واخ قوخماز دعوادن ، عاریف اولان ال گؤتورمز دوعادن ، آلارسان اینتیقامین گلر سن منه ."

امیر ارسلان خواجه نیعمانی اؤزونه وزیر سئچیب توپخانا قورخانا آشپاز خانا ، دوشور لشکرین دالینا . هر هارادا چاتیلارلار خواجه نیعمان جار جح دیریر کی ملیکشاهین اوغلو امیر ارسلان دی

کی گئدیر فیرنگی لرین کوباسین بیزیم باشیمیزدان کسین ، بئله ده اولور هر کت دن شهردن چوخلی سلحشورلار قشونا قاتیشیب تعداد داری چیخیر هشتاد مینه ، اوچ آغاش قالیر کی امیر ارسلان یتیره شهر روما کی سامی خانا خبر گلیر خانه ن خراب اولسون نه اوتوروب سان باخیر سان کی ملکشاهین اوغلی امیر ارسلان گلیر تاجی تخته صاحب دورا ، سامی خان تزلیح له حاضرلیخ گؤرور و قشونو آماده ائلی ییب تافشیریر " کاردان وزیر " ه کی بیر زامانلار ملکشاهین وزیر ی ایدی و چوخ تدبیرلی بیر ی .

ایکی قشون اوز به اوز چیخینجا طبل جنگ چالیندی و امیر ارسلان مئیدانا گیریب حریف چاغیردی ، اون بش پهلوانی خیار تر کیمی وسط دن بؤلوب سردی یثره و نوبت یتیردی سامی خان فیرنگی یه ، ایکی سرکرده مئیدان جنگ ده شیر پلچ کیمی پنجه پنجه به آتیب مانند نهنگ یثر گؤیه لرزه سالیرلار . ایندی ایکی اصلان جنگ ده دی و کیم کیمی تنگه سالاجاخ هئش کیم بیر سؤز دیه نمیر . تاکی امیر ارسلان سییری اونون باشیندا تیکه تیکه ائله دی و شمشیر زومرود نیگاری اونون البین ن آلیب الماس خانی ایکی پارچا ائلی ییب سالدی مئیدانا . سورا قشون حمله یه گیریب ساغ دان ووردولار سول دان چیخدیلار و سولدان ویریب ساغ دان چیخدیلار . بو آرادا " کاردان وزیر " جنگین ختمین اعلان ائلی ییب تاجی تختی وئردی امیر ارسلان کی آتاسی ملکشاه رومی نین عزت لی جلال لی گونلرینه شاهد ایدی . امیر ارسلان گئتدی آتاسی نین بارگاهینا و تا تاجی قویدی باشینا خواجه نیمان دئدی ییز آز دوام ائله سه یدین من بیر رم آتیب اولدوزلارین احوالینا باخماغی نان خوش بیر ساهات سنچر دیم کی امیر ارسلان دئدی : " بیرشئی کی من ضربی شمشیری ن آله گتیرمی شم ساهاتی نینیر . " امیر ارسلان اوتوردو آتاسی نین تختین ده و بیر نچه گون بوساط قوروب دیلخوش لوغ ائلی یین ن سورا چیخدی صحرا یه و یزدانین آدینا شوکر ائله دی . او گلیب چیخمشدی اؤز مقامینه و خواجه نیمان نان کاردان وزیر ده یانین دایدیلار . آناسی منظر بانو دا روما گلیب گنجمیش جلالینی بیرده آله گتیرمیشدی .

گزه - گزه بیر گون ارسلانین گوزی ساتاشدی بیر کیلیسایا کی اون بئش باتمان نیخ قیزیل بیر خاچ اعظم گونبذین اوستونده پارلیردی . کاردان وزیر دئدی : "مسلمان مملکتین ده بو خاچ نئشیر؟" کاردان وزیر دئدی : "فیرنگی لرین اعتیغادی او خاچادی و هارانی آلیلار اوردا کیلیسا دوزه لدیلر." امیر ارسلان دئدی بوتون کیلیسا لارین قیزیل گوموش و ثروت درین آلیب بارگاها داشی یار سیز. کیلیسالاری دا مسجدیه تبدیل ائلی ییب قیزیل خاچ لاری اریدیب ساتان کیمی ، پولونو رعیتیه داغیدارسیز. "بو اثاده امیر ارسلان دستور وئردی خاچ اعظمی یثره سالالار کی خاچ یثره دوشدوک ده ، گوردو اونون اوستون ده بیرلعل وار و لعل ده بیر صورت نقش اولوب کی گویون آلتین دا یثرین اوزون ده آنالار ائله بیر گوزل دوغویوب دی . پاپ اعظمی چاغیریب سوروشدی بو صورت کیمین نقشی دی کی پاپ دئدی منه و کشیش لریمه بیرامان نامه وئر مه سن دئمه رم . امیرارسلان بیر امان نامه یازدی کی بوتون روم تورپاغین دا هئش کسین گرح اوننارینان ایشی اولمویا و اوز مملکت لرینه گئتمه یه آزاد دیلار. پاپ اعظم کی امان نامه نی آلدی دئدی : "او پطروش شاهین قیزی" فرّوغه "نین چهره سی دی کی پطروش شاهین تح جانشینی دی .

امیر ارسلان هئش کسه آچیب آغاردانمادی آما زنبور عشق قلیینه یامان نیش ویرمیشدی و خواجه سرایا دئدی او لعلی آپار منیم حرمسرامه . ارسلان بارگاهه گلیب دینمز دانشماز گئندی اوتاغینا و بوتون کنیز لره تافشیردی کی تامن دئمه میشم هئش کیم ایچری گیرمه سین . امیر ارسلان بوتون گئجه نی اوتوروب گوز تیج دی فرّوغه نین صورتینه و گوردو عشق آتشی جانین بح یاخیر. باشلادی اؤز - اؤزونه اشعار اوخویوب اورح سؤزلرینی ترانه نن دئمه یه : "سمند رتک گیزی ناره دوشموشم ، اونون اوچون مین خییاله دوشموشم . عشقین خوفی هئی منه ویریر ضربه ، سالدی درده منی بو دینی ترسه "

سحر اولدی بوتون بارگاه اهلی ییغیشدی و گوردولر امیر راسلان یوخدی . خواجه نیعمان نی یاران قالب گئندی امیر ارسلانین حرمسراسینه و گوردو کنیز قولام لاره ره سی بیر طرف ده دیز لرین قوجاخلی ییب اوتوروب لار . سوروشدی نه خبر کی دئدیلمیر امیر ارسلانین احوالی

چوخ پوزقون دی و بوتون گنجه آییخ قالب گوزون تکیب او لعل ده کی صورته . خواجه نيعمان ایچری گیریب گوردو امیر ارسلان اؤزون ده دئی . یاخینا گندیب اونو باغرینا باسدی و دئدی نه خبر . امیر ارسلان خواجه نيعمانی گوروب اورح لندی و گوزلری ایسلانارکن بئله دئدی :

" امیر ارسلانام قالدیم اینتظار، منی درده سالدی بیر گوزو خومار، گرَح کی من گزم دیار به دیار، بیر درد بی درمانه دوشومشم ."

خواجه نيعمان ایشین نه اولدوسون آننادی و بیر رم آتیب احوالات دان بئله دانیشدی : " پطروس شاه دونیانین لشکرین ده چکیب گیره بورا رومو تسخیر ائلی ین مز . و ییزده اگر دونیانین لشکرین آپاراخ ، فیرنگی آلانماریخ . پطروس شاهین ایکی وزیر ی وار بیر ی شمس وزیر بیر قمر وزیر کی هر ایکسی علم نجوم نان باش آچیلار و فیرنگی فتح ائله مه یی میز مومکون دئی . پطروس شاه دا سنین قنان یریح لی دی و اؤزون ده بولورسن کی ماحال امردی او قیزین سنه وئره . هله ایندی عشقی زادی اوتور گل مملکته یتیر کی گورَح سورا نینه مه لی ییح ."

اوچ آی گنشمیشدی کی امیر ارسلان گوردو زنجیر عشق اوننان آل چکن دئی و بیرگون بندرگاهه گئدن کیمی خواجه نيعمانی و امیرلری گمی ده حوضورا چاغیردی . هامی گوردو امیر ارسلان ، فیرنگی بیر پالتار گئیپ و تاج دان توتدو لباس لارینا قدر اسبابی رزمی نن برابر بیر هرزادی بیر صاندیغا قویوب تافشیردی خواجه نيعمانا و دئدی : " گؤیلوم چایلار کیمی آشدی داشدی دوشدو بلاسینا ، آل اوزوب تاجی تخ تن گندیریم نازلی یارین دیارینا ، من ایستیرم بوردا سیزدن آیریلانم ، گندم پطروس شاهین سوراغینا ، چاتام بلکه نازلی یارین ووصالینا . آتاجاخ تا منیم اؤلوم خبریم گلکی یینجه آدیمی عکسیمی پوللارین او ستون نن سیلمی یه سیز و خواجه نيعمان نه دئسه باش و گؤیولونن ایطاعتین ده اولاسیز ."

خواجه نيعمان و کاردان وزیر ها دندیلر بو سودانی اته یین نن توح امیر ارسلان قولاغ آسمادی و خواجه نيعمان دئدی قوی بیر رم آتیم گوروب ساهاتین یومنی گنتمه یه خوش دی یا

ناخوش کی امیر ارسلان دئدی : " ساهات ماهاتی اؤتور کی عشقین دلی سینہ بو سؤزلر کار ائله مزو منی زنجیر عشق چکه چکه آپاریر و ایختیاریم اؤز آلم ده دیل . "

ارسلان گمی یه مینیب روانه اولدو و وکیل وزیر آلی قولتوخ سیاه جامه گیریب ارسلانین یولون گؤزله دیلر ، خواجه نیمان دا رم آتیب اونون طالعینه باخاندا عظیم خطر لر گؤردی و بارگاه اهلینه بئله دئدی : " چوخ چحدیم زحمتین حیف اولدی هدر ، طالعین ده گورموشم نچه بیر خطر ، قَلَح ویردی اونو سالدی دره در ، چوخ چتین اولدی ارسلانی گوره سیز . حتمن بئله میش قَلَه بین ایشی ، آخار گوز یاشیم دکر هر داشی ، باشیمیزدان اسکیلمه سین سایه سی ، چوخ چتین اولدی ارسلانی گوره سیز . "

ایندی ائشیدَح هاردان دییار فیرنگ دن کی پاپ اعظم ارسلانین صورتین تاجی تختینده چکیب هدییه ائلییر پطروس شاه و پطروس شاه امر ائلییر شمس وزیری نن قمر وزیره کی قشون ییغیب گئدکر ارسلانین جنگینه . شمس وزیر نن قمر وزیر آمما اوسطورلاب آتیب اولدوز لارین احوالینا باخارکن ، دییه لرلر دونیانین لشکرین ده آپارساخ امیر ارسلانا باتانمی یاجایسخ . آمما او جور کی تاس گورسه دیر ، امیر ارسلان تَح باشینا ، فیرنگین یولوندادی و بویون صاباح دی کی دروازه دن ایچری گیره . "

پطروس شاه تا سوروشور کی نییه گرَح بئله بیر ایش گوره وزیرلر دئیرلر : " گلمه یینه ائله اؤز آیاغی نان گلیر و هئش شگی یوخدی آمما نییه گلیر بیزه ده بللی دبی . "

پطروس شاه دئیر پس بیر تدبیر تۆکون کی اونو توتوب جزاسنا چاتدیراخ کی دوشمنه ماجال وئرسه ح اؤزوموزه ظولم ائلییربح .

بو اوزدن ده تدبیر تۆکوب امیر ارسلانین صورتینی نقاش لارا چَح دیریب آسیللار مملکتین دروازه لرینه کی ایچری گیرمَح همی مأمورلار اونو توتالار . گون اوگون دی کی امیر ارسلان چاتیر قلعه ی فیرنگه و گوزو اؤز عکیزینه ساتاشان کیمی ، تتر گیزله نیر و دؤزور کی قاش قره له بلکه اونو بو تتر لیح ده تانی می یالار . قرانیخ دوشن ده امیر ارسلان آیاخ قویور دروازه دن ایچری و هله قدم قدم نن گؤتور مه میشدی کی بیر ی اونی سوپوتتویه سوپوتدویه چکیر بیر

قرانیخ داما و قاپی نی اوزونه قیفیل لیر. ارسلان گۆرور بَح تورا دوشوب و فرّوغه نی یاداسالیب احوالینه حئیران قالیر. دئمه بو فورصت ده ده فرّوغه امیر راسلانین نقشینی گۆرسون و اونون محبتی قلبین ده جا ائله سین. فرّوغه گۆرور ملاحت شوجاعت ده و هئیت ده میثالی یوخ دی و اونون عشقین نن فراغیننان روخسارینه یاشلار آخیر. او گئجه نی نه فرّوغه نی یوخوآپاریر نه ارسلانی کی چیغیر سادا سسی بیر یثره چیخمیر. سحره یاخین ایدی کی قود دامینی آچیب بیر ایچری گیرن کیمی دئیر دایان ارسلان منه ضَرک یئیرمه کی من سنین دوستونام. ارسلان آل ساخلیر و دئیر نه ارسلان کی منیم آدیم الیاس فرنگی دی. او گلن آدام کی خواجه طاووس ایدی و قالانین نیگهبانی دئیر: "مگر سنین آتان خواجه نیرمان اولموشدی کی تکی تنها باش آلیب گلیب سن بورا؟ گئد شوکر ائله کی سنی گۆردوم یوخسا پئطروس شاه سنین بیر قطره قانین دونیانان برابر بولور."

ارسلان ناچار قالدی و دئدی: "قبول من ارسلانام آما سن کیم سن؟" خواجه طاووس اؤزون تانیتدیردی و دئدی بوردا ایکی مسلمان وار کی بیر منم بیر ده قارداشیم خواجه کاووس و تزاوول کی بلکه سنی نجات وئرح و بومملکت دن چیخب گئده سن. امیر ارسلان گۆلدی و دئدی: "منیم بیر دردیم وار درمانیمی آلمامیش گئت مَرَم. سینه م نشان اولدی بیر یارین اوخونا، لیلی می آلماسام من گئد مَرَم."

خواجه طاووس گۆردی وختی فوتا وئرسه ایندی هم اؤزو هم ارسلانین جانی خطرده دی و ناچار اونو کوچه پس کوچه لری نین آپاردی اؤز ائونه کی گۆره نه چاره ائله مه لی دی. خواجه طاووس قارداشی خواجه کاووسو دا چاغیریب امیر راسلانا غرت و احتیرام نان سورا ایسته دیلر اونو قانع ائله یه لر کی بوردا جانی خطرده دی و بوله سینی بیر بلدچی نن یوللویالار دییار رومه. خواجه طاووس اوتوز ایل ایدی دروزاه باشی ایدی و خواجه کاووس دا تاماشا خانا صاحیبی. ننه دیلر علاج اولمادی و امیر ارسلان سؤز وئردی بئش آلتی گون شهره گزه دولاشا و اوننان سورا گۆره نئیر. خواجه کاووس دئدی بئله لی یی نن اولمازو بو مودتی گرح تاماشاخانا دا مشغول اولاسان و هر کس سوروشدی کیم سن دئییه سن الیاس فرنگی یم و

خواجه کاووسون اوغلی ، بیرنچه گون گئشیدی و امیر راسلان هر دن چیخیر شهری گشت ائلیر قشیدیر تاماشاخانی یا کی بیرگون قمر وزیر تکی تنها گیردی تاماشاخانی یا و شراب کباب مزه سیفاریش وئریب گؤزل خانیم لار قوللوغوندا ناز و ادا نان خیدمت ائلیر لر کی امیر راسلانی بوساطین دالین نان چاغیردی و آیلہ شدیری یانیندا و رومی دیلی جه ائهمالجا بئله دئدی : " خوش گلدین دئیرم رومون شاهی امیر راسلانا ، آمما عومرون دؤوله تین اوزولمه سین تح جانینا نه باش آلیب گلیب سن بورا ؟ بیه بولموسن سنین قانان بوردا هاممی تشنه دی و کیم پطروس شاه خبر وئرسه سن نن وزنی جه قیزیل آلاجاخ ؟ آمما اولان اولوب گئچن گئچیب منه دئه گوروم نه عیلت سنی چکیب بورا ؟ "

امیر ارسلان اؤزون ووردی دیل قانمازلیغا و دئدی : " من الیاس فیرنگی یم و خواجه کاووسون اوغلو ، بوله م نن فیرنگی دانیش کی هئش نه بو دیل دن آتنا میرام . " قمر وزیر گولومسه دی و امیر ارسلانا همان سؤزلری فیرنگی دیلین ده دئدی کی ارسلان دا آند آمان ائله دی کی نه شاه دی نه سولطان دی بلکه خواجه کاووسون اوغلو دی و آدی الیاس فیرنگی . "

قمر وزیر دئدی : " قوی سن دیه ن اولسون قال یاتسین آمما نجه کی من نن داندین شمس وزیر دن دان و اؤزون اونا تائیتدیرما . "

قمر وزیر تزه گئتمیشدی کی شمس وزیر ده ایچری گیردی و گؤزل لرین ن رقصینه مشغول اولاننان سورا امیر راسلانی ایشاره نن اؤز غورفه سینہ چاغیردی و رومی جه دئدی : " آلاهیین جلالینه شوکر ائلی رم کی سولطان رومون حوزوروندا یام آمما ییه آتان خواجه نیعمان رم آتیب باشین دا اولان خطر لردن دئمه میشدی کی تح جانینا باش آلیب گلیب سن بو دییار غریبه ؟ ندن گلیب سن منه دئه گینه بلکه سنه بیر ضرک توخونمویا . "

امیر ارسلان گینه اؤزون دیل بولمز لیغه و یریب همان سؤزلری کی قمر وزیرہ دئتمیشدی اونا دا دئدی و شمس وزیر شراب جامین قیزیل اشرفی لری نن دولدوروب خودافیظ لشدی و دئدی : " ایندی کی منه دئه دین قمر وزیرہ ده دئه سن . "

ایکی آی بو ماجرادن گنجیری و هردن قمر وزیر گلیب اونو دانشدیریر هردن ده شمس وزیر، آما بویون قمر وزیر وای خبری نن گلیر و دئیر: "پاپاس شاه اوغلی امیر هوشنگ صاباح سحر دروازه یِ فیرنگه وارید اولاجاخ و پئطروش شاهین قیزی فروغه نی آلیب قیخ گئجه گونوز جشن اولاجاخ و سن بوردا شعر غزلی نن گونون سورتوسن کی نولا؟" بوسؤزو انشیدن کیمی امیر راسلن رنگی سارالدی و دیز لرین نن سانکی زیندگاننخ قاشدی آما اؤزونو بیر تهر ساخلی ییب شستین سیندیرمادی، سورا قمر وزیر دئدی: "سحری گلشن دروازه یه اؤز گوزون نن گورر سن کی امیر هوشنگ نجه اوغلان دی و اونون شوکتیه اؤزون یاخین نان شاهید اولارسان."

سحر اولان کیمی امیر راسلان دا بوتون فیرنگ اهلی کیمی چیخدی پشوازا و گوردوامیر لر دسته باغلی ییب امیر هوشنگه تعظیم ائلی یه ائلی یه اونا خوش گلدین دئییب کالیسکه ی سلطنتی ده آپاریلار بارگاها، قمر وزیر کی گوزو امیر راسلان دادیدی اونا یاخین لاشیب دئدی: "سن ده گل قاتیل بو امیر لره وکیل لره و منیم ایدنیم نن گیر بارگاهه کی گوره سن سؤز لیم دوزدی یا یالان؟" امیر راسلان اعیان اشرافینان برابر آیاغ آیاغ گلیب چاندی قصره و قمر وزیرین ایشاره سی نن اونو بارگاهه یول وئردیلر.

پطروس شاه تخت سلطنته جلوس ائله میشدی و امیر هوشنگ تعظیم تکریم ائلی ییب آتاسی پاپاس شاهین نامه سینی، گتیردی یی پیشکش لری نن برابر شاهین قوللوغونا هدیه ائله دی. پطروس شاه قمر وزیر دن ایسته دی نامه نی اوخویا کی نامه ده بئله یازیلیمیش دی:

"دنیامیزی منور ائلی ین بؤیوک تاجدار پطروس شاها جهان شاهلیغ آرزوئلی ییب، شاهزاده فروغه نی اوغلوامیر هوشنگه ایستی رم. بو موبارک ایش اوچون ده سیزین دوام سلطنتی زه اوتوزمین قوشون بوتون اسباب رزمی نن هدیه اولور."

پطروس شاه بو ایشه سونیب امیر هوشنگین آنینن نان اوپو اؤزونه داماد اعلام ائله دی. آما شیرنی خورانیخ و جشن دن قاباخ شمس وزیر دن ایسته دی بیر رم آتیب بو ایشین گله جه یین نن دانیشسین، کی شمس وزیر اولدوز لارین احوالنا باخاندا گوردو بو ایش دن بؤیوک

بیر فیتنه قاغزاناچاخ و تا امیر راسلان دیری دی فروغه امیر هوشنگه قیسمت اولمویاجاخ . بو شوم ایقبالی تا شاهانیشدی شاه چوخ پریشان اولدی و سسلن دی جلاد ، جلاد دندی فریاد و شاهین امری نن شمس وزیرین بونوندا قیلش برقرار اولدی . آما بوتون امیرلر بو ایش دن ناراحات اولوب شاهه تعظیم ائلی ییب شمس وزیره عفو ایسته دیلر . بو حئن ده اوزون توتدو قمر وزیره دندی سن بیر رم آت گور بو حرامزاده نین دندی یی دوزدی یایوخ کی قمر وزیر رمل اوسطورلاب آتیب دندی : " بونلارین اولدوز لاری لاپ بیر بیرینه مطابق دی و لاپ خوش ساهات دی وصلته و گرَح کی همین دَیقه خطبه ی عقد جاری اول . "

پنطروس شاه دندی شمس وزیری قولو باغلی زنجیر لی ییب آپارین زیندانا کی بو خطا دیده من نن ایستیر قیزی می وئرم اوزقانی قاتیلیمه کی منیم تورپاخ لاریمی الینه گنجیردیب و قشونمو قیریب امیرلیری اولدوروب دی . امیر راسلان کی بو صحنه لری شاید ایدی گوردو بونون دوستی انله شمس وزیری میش و دوشمنی قمر وزیر . فروغه ده کی هرزاد دان خبر سزایدی و گنجه گونوزو ارسلانین خیالی نن یاشیردی بیردن آناسی سیمین بانوی خبر گندی قیزی موبارَح دی و سنی آتان وئردی امیر هوشنگه . قیخ گون جشن دن سورا سنی امیر هوشنگی نن آل آله وئریب حیجله یه یوللویاجایخ . "

فروغه نین بیر آلی اولدی بیر باشی و نه قدر آناسی نالواردی و آتاسینا دندی کی من ایسته میرم اره گندم هئش بیری قولاغ آسمادی و دندی لر بوننان یاخچی سین تاپیب گندمه سن . بوتون فیرنگی ده هر یئر چیراغان دی و رعیت هر یئره شاددیخ دایدی کی شاهزاده فروغه نین تویو دی . فروغه آما آغلار گوزلری نن امیر ارسلانین اوزونه حسرت دی و فیکیرده دی کی توی گنجه سی جام زهری ایچیپ اوزونو اولدوره . اودور کی اوزونه غم وئرمی یب ایستیر بو آخیر گونو خوش اولسون کی خواجه یاقوتا کی اونون خواجه سرایی دی دستور وئیر تاماشاخانا نی قوروغ ائلی یه و اوز دوسلاری و کنیز ندیمه لری نن گنبدیب اوردا خوش گنچیده لر . خواجه کاووس تا آنیر کی قراردی فروغه تاماشاخانی یا گله تنز امیر راسلانا

موشتولوخ وئریر و امیرارسلان غورفه لره دوزه ن وئریب منتظیر اولور تا کی شاهزاده قاپی دان ایچری گیره .

کالیسکه یّ زرین تاماشاخانین قباغیندا ساخلی ییب و وخت او وخت دی کی فروغه ایاخ قویور تاماشاخانایا و ایکی دلداده نین گوزو بیر بیرینه ساتاشان کیمی ایکی سی نین ده رنگِ روخساری سارالیب آرقالیر روح لاری بدن نرین نن چیخا . قیزین دیز لری تتری بیر و خواجه یاقوتا دئیر منیم غورفه مه هئش کیم گلمه سن مگر او بوساط دالیندا کی جوان . امیرارسلان گورور فروغه دئمه حوریّه دئه . ائله بیر حوری کی سانکی آلین نن خطا چیخیب بئهیشتن بوله سین آتیلار کناره . امیرارسلان خواجه یاقوتون سوزونن بیر مئژمه ئی شراب و یئمَح ایشمَح حاضر لاییب آپاردی فروغه نین غورفه سینه کی فروغه اونو گورجک بحال اولوب آرقالدی ییخیلا کی امیرارسلان اونو توتوب چحدی باغرینا و فروغه باشین قویدو ارسلانین سینه سینه . سورا دئدی: " نیه به اینصاف ائله می ییب منه خبر وئرمی ییب سن . ایکی آی دی منیم ایشیم آهی زار دی و سنین فراغین نان آرقالیر جان بدنیم چیخا و سن بوردا عیش عیشرت ده سن . " ارسلان ایستیر دانا دییه من ارسلان دیکلم الیاس فیرنگی یم کی فروغه قوللارین سالیر ارسلانین بوینونا و هر ایکسی بیر بیر یی نین بوینون قوجاخلی ییب فروغه باشلیر آغلاماغا کی حئیف ایش ایش دن گئچیب دی و آتام منی وئریب امیر هوشنگه . آمما اولسه م ده اونا گئدن دیکلم . " امیر ارسلان نازلی دلیبری قوینونا آلیب بوله سینه سوز وئریر کی آلاّه کریم دی و او ایشین ده چاره سینه باخاریخ .

قاش قره لیر و وخت ، گئتمَح وختی اولور کی فروغه خواجه یاقوتی سسلی ییب دئیر یئیب ایچیپ اوینامخ بس دی و کجاوه لره دئه حاضر اولسوننار کی کنیز ندیمه لره منیب بارگاه ساری یولا دوشه ح . ارسلان نان فروغه ده اوپوش گوروش دن سورا ، ارسلان اونو تا کالیسکه ی زرّینه مینه نه جان همراه لیغ ائلیر .

فروغه نین گوز یاشلاری مرمر سینه سینی ایسلادارخ دویونجا ارسلانا باخیب ویداع لاشدی و گئجه ساویشیب سحر آچیلاندا مشاطه لر فروغه یه زینت وئریب آئینه توی پالتارلاری

گنیدیردیلر. بوتون شَهَرده شیرنی خورانیخ جشن دی و هامی روان دی کُهنه کیلیسایا کی ایندی فرَوَغه نی گلین چیخاردیب کالیسکه نن گنیره جَح لر. امیرارسلان گُوردو شَهَرده بَح ایزدحامدی و خواجه کاووسه دئدی نه خبردی کی آننادی بویون توی گونو دو و سؤو گولوسو رقیین قوینوندا اولاجاخ. ارسلان گُوردو گُوزلری گُوره - گُوره ائله اؤز دسته گولونو ایتیریو آغلاماخ دان یاناغی ناسئل آخیر. خواجه کاووسونان برابر گتیدیلر کیلیسانین یانینا و چیخدیلار بیر سکی یه کی بلکه عروس دامادی گُوره لر. آما امیر ارسلانین گُوزو تا قشونا دوشدی و فرَوَغه نن امیر هوشنگین کالیسکاسینا کی اوزوح قاشی کیمی اونناری دؤوره له میشدیلر، هردن بیر خییال گنشدی قلیبن نن و چون صاحب قیرت ایدی گاهدان بیر حالا دوشوردی. ارسلانین گُوزو فرَوَغه نین اوزونده ایدی و فرَوَغه ده گُوزون دولاندیریب ارسلانی آختاریردی کی ایزدحام دا اونو گُورمَح مومکون اولموردی. هانتان گنژدن پاپ اعظم گلیب اونناری آل آله وئردی و توی دویون نن سورا محرم لر ایچری گیردی قالان آدمالاردا اؤز ائو ائشیخ لرینه قئیتدیلر.

گنجه دی و امیر ارسلان پپچاخ ویرسان قانی چیخماز. چوخ فیکیر ائلی ین نن سورا خواجه طاووسونان خواجه کاووسی چاغیریب اونناردان بیر قیلیش، بیر کمند و بیر شبگرد لییاسی ایستی دی. اونناردا بو فیکری نن کی ایستیر چیخا گنده دیار رومه تئز اونناری حاضیرلی ییب گتیدیلر. ارسلان اوننارا آدوئردی من نن هئش زاد سوروشمایین کی فیرنگه زلزله سالاجایم. گُوردوخ هئش گورمه دیح منی حلال ائلی یین. بونو دئییب تاماشاخاندان چیخدی ائشی یه و گیزلین جه قرانیخ دا اؤزون یئتردی گیره وکی بیر یئره کی اورانی بلله میشدی. کمندی چین چین ائلی ییب آتدی کیلیسانین دیوارینا و دوشدی دیواردان اوطرفه. نینگهان لار بیر شیققیلتی آنناسالار دا بوروخ وئرب اؤزون گیزلت دی و روان اولدی کیلیسانین او حوجره سینه کی اوردان خانیدان ی سلطنتین زیفاف گنجه لری برپا اولاردی.

امیر هوشنگ فرَوَغه نی نازینان دیندیریب ایستیر سینه سینه یه تردوداخ لارین نان اؤپه کی فرَوَغه دئدی منه یاخین گلمه کی منیم بیر نذریم وارو گَرَح گنَدَم محرابه تا ادا ائلی ییم. امیر

هوشنگ قبول ائله دی و بئش اون دَیقه لیج بوله سین تَح قویدی. اؤزو باشلادی یئیب ایش مه یی که نازلی یاری قئیتسین. امیرارسلان گوردو فروغه غورفه دن چیخب ایچری پیلله لری نن گتدی گونبدین آلتیندا کی خاچی اعظمه تعظیم ائله دی. سورا الینه بیر جام زهر آلیب ایسته دی ایچه کی ارسلان ویردی جامی زهری یثره سالدی و فروغه گوردو بیر قره لیاس آدامدی و اوزون ده بیر نیقاب واردی. ارسلان اوزون نن نیقابی گؤتورن کیمی فروغه بولدی ارسلاندی و اؤزون آتدی اونو قوجاغینا. امیر ارسلان دئیدی: "نازنین سن ئییردین؟ سنین مگر منه رحمین گلمیردی کی ایستیردین جام زهری ایچیب اؤزون هلاک ائلی یه سن؟" فروغه دئدی دا چاره م یوخ ایدی و سن سیز منه دونیا معناسیز ایدی. ایکی سؤوگولو قوللارین بیریری نین یونونا سالیب ارسلان باشین قویدو فروغه نین سینه سینه و دوداخ دواغا دونیانی یاددان چیخاددیلا.

بو طرف دن ده ائشیدح امیر هوشنگ دن کی گوردو فروغه یوباندی و طاقتی آز قالیر اوزوله. بیر نئچه پیلله یئیب گتدی کلیسانین محرابینه کی گوردو تاماشاخانا دا ایشلی ین ایلیم فیرنگی فروغه نی قوجاخلی ییب جان دئییب جان ائشیدیلر. سسلندی حرامزاده سنین منیم سؤوگولوم نن نه ایشین کی ارسلان، نه آغ دئدی نه قره و شمشیرینی قایماسین نان چیخاردیب قولتوغو آلتین نان ائله بیر ضربت یئندیردی کی برق شمشیر ساغ چیی نین نن نومایان اولدی و فروغه اؤزون تاپانا گوردو امیر هوشنگ قانینه قلطان دی وائله بول کی نئچه ایلین اؤلوسودی.

فروغه نین بیرآلی اولدی بیر باشی و قالدی کی سحری نه جواب وئره جح. ارسلان دئدی هرزادی ترسه سینه دئه. دئه زیفاف دان قاباخ او دئدی گَرَح خاچی اعظمه عیادت ائلی یم گلم کی منی ده یوخو آپاردی و هئش زاددان خبریم یوخدی.

ارسلان فروغه نی غورفه سینه یئیریپ و سحره یاخین اونان ویداع لاشیب گلدی یی یئردن قویدی گتدی. آما گتتمه میش دن قاباخ خاچی اعظمی ده اؤزونن گؤتوروب آپاردی. خواجه طاووسونان خواجه کاووس امیر ارسلانین نیگرانی ایدیلار کی بیردن گوردو لر ارسلان

ایچری گیردی و اؤزون ده بیر تلیس یوک گتیریر، ارسلانا دئدی لر اونمنه دی . دئدی قیزیل خاچ کی گتدیم وئرُم بالتان قاباغینا دوغرویا م کی هردن بیر آزین ساتیب خشلی یَح ، خواجه کاووس گوردو ائولری ییخیلیب و چوخ چَحمی یه جَح کی قمر وزیر رم آتیب خاچ اعظمین یثرین تاپاجاخ . بونو ارسلانا دئییردی کی ارسلان دئدی رحمت تی بین اوغلو او هاردان بوله جَح کی اونو من گؤتورموشم . بو حثین ده خواجه طاووسون گؤزو دوشدو شمشیره کی قانون نان سیراب ایدی . دئدی به بو قان نه دی کی ارسلان دئدی : " بو گنجه بیر قضایه توش اولدوم، اؤلدوردوم رقیبی آلدیم اینتیقام ."

خواجه طاووسون نان خواجه کاووس قالدیلار مَطَل کی ارسلانه نه دئسین نر کی تتر هرزادی گیز له دیب آرادان چیخاتدیلار و گونده کی کیمی تاماشا خانی آچیپ باشلادیلار ایشه .سورا ارسلانا دئدیله: "اولان اولوب گنچن گنچیب آمما بو ایشین هینگامه سی چوخ اوزون اولاجاخ . ایندی یه جان سن فقط بیر شاه ی نان طرف ایدین کی ایندی پاپاس شاه دا ایضافه اولدی . بیه سنه قیز قَحط ایدی کی اؤزون بئله بیر موصیته سالدین؟"

گنجه ساویشیب گنچیب و نشدو لوخ واختی دی کی پاپ اعظم گندیر خاچ اعظمه عیادت ائله سین کی گؤرور امیر هوشنگ قانینه قَلطان دی وخاچ اعظم ده یثرین ده یوخ دی . هارای داد بیداد بوتون کشیش لر وخدمه لر ییغیشیلار پاپ اعظمین باشینا و کنیزلردن ایستیر کی گندیب گؤرسون لر اقامتگاه یسلطنتی ده فرّوغه دن نه خبر . گندیلر گؤرولر فرّوغه هرزاد دان خبر سیز شیرین یوخودادی و تا قضیه نی دئییلر فرّوغه چالیر باشینا و یا خاسینی چاک ائلیر . پطروس شاه خبر وئرپ قمر وزیری نن برابر گلیر گؤره لر نه خبردی کی گؤرولر اونان کی قورخوردولار باشلارینا گلیب و فرّوغه ده گاه قَش ائلیر گاه اؤزون نن گندیرو ایقبالینه نیفرین ائلیر . پطروس شاه و سیمین بانو قیزلارینا دیلدار لیخ وئرپ وماجرانی سوروشاندا فرّوغه دئییر: " منیم دوواغیمی آچیپ آنیمنان بیر بوسه گؤتوره ن کیمی دئدی منیم اؤز آلاهیمنان بیر عهدیم وار و گرَح خاچ اعظمه عیادت ائلی ییب قئیدم کی یوباندی و منی ده یوخو آپاردی .

پطروس شاه دارقا باشینی چاغیریب امر ائله دی اوش گونه جان گَرَح امیر هوشنگین قاتیلین تاپپ تحویل وئره سن یو خسا باشین وئرم جلاَد آئینه ، دارقا باشی نین گؤزلری ثانیه کیمی ویریدی و ها فیکیر له شیردی گوروردو بو ضربی شست هر آدامین ایشی اولایلمز و گومانی گتندی الیاس فیرنگی یه کی قدی قامتی و پهلوان لیغی امیر هوشنگی نن برابر گلردی ، دارقا باشی امیر ارسلانی قره لی ییب اونو چحدی درباره و دندی : " یا آدام کیمی دییه رسن امیر هوشنگی نه جور اؤلدوردون و خاچ اعظمی ننه دین یاکی درین سویوب سامان ته جه یم ، " ارسلان گوردو قضا قدر ییخیلیب دامینا و نه قدر ایستیر دییه کی منیم ایشیم ذبی دارقا باشی نین بیئینه باتمیر ، ارسلانی قولو باغلی آپاریر پطروس شاهین حوضورونه و دئیر : " یوزایل بوننان سور ادا منی یوللو یاسیز امیر هوشنگین قاتیلین تاپام ائله الیاس فیرنگی نی تاپپ گنیره جه یم ، " پطروس شاه دئیر بو جوانین شراب قلیان وئرمح دن علاوه فیکر ائله میرم آلین نن بیر ایش گله کی دارقا باشی دئیر اولای اولمویا ائله بونون ایشی دی ، قمر وزیر ارسلانین یانینا گنیدی اونا بیر گؤز ویریب دئیر : " دارقا باشی اؤز گوناھینی یوماقا خاطر گنیدی یاپیشیب بو جوانین آلین نن گتیریب بورا کی هؤهمان ائله قاننی قاتیل بودی ، آما الیاس فیرنگی مگر امیر هوشنگ کیمی بیر اییسه باتا ییلر دی کی هارادا قالا اوقدر مأمور نیگهبان آراسینان اؤزونو غورفه ی سلطنته چاتدیرا و ینددی باتمان نیق خاچی دا اؤزونن گؤتوروب آپارا ، خاچ اعظمی قوی پهلوانار دا یرین نن دبه ده بولمز هاردا قالسین اون سگگیز یاشیندا بیر جوان کی عؤمرون ده جامی شراب دان آغیرینا یاپیشمی ییدی ، " پطروس شاهین یئینه باتدی و قَضَی نن امر ائله دی دارقا باشینا کی الیاس فیرنگی نی آزاد ائلی ییب گنده حقیقی قاتیل لری تاپا ، دارقا باشی تا ایسته دی دییه بو حرامزاده لاپ امیر ارسلانین عکسی نین کوپیه سی دی و اگر کاووس شاهین اوغلو اولماسایدی ایندی یه قَدَر او نو اون دَفَه قولو باغلی تو توب امیر ارسلان عوضی شها تسلیم ائله میشدی ، بیردن بیر قمر وزیرین شرین نن قورخوب سسین چیختمادی ، ارسلان گوردو بو قمر وزیر چو خدا پیس آدام ذبی میش و اگر اونون سؤزلری اولماسایدی ایندی چو خدان ایدی دریسین سویوب دروازه دن آسمیشیلار ، بو فیکیر لری نن تاماشاخانی

یا وارید اولورو خواجه طاووسونان خواجه کاووس اونو ساغ سلامت گؤرن کیمی گؤز لرینه اینانمیرلارو تنز اونو باغلارینا باسیب ماجرادن خبر توللار. اویاننان دا خواجه یاقوت کی فروغه نین نظر قولامی ایدی خبر وئیرر فروغه یه کی الیاس فیرنگی نی قاتیل عوضی توتوب گتیرمیشدیلر بارگاها کی اگر قمر وزیر اولماسایدی ایندی چوخدان بوله سین اؤلدورموشدولر. فروغه بو خبری ائشیدن کیمی سونیب باش آلدی گئتدی اؤزخلوتینه و ارسلائی یادا سالیب فراغین نان قان آغلادی .

گنجه یاری سی دی و بیر طرف دن فروغه نین آرامی یوخ دی بیر طرف دن ده زنبور عشق ارسلائین قلینه نیش ویریر کی ارسلائی دؤزه نمی ییب شبگرد لیاس لارین گی ییب اوزونه نیقاب چحدی و کمندی چیی نینه آتیب قاراننخ دا روان اولدی فروغه نین قصرینه . دووراردان آشیب گوردی هر گول دن بیر عطیر گلیر و ائیوانا باخان اوتاخ دا نارین - نارین لاله لر یانیر. یاخینا گندیب دوزگون باخاندا گوردی فروغه دی و عاشیقانه اشعارینان ارسلائی - ارسلائی ییب حزین نغمه لر اوخور. فروغه نین زولف لری طاووس کیمی اوزونه یاییلمیشدی کی امیر ارسلائی اون باغرینا باسادی و ایکی سؤوگولی سحره جان گول دئییب گول ائشیتدیلر. گئندنه آما فروغه بوله سینه بح تافشیردی کی قمر وزیر نه قدر بوله سینه یاخچی لیغ ائله سه ده هئش وخ سؤزلرینه آلائی یا . گونون ایشیقی تزه چیتدیردی کی ارسلائی نان فروغه ویداع لاشیب و ارسلائی باغین دووارین نان آشدی و گیزلین کوچه پس کوچه لری نن گئدیر کی بیردن گوردو اونو دؤوره له دیلرو نئینه سین نئینه مه سین بیر یول تاپدی چارسی یا و سیاهی ده گیزلن دی . دارقا باشی و دارقالار هوجوم چح دیلر چارسی یا و قال ماقال سسی هر یئری گؤتوردی . دارقا باشی دندی دا بو قره اوقره لره بنزه مز و سنی ائله دوغرو یا جایام کی هئش قمر وزیر ده سنی تانی می یا . ارسلائی گوردو قره دن آرتیخ بویاغ اولماز و دربالار نهنگی کیمی حمله ائله دی دارقا لارا و آل آتدی شمشر ظوکماتین قایماسینا کی اوناری بیچه بیچه قاباغا گئتدی و یتیشدی دارقا باشی یا کی دندی بو چال ها چال دا دندیم ایندی قویوب قاچپ سان کی آما ائله بول اوره ح لی آدام سان و هله دوروب سان . امیر ارسلائی هله

سۆزۈ آغزین نان دوشمه میشدی کی دارقا باشی ایسته دی بیر ضربت یشندیریب ارسلانی پارچالی یا کی ارسلان بوروخ وئریب بیر یومراغینان اونون بئنین داغیدیب نعشین سالدی یشره . ارسلان ایسته دی دوشه یولا کی گۆردو قیخ دان چوخ دارقا کی گیزلین جه بو صحنه یه شاهید اید یلر هوجوم چَح دیلراستونه و بوله سین ائله دارا قیسنادیلار کی گۆردو بو کوت قیلیش و یورقون بدن نن ایندی دی کی ائله جاننان دوشه . ارسلان آزقالا تنگ نفس گتیریدی کی گۆردو بیر سیاهی نیمایان اولدی و امیرارسلاننان چی یین چی یینه وئریب بوتون دارقالاری قیریپ اۆلدوردولر .

امیر ارسلان هله بولمور بو گلن کیم دی و اونون ایشاره سی نن یولا دوشوب مهلکه دن قورتولور کی بیردن بیره بیر باغ قاپی سی اوزلرینه آچیلیب ایچری گیریرلر . سورا سیاهی نیقایین گۆتورن کیمی ارسلان گۆروراو نجات وئرن قمر وزیردی و سیئی سالینه گۆره بترده بیر شواعت صاحیبی دی . قمر وزیر دئدی : " سن هله منی اؤزن دوشمن بول و آدین منه دئمه آما یاخچی دی کی هرزادی اؤز گۆزون نن گۆردون و بولدون کی من نن سنی چوخ ایستی ین یوخ دی . "

امیرارسلان دینمه دی و اؤزون وئردی باغ دا کی حووضون یانینا باشلادی قانی ال اوزون یویوب تمیز له مه یه کی قمر وزیرین قولام لاری اونو مئهمانخانایا آپاریب بوله سیته حریر لیاس آماده ائله دیلر . سورا قمر وزیر یی نن برابر یییب ایچیب دینجه لن نن سورا آخیردا امیرارسلان دیلی نین قباغین آلانمی ییب امیرارسلان اولماغینی اونا بولدوردو . قمر وزیر بو دوسلوخ دان شاد اولوب اونو یوللادی تاماشا خان یی و دئدی : " هروخ گۆیلون فروغه نی ایسته سه گل بورا من اؤزوم سنی دوز آپارام قصرین ایچینه و هئش کیمین روحونون دا خبری اولماز . "

امیرارسلان تاماشاخانی یا ساری گئئنده گۆردو شَهر بیر پارچا ماتم دی و دارقاباشی نان دارقالارین اؤلوم خبری هر یانا یاییلب و جماعت گندیللر تاماشایا ، خواجه کاووس و خواجه طاووس دا تا گۆردولر ارسلان ساغ سالیم دی و تاماشاخانادان ایچری گیریر ، سۆنیدیلر و

اونان هر نه سوروشدولار هرزاد دئدی ایلا قمر وزیردن و دارقا باشینی اؤلدورمه سین نن . اوش بشش گون بو ماجرادن گنجیب سس کوو کی یاتدی ارسلان گوردو سؤوگولو سونون محبتی ائله دوشوب قلینه کی اگر بو گنجه اونی گورمه سه مجنون اولوب چؤل لره دوشه جح دی . اودو کی گنجه نین بیروختی اوزون یتیردی قمر وزیرین باغینا و دئدی منه قول وئرمیشدین هازمان ایسته سم منی فروغه نین یانینا آپاراسان و ایندی گلمی شم . قمر وزیر اونون اوزون نن اوپوپ بوله سینه چوخ محبت ائلی ین نن سورا دئدی . "دوزون سوروشسان ایندی کی ییز یولداش اولموشوخ ، هئش دوستا یاراشماز کی بولدوخ لرینی یولداشین نان گیزلده . حقیقت بو کی ، سنه ائله بیر طلیسم ائلی ییب لر کی تا او طلیسم سینمی ییب سن نن فروغه نین توپو هئش واخ باش توتمویاجاخ . " ارسلان دئدی پس چاره ندی قمر وزیر دئدی چاره سی ائله اؤزاکین ده دی و سنه بویون بیر بئیش دارو وئره جه یم کی سالاسان فروغه نین جام شرایننا تا و ایش مَح همی بشش اون ذیقہ بئهوش اولو و سن اونون بوینوندا کی گردنبندی آچان کیمی او طلیسم ده سینا . ارسلان اونون سؤزلرینه آلالندی و هئش بولمه دی کی بو حرامزاده نین بو ایش دن بیر نخشه سی واردی . قمر وزیر فروغه یه عاشیق ایدی و چون کی او طلیسم ارسلانین آدینا باغلامیشدی گردنبندی ده او گَرَح آچاردی کی تا اوجادو پوزولا و فروغه نی فیرنگ دن چیخاتماغ اولو . قمر وزیر ارسلانی اوش دؤد قاپی دان گنجیردیب بیر لغیم قاپی سی آشدی و یثرین آلتی نان گنتدیب چیخدیلا فرّوغه نین اوتاغینا . قمر وزیر چیخدی گنتدی و ارسلان گیردی ایچری . ارسلان ایچری گیرن کیمی فروغه شاد اولدی و قوللارین سالدی اونون بوینونا . سورا دئدی نه جور بورا گلدین کی ارسلان دئدی دوواردان آشدیم . سورا دئدی مبادا قمر وزیرین بو ایش دن خبری اولو ها ، کی اوندا گوروشمه یمیز قالا جاح محشر گونونه ! ارسلان سیر سؤزون داندی و بولمه دی کی اجل قوشو باشیندا دؤورائلیر . ایکی دیلده یئیپ ایچیب دئیپ گولمَح ده دیلر کی ارسلان بئهیشت دارونو وئردی فروغه نین خوردونا و فروغه هوش دان گنتدی . سورا اونون پامییخ سینه سین آچیب گوردو مرمر دؤش لری اوستون ده بیر گردنبندوار . بیر گردنبند کی ائله بیل قره قاریشقالارینان توخویوسان و

ینددی یاقوت دان اونا زینت وئریلیب، ارسلان آل آتدی گردنبندی آچا کی اگر اونان علاوه بیر آدامین آلی او گردنبنده دیسه یددی داغ دا اولسایدی آری یردی، ارسلان گردنبندی فروغه نین بونون نان تزه آشمیشدی کی یئر گوی سس لندی و هرین طوگماته چوندو و اوزوده گیجه لیب بیخیلیدی .

ارسلان اوزامان گوزون آشدی کی گوردو قان گولون ده اوزوری و قشخ باخاندا آزقالدی باغری چاتدی یا ، فروغه نین باشی بیر طرفدیدی بدنی بیر طرف ده ، ارسلان درخوول قاشدی قمر وزیرین یانینا کی گوردو شیرین - شیرین یاتیب دی و اونو آیتدی دندی خانه میز خراب اولدی ، سورا دندی فقط اونو بولدوم کی گردنبندی آچاندا پیسیریم نن بیر ضربت توخوندی و گوزومو آچاندا گوردوم فروغه قان دریاسین دا ، باشی کسیح دوشوب دی ، ارسلان آزقالیر اوزون اولدوره کی قمر وزیر اونا آرامیش وئریب دئیر سن بوردا بیر آزدینجل کی گوروم باشیمیزا نه داش سالما لی ییخ ، ارسلان آهی زار ائلی ییب یوخویا گئدیرو قمر وزیرین شیطانلارین نان بیر اوزون یئیریپ دئیر کی پطروس شاه ، فروغه نین نعشینی گوره ن کیمی او قدر چاره سیز قالیب کی آیاخ یالین باش آچیخ گئدی زیندانا ساری ، قمر وزیر سوروشدو زیندانا طرف نییه کی دندی شمس وزیرین سوزلری نین هامیسی دوز چیخب و گئدیرو شمس وزیر اوزون آزاد ائلی یه بلکه او بیر چاره قیلا و قاتیلی تاپیب مملکتی موصیت دن قورتارا ، قمر وزیر گوردو ایش یاش دی و قولام لارین یوللادی کی ارسلانی اونون عیمارتینه گتیره لر .

پطروس شاه شمس وزیرین زنجیرلرین اوزالی نن آچیپ واونی ایمداده چاغیردی ، شمس وزیر ماجرانی بوکن نن سورا دندی فروغه نین نعشی نه آل ویرماسیز کی من گئدیم آیین باشیمی عوض لی یم گلیم قصره ، هاننان گئژدن شمس وزیر قیزیل عمامه باشیندا گیردی فروغه نین اوتاغینا و خانیم لار او طرف بو طرف اولدولار ، سورا آزین نان بیر بشش دیقه سای سالدی فروغه نین باشینا و اوجادان گولدی ، پطروس شاه قضب له نیب ایسته دی دیه منیم بو حالیمما گولو سن یا کی باشان هاوا ماوا گلیب کی شمس وزیر دندی :

"بو سنین قیزین دئی قوربان، فروغه دیری دی و بو بیر آیری خانیم دی کی جادو گوجونه سالیب لار فروغه نین جیلدینه،"

پطروس شاه دندی آغزین دییه نی قولاخ لارین ائشیدیر یا کی منی آله سالیب سان کی شمس وزیر دندی:

"سنه قول وئیرم کی فروغه دیری دی و من سنین قیزین ساغ سالیب وئره جه یم آئن آمما بیر شرطی وار،" پطروس شاه دندی نه شرطی کی شمس وزیر دندی قول وئره سن کی فروغه نن امیر راسلانی اوزون آل آله وئرب تویلارین توتاسان، پطروس شاه بولمور نه دییه کی امیرلر تعظیم ائلی ییب دندیلر: "قوربان سیز قبول ائلی یین، قانی قاننان یومیوب لار کی قانی سویونان یویوب لار،"

پطروس شاه گوردو فروغه نین آناسی سیمین بانودا بی قرار دی و یالواریر کی قبول ائله بلکه قیزیمیزین جانین نجات وئره، آخیردا شاه راضی لاشدی و شمس وزیر قصرین حیه طین ده اوینا گئتدی بویانا گلدی و تورپاخ لاری کنار اوئرب بیر لغمین قاپی سین گوردو، دستور وئردی او لغمین اوستونه بیر قالاخ اودون ییغیب یاندیرالار، قالاخ شوعله لن میشدی کی دندی فروغه نی گتیرین آتین اودا و دورون اوزاخ دان تاماشا ائله یین کی منده کیره جه یم اوتون ایچینه، آناسی نین اوره یی دؤنمی ییب هوشدان گئتدی و پطروس شاه دا چاره سیز قالب دندی فروغه نی گتیر سین نر، ائشیدح بو طرف دن کی ارسلان قمر وزیرین عیمارتینه تزه داخل اولموشدی کی گوردو دود دومان باغی گؤتوروب و قمر وزیر اونو گوره ن کیمی بوله سینه موشولوخ وئردی کی فروغه دیری دی و سنین گوردویون منظره بیر جادو یدی، بو کیتابی کی وئیرم تئز باشلا اوخی و اوخوماخ همی گوره جح سن بیر اژدها نومایان اولدی و سنه یالواریر کی او کیتابی اوخوما و اوخو گؤتوروب قمر وزیری ویر کی اوندا سن منی یوخ بلکه او اژدهانی ویرارسان، اول ساغ گوزون توکرسن سورا سول گوزون، اوندا دی کی من فروغه نی دیریلدیب وئره م سنین آئن، ارسلان گینه تاولاندی و اویدی قمر وزیرین فعلینه، کیتاب اوخویا اوخویا ارسلان گوردو هریشر ظوکمات اولوب ایلدیریملار شاخدی و اوت

آلوایچین نن بیر اژدها چیخدی . اژدها ارسلانی آدین نان چاغیریب دئدی کیتابی قوی یثره و قمروزیری اوخونان اؤلدور کی ارسلان دیزین قویور یثره و اژدهانین ساغ گؤزون نیشان توتوب ویراندا بیردن گؤرور فروغه آلولار ایچین نن نومایان دی و یالواریر کی اژدهانی یوخ بلکه قمروزیری نیشان توت کی ایش ایش دن گنچیر و اوخ چیلّه یه کامان نان چیخیب قونور اژدهانین گؤزون نن آما شانسسی اوردا اولور کی لاپ گوزن نن قره سین نن توخونمور و بو اوزدن قمر وزیرین نخشه سی یاریمچیلیخ قالبب دونیا ارسلانین گؤزو اؤنون ده تیره و تار اولور . گؤز آچیر گؤرور بیر بیابان دی و گؤز ایشله دیح جه تیکاننخ و داشلیخ دی . امیر ارسلان قره تیکاننخ لاردا آشاغی گنڈیر یوخاری گلیر آما بیر یثره چاتمیر . گونلرین سایى الین نن چیخیدی و یشدی یی فقط تیکان کولو دی و ها گنڈیر بیر یثره چاتمیر . تا کی ینددیمجی گون اوزاخ دان بیر قراکتی گؤرور . یاخین گنڈیب گؤرور چؤلون اورتاسین دا بیر قصر دی و قولاغینا بیر ناله ی سوزان گلیر . بیرى ائله سزیلدیر کی ائله بول آری دی شان دا سزیلدیر . ایچری گیریر گؤرور ملک فروغه دی کی بوله سینى چارمیخا چکیب سینہ سی اوسته داش قویوب لار . داشی ایستیر فروغه نین سینہ سی اوستون نن گوتوره کی فروغه دئیر :

"بیه سنه دئمہ میشدیم قمر وزیره هئش واخ اینانما کی آخیر دا قولاغ آسمادین و دونیامیزی بئله سینہ تار ائله دین !! اوچونکی بولوردو گردنبنده سن نن علاوه هر کسین آله ديسه یدی سو کیمین اری یه جی ایدی اوایدی کی ایستیردی سنین نن دوسلوخ سالا و منی آله گنچیرده کی سن ده آلالاندین و ایکی میزی ده سالدین قره چؤل لره . ارسلان دئدی هله بوسؤزلردن گنش و قوی بومیزین اوستون ده اولان یئمخ و ایش مَح لری نن مشغول اولاخ کی منیم قیلینجیمنان قمر وزیر سهل دی فَح ده قورتولانماز . قیلینجی نان ایسته دی فروغه نین قوللارین دا کی ایپی کسب آتا کی نئنه دی باشارا نمادی و فروغه دئدی قوی گئت کی ایندی قمر وزیر گلر و قانیا قلعان ائله ر . سنین قیلینجین هله بیر ایپی کسن میر هاردا قالسین کی قمر وزیره کار ائله سین . بو حنین ده قاپ باجا سسلندی و قمر وزیر ایچری گیریب دئدی : "ای حرامزادا منیم سؤوگولوم نن سنین نه ایشین کی ارسلان یومراغین دویوننه دی و یو گوردو قمر

وزیرین اوستونه کی نه قَدَر ویردی آلی بوشا گئندی . آل آتدی قیلیشا و قیلیش دا قمر وزیره دَیب شوشه کیمی سیندی تۆکۆلدی یثره . سورا ارسلانین قباغین نان گنجیب فرۆغه یه اظهار عشق ائله دی و ارسلان ها دَبدی کی قمر وزیری اوزاخلاشدیرا گۆردو نه قیچی گلیر نه آلی و دوردوغی یثرده قورویوب . فرۆغه یالواریردی کی سنین هشتاد یاشین وار منیم اون یئددی یاشیم و اینصاف ائله منه توخونما کی بو آن دا بیر دئو گۆی ده اوچاراخ گۆزو ساتاشدی فرۆغه یه و اوچا اوچا گیردی عیمارته و بیر آله فرۆغه نی آلدی بیر آله ده قمر وزیری و اوشدو گئندی . او دئوین آدی فولات زیره ایدی و ارسلانین قاننی دوشمنی چون کی اونون ایقبالین یازیلیمیشدی یا اۆلمی یه جَح یادا اۆلسه امیر ارسلانین آلین ده اۆله جَح . ارسلان گۆردو گۆزلری گینه قره لیر و گۆزلرین آویشدیریب اطرافینا باخان کیمی نه قصر قالدی نه دیوار و بیر بیبان داد ی کی نه اوجو وار نه بوجاغی . امیر ارسلان آیلار بو چۆل ده آواره گزه رکن آیاخلاری برکی ییب بدنی حیوان کیمی توح گتیردی . دیرناخلار اوزانیب ائله بول پَلَح دیرناغی و خوردی خوره یی اولوب قوددان پَلَح دن توتوب چپی چپی یشمه ک . ارسلان آما هئش دورمویوب وبو مودتی تمام یول گئدی . تاکی بیر گون بیرداغ گۆروب اوداغی آشان کیمی گۆزو ساتاشدی بیر شَهَره و گۆردو عجب منظره دی . هریان گول چیچَک دی و میوه لراو قَدَر گتیریب لر کی آغاش لارین بوینو آیلیب . میوه لردن یئدی و نهرده چیمیب یورقونوغون آلتانان سورا بیرآز کی یولا دوشدی گۆردو یاخین بیر قالا وار . بالا بالا گندیری قالی یا ساری کی بیر قویودان سس گلدی . گئندی قویونون باشینا و بیر قویونون دینن دئدی اگر امیر ارسلانسان سسلن کی سن نن ایشیم وار . امیر ارسلان گۆردو بورد ادا اوننان آل چَحْمیلَر و دئدی : " اۆزوم . سن کیم سن و قویونون دیین ده نئینر سن . بورا هارادی من گلیب چیخیشام و فرَنگین یولو هایاننان دی . "

سس گئندیج جه اوجالیدی و دئدی : " بورا شهر مظاهیردی کی سئحر اولوب من ده گوهر تاجام . سنه بیر دیونچه آتیرام اونو توت و بوردان گت . ایندی سن سنگ قلعه سین ده

سن و بوردا آداملار داش اولالار، شوکر ائله کی بو دویونچه نی تاپمیشام و بو قویمار سن داش اولاسان . "

ارسلان دویونچه نی توتوب آچان کیمی گوردو فروغه نین گردنبدی دی و قویدی جیسینه دوشدی یولا کی گنده گۆره قلعه ده نه خبر وار، ارسلان ایجری گیرن کیمی گوردو لشکر صف سلام باغلی ییب و بیر پادشاه تاجی تختین ده اوتوروب باخیری، یاخینا گئدیب بیرین دیندیرن کیمی گوردو سس چیخمادی، ایتله دی گوردو یتیرن ن ذبه شمه دی و هئش کیم ن ده سس صدا یوخ دی، یاخچی باخاندا آننادی هامیسی بونارین داش اولوب لار، هله فیکرده یدی کی هاوادا بیر نعره سسی اوجالدی و بیرنیز لی بیردئویره یئندی، امیر ارسلان اوزون لشکرین ایچین ده گیزله دیب باخدی دئوه، گوردی فروغه ن قمروزیری اوغورلویان دی و گوزو چیراخ کیمی یانیر و یانین دا بیر ایت وار کی نه گوزلری نه آدم گوزونه بنزیر نه ایت گوزونه، سورا اوایتی نن برابر گیردیلر بیر باغا و امیر ارسلان دا اونارین داليجا، ایتین دیلین نن ائشیتدی کی دئوین آدی فولات زیره دی و ایتله دئدی سن بوردا دور نیگهباننخ وئر من گئدیم گوروم او ماه دؤوران یولا گلیر یا یوخ، امیر ارسلان دئوی تعقیب انلی ییب گوردو گیردی بیر اوتاغا و تازیانه سین گؤتوروب چیرپیر بیر گؤزل قیزین مرمر کیمی بدینه، دئو دئیر گرج منیم خانیمیم اولاسان و او قیزدا باهار بولوتو کیمی آغلی ییر، ارسلان چیخب بیر پالیت آغاجینا و سنگ قالاسین دا هر نه گنچیر گوروری، فولات زیره قیزین تازیانه سینی ویریب چیخدی ائشی یه و باشلادی همان تازیانه نن ایتی ویریب اونو ونگیل دتمه یه، ایت کی آدمیزاد کیمی دانیشیردی نه قدر سیزیلدیردی فولات زیره قولاغ آسمیردی و دئیردی یا امیر راسلانی تاپپ وئر سن منیم آلیمه یاکی هرگون سنین بیرنان دوزلو سو قویاجیام، سورا فولات زیره قیلینچی زومرود نیگاری و ئردی ایتله و دئدی ماه انوره گؤز اولارسان کی من قشیدم، فولات زیره بونو دئدی و طیران ائله دی گئندی گویون اوزونه، دوز ائله بو وخته یدی کی گوردو بیر نیقاب دار سواره گلدی و آتینی سنگ قلعه نین ائشی یینه باغلیب گیردی ایجری کی ارسلان ماجال وئرمی ییب او آتی منیب چاپدی، آما ارسلان گوردو عجیه ایش

دی و ائله هر یترده بنون آدبسی وارآمما او هئش کیمی ده تانیمیر. یاری یولدا یدی کی ارسلان آتی سوروردی بو طرفه آت گنڊیردی او طرفه کی آخیردا آتی قویدی اؤز حالینه کی هارا گنڊیر گئتسین. سحرین صوبهونه کیمی یول گتندی و هاوا ایشخانینجا گوردی بیر شهر نمایان دی. بیر شهر کی ائو لر ساختمانلار گنڊیب گؤیون اوزونهنه و کوچه خیوانلارین دا گول چیچک عطری آدامین روحون نوازش ائلیرو هر هاردان سو ایچیرسن سو بال دادی وئریر. ایاغ آتا کی داشلاردا بوتون لعلی جواهیردی. ارسلان شَهَره چاتیب چاتماز آتی آزاد ائله دی ی هارا گنڊیر چیچسین گئتسین کی بلکه ده گتندی اؤز صاحبین تاپدی.

ارسلان آمانه ارسلان کی باشین توکو یئنیب کمره سَقْل دوشوب دُشه و اولوب بیر قول بیابانی. شَهَری گزیردی کی گُوردو هامی سیاه پوش دی و کیم نن سوروشور بورا هارادی و سولطانی کیم دی هئش کیم جواب وئریر. دییه رلر مئشی یه گئندن اؤز آغاچین کسروامیر ارسلان دا اودی کی هارا یئتیریر فیکری اوردی کی اورانین سلطانین انی سین. ارسلان تصمیم توتور هر کس سوروشسا دییه خواجه فیروزام و تاجیر سیلسیله سین نن کی بلکه اونو تانیان اولمویا. ارسلانین گؤزو آخمیشدی شَهَرین گؤزل لی یی و جلالی نا کی بیردن بیره بیرینا طعام ایی دیر.

آلی قولتوخ مایل - مایل باخیر طعام لارا کی کباب لار و چیلو و لار دؤری یه دوزلوب موشری لره وئرلیر. آشباز گُورور بیر جوان دی کی هئیت ده شو جاعت ده سانکی روستمی ثانی دی آمانا ایل لردی حامام و سلمانی اوزو گُورمویوب دی وحسرتی نن گؤز تکیب ایچری آمانا ایچری یه گیرمَح دن ده چکی نیر. آشباز اونا بویور دئیر و ارسلان دئیر بیر مودت دی چؤل بیابان دا آواره یم و پولوم یوخدی. آشباز دئیر قَم یمه کی بویو نومنه قوناغ اولارسان کی ارسلان قبول ائله میرو دئیر بیر شرطی نن قبول ائله رم کی عوضینه بو شمشیری می گُوتوره سن. آشباز اول قبول ائله میر آمانا ناچار راضی اولور و ارسلان یئنیب ایچن نن سورا سوروشور کی نییه جماعت بوردا هامی قره گنڊیب دی و بورا هارادی. آشباز دندی بورا لعل مملکتی دی و سولطا نیمیز اقبال شاه دی. اونون قیزی گوهر تاجی زیفاف اوتاغین نان فولات

زیره اوغورلویوب و دامادی ملیک فیروزی زومروت نیگار قیلنجی نان یارالی ییب قاجیب دی . ارسلان یییب اچیب کفی دورولان کیمی آل اوزونه صفائرب چیخدی گؤره نه خبردی کی بازار دا گنده - گنده بیر پینه چی اونی سسله دی . گؤرو پینه چی اوش دؤت جوت باشماغ آتیب قاباغینا مشغول دی . اؤزوده چوخ پیرانه دی و صورتینه جودامی لرکیمی ذلیح دئشیج بیردری چکب کی فقط بیر گوزو ائشیج ده . قوجا سوروشدی کیم سن کی ارسلان دئدی خواجه فیروزام . میصیردن گلیردیم کی گیمم قرق اولدی و بوتون ثروتیم دریایا آخدی . اؤزوم ده بیر تخته پاره یه آسیلیب اوزامان گوزومو آشدیم کی هریرر بولمه قریبه یدی و یولومو آزیب دوشدوم چؤلره . قوجا دئدی بویونو منه قوناغ اول کی خسته سن و گنجه اوتوروب دانیشاخ گؤرَح نینه مَح اولار . ارسلان اؤزلؤزونه دئدی آواره گزمَح دن فایدا یوخی و قلبین نَن گنشدی کی بو گنجه نی هله اونا قوناغ اوللام صاباح آلاله کریم دی . آخشام اوستو ئدی کی قوجا نان قره به قره گتتدی و قدم قویدی اونون ائوینه . قوجا تَک ایدی و آزدان چوخ دان بیر جای قلبان جورلویوب اوتدولار صؤجته کی ارسلان گؤردو قوجانین یوخوسو گلیر . باش آندیلار یثره یاتماغا کی گنجه نین بیر وختی امیر ارسلان گؤزون آچیب قوجا نی گورمه دی . دوردو اوپان بویانا بیر باش چَحدی و صاندیخانادا بیر لغیم تاپدی . پیلله لردن آشاعی یئنن کیمی آننادی بالام ایش آیری تهردی . قوجا ال ده تازیانه دوشوب او قلعه ی سنگ ده گؤردو یو ایتی ویرماغا و اونا دئییر : " سنین اوزون نَن منیم دونیام عوض اولوب هامی نین یانیندا سویوخ سَقَل اولموشام و اگر ماهی انوری تاپیب آتاسی آصیف وزیره تحویل وئره بولدوم گَرَح کی گوهر تاجی دا تاپام وئرَم اقبال شاهین الینه . " قوجا ایتی ویریب دؤیور و اونون آهی زاری آسیمانه بولند اولسادا زئرزمی دن بیر یثره چیخیمرو بدنین نَن جادار - جادار قان سؤزور . آخیردا قوجا یورولوب تازیانه نی آتیر یثره و ایستیر قئیده کی ارسلان اونان تتر آل آیاغ ائلی ییب گیریر یئرینه باشلیر خورلاماغا . قوجا یوخویا گئدن کیمی ارسلا اؤزون یئتیریر او ایته و ایت اونو گورمَح همی دئییر : " سَنه قوربان اولوم ارسلان کی آخیردا گلدین چیخدین . سَن گئدن یوللارا قوربان کسیم کی منیم نجاتیم سنین آلین ده . ایل لردی او

سئحیر کار قوجا منی سالیب ایت جیلدینه و گاه اؤزو دؤیور گاه وئریر فولات زیرهین الینه . من سنین آتان ملیکشاهین امیر لرین نه نم و گوناھیم اودی کی موسلمانام وایلیس پُرسُت دَیَلِم . سن منی قورتارسان من ده سنی قورتاررام و بیر ساهاتین ایچین ده سؤو گولون فَرَوَغه نین آَلین قویورام سنین آَلن . "ارسلان هادئدی من ارسلان دَیَلِم خواجه فیروزام ایت دئدی سن ارسلان سان و روم پادیشاهی کی فَرَوَغه نین صورتین گؤروب اونا عاشیق اولوبسان . سوراگندیب سن فیرنگه و حرامزادا قمر وزیر ین الینده بو موصییت دره دوشوب سن . من دوستام جوان و هرزادی بولورم . فَرَوَغه نی ائله بول کی اؤز الیم نن قویموشام و تایپ وئره جه یم سنه . "

فَرَوَغه آدی گلن کیمی ارسلانین طاقتی سوست اولوب زنجیری ایتین بونوننان آشدی . آما نه آشماخ کی ایتین آَل قولو آچیلماخ کیمی ائله بول ایلدیریم ویردی و ارسلان گؤزون آویشدیران کیمی گؤردو ایت نه دی دئمہ قمر وزیر یمیش کی ایت جیلده ندیدی و قاشدی توتا بوله سین کی تاختاجدان شمشیر زومرد نیگاری گؤتوروب قوجا نی یارالادی . ارسلان قوجانین هایینا چاتان کیمی اوزون ده کی درینی سی ییردی و شمس وزیرین صورتی عیان اولدی . شمس وزیر دئدی : "خانه ن خراب اولسون ارسلان کی هم اؤزون زحمتہ سالدین هم منی . قرار ایدی کی من اوننان فَرَوَغه نین یئرین سوروشام و فولات زیره دئوین سیرلارین اؤرگه شم کی گینه سنین بو کؤورح اوره بین آللاندی و آلمیزه ایش وئردی . منیم ویریب بیر گؤزومو چیخاتماغین بس دَیَل دی کی ایندی گَرَح قبری ائوینه جان بو یارانی دا اؤزوم نن چکه م . گؤزونو اُیدوغون او اژدهادا ائله من ایدیم کی سؤزومه قولاغ آسمی ییب قمر وزیرین فعلینه اویدون . "

شمس وزیر هوشدان گتتمیشدی کی یوزدن چوخ مأمور گلیب ارسلانی آپاردیلار اقبال شاهین حوضورونا کی شمس وزیر یی یارالی یان ائله بودی . بویاننان دا ائشیدَح قمر وزیردن کی قویوب قاچان کیمی دوشموشدی فولات زیرهین آَلینه و گینه اونو سالمیشدی ایت جیلدینه کی هؤهمان گَرَح امیر راسلانی تاپا وئره اونون آَلینه .

ایکی واخ دا آدامین گوزو دؤوره نی آختارار بیر خوش گون دی بیر پیس گون و ایندی امیرارسلانا فله یین لاپ بَح یثری دی و بیر آهریمن دئو یاپیشیب اونون بونونون کؤکون نن و دئیر دوزون دئه گؤرک سن شمس وزیرین ائوین ده نه قئیردین . اقبال شاه دا کی بوتون پریزاد و دیوزاد لارا حاکیم ایدی دئدی : " شمس وزیر هر آدمی ائوینه قویمازو حتمَن بو ایش ده سنین آلین واردی . " ارسلانی دارا قیسنی ییبلار و آزقالیر فرمان قتلین وئره لر کی توپ سَقَل بیرقوجا وزیر ایچری گیردی . اقبال شاها تعظیم ائلی ییب دئدی : " قوربان بو ائله امیرارسلانین اؤزودی و بوتون حاجت لریمیز بونون الی نن حل اولاجاخ . " ارسلان آننادی کی بو گلن آدم آصیف وزیردی و شمس وزیری نن قمروزیری اوستادی و گوردو نه قَدَر دئسه من ارسلان دَیْلَم فایداسی یوخ دی و اودی کی اؤزاؤزونه دئدی : " اؤلْمَح اؤلْمَح دی دا خیریلدماخ ندی " و دئدی کی بلی من امیرارسلانام . تا بو سؤز ارسلانین آغزینان چیخدی بوتون اعیان اشراف وزیر وکیل و دیوزادلارینان پریزادلار ارسلانا تعظیم ائلی ییب اقبال شاه اون آننین نان اؤپدی . آصیف وزیرده بوله سینه خوش گلدین دئیب اونو آپاردیلار شمس وزیرین یانینا کی اؤلوم حالین دایدی . آصیف وزیر دئدی فولات زیره اقبال شاهین قیزی گوهر تاجی اؤزونن آپاریب و دامادینی دا شمشیرزومرو نیگارینان یارالی ییب کی بوننارین علاجی هامیسی سنین الین ده . آما چوخ چتین بیر ایش دی و فولات زیره هئش قیلیش اثر ائله مز مگر شمشیرزومرو نیگار کی اونو دا قمر وزیر گؤتوردی قاشدی . سورا شمس وزیرین دیلی توتار توتماز دئدی : " کاشکی فروغه نین گردنبدی ایندی الیمیزده اولاردی و وئردیح امیرارسلانا کی اوندا هئش بیر سحر و جادو اونا اثر ائله مزدی . ارسلان دئدی گردنبد ائله من ده و سنگ قلعه سین ده گوهر تاج اونو قویودان منه اتدی .. " آصیف وزیر و شمس وزیر بو خبردن شاد اولوب دئدی لر ایندی ایشیمیز ایش دی و سنه هئش بیر سحیر کارگر دَیْل . ملیک فیروزون و شمس وزیرین یاراسی توختاماغ اوچون بیر مرهم لازیم دی کی فولات زیره اؤلومیونجه او مرهمی دوزتمَح اولماز . ارسلان دئدی پس نئنه مَح کی دئدی لر سن هله بیر ایکی گون دینجل ایستیراحت ائله حاماما گئت تاکی بیز عیفریته دئولری یوللویاخ کی فولات

زیرِ دَن بیزه خبر گتیره لر، تا کی خبر گلدی و دندیلر فولات زیرِ شهرِ مظاهیره دی کی اورا نی سَحر ائلی ییب و قمر وزیری گینه ایت جیلدینه سالیب دی . شمشیر زومرود نیگارددا فولات زیرِ همین بئلین ده دی، اقبال شاه ارسلان دئدی: " فولات زیرِ بیر بلادی کی دوشوب بو چوخورا و اؤزون نن پیس ده عیفریته آناسی " مشروطه جادو " دی ، ارسلان دئدی منه قوشون وئرن گندیم جنگه یوخسا اوتوروب باخماخ اییسه عاردی ، اقبال شاهینان آصیف وزیر نه قدر یالواردیلار کی سن بو ایش دن واز گئش قوی گؤرَح اولدوزلار نه دئیرلر و زم آتاخ گؤرَح هازمان بو ایشی گورمه لی ییح کی ارسلان دئدی : " پس منه خودایف و تَح جانینا گندیرم گورم نئی یه بوللم ، فروغه نین فراغی نا بیر لحظه ده دؤزه بولمه رم . " اقبال شاه گوردو ارسلان لِح ائلی ییب کوسوب گئدیر کی دستور وئردی بؤیوح بیر اُردو حاضر لادیلار، صاباحیسی ارسلان اون سگگیز پارچا آهن نن لیاس رزم گی ییب گئشدی لشکرین باشینا کی او قشون دا آدمیزاد دان تویدی پرزاد و دیوزاد دار دا وارایدیلار، اقبال شاه قشونو ارسلان تافشیریپ اؤزوده بیر نامه یازدی فولات زیرِ هه کی ایندی واختی دی یاجیخاسان مئیدانما یادا کی گوهر تاجی منه قئته ریب شهرِ مظاهیری سَحر دن قورتاراسان .

فولات زیرِ نامه نی گورن کیمی قان تپه سینه ویریپ دستور وئردی قشون حاضر لانا کی طبلِ جنگ چالینا، قشوننار و خئمه خرگاه لار هر ایکی طرف ده برپادی و فولا زیرِ طبلِ جنگ چالیب مئیدانا حریف چاغیریر . چوخلی پهلوانلار مئیدانا گیریپ فولات زیرِ هی نن مبارزه یه باشلادیلار آما فولات زیرِ هامیسینی لپه کیمی بؤلوب نعلش لرینی یئره سالدی ، آصیف وزیر و اقبال شاه دا ارسلانی قلبِ لشکرده ساخلی ییب قویموللار گنده جنگه کی آصیف وزیر علمِ نجوما باخیب ارسلانین اولدوزون دا بیر آز تارلیخ گورموشدی و اودی کی راضی اولموردی بو یون گنده جنگه . سحر اولجاخ گینه طبلِ جنگ چالیندی و ارسلان دئدی منیم علمِ نجوم نان ایشیم یوخدی و حتمن گَرَح فولات زیرِ هی اؤلدوروب آناسین آغلار قویام، آصیف وزیر دئدی گینه قوی بیر رم آتیم گوروم نه خبر کی ارسلان دئدی ایجازه وئرسه زده گنده جه یم مئیدانا ایجازه وئرمه سزده ، اونون قئیمی منم . فولات زیرِ گوردو مئیداندا حریف دن

خبريوخدي و سسلندی اگر قورخوسوز يوز- يوز گلین . بو هاندا بيردن بيره آصيف وزير دندی ارسلانين اولدوزو بويون ايشيخ دی وارسلان دا بير نعره چکيب گيردی مئيدانا ، فولات زیره گوردو بير جوان پهلوان دی و سوروشدی آدين ندی کی دندی ارسلانام . فولات زیره کی بولوردی اؤلسه ائله اونون آلین ده اؤله جَح بدنینه بير لرزه گلدی و آل آتدی زومرود ننگار قيلنجين قَلافينه و او نو يئنديردي ارسلانين باشينا کی ارسلان ديم ديح دوردو و شمشير باشينا يئنن کيمي مردانه پنجه سين اوزالديب توتدی بيله يين نن . فولات زیرهين بارماخ لاری زَف دن پاتدادی و شمشیری اونون الين نن چيخارديب يئنديردي فولات زیرهين کله سين نن . بو حئين ده هر يئر دود - دومان اولدی و هامی ائله بولدی کی ارسلان جانيني جان آفرينه تسليم ائله دی . آمما توز دومان ياتان کيمي ارسلان ساغ سلامت آتين بئين ده گزير دی و ايکی قشون داراغ کيمي گيرميشديلر بيريري نه . تاکی اقبال شاه طبل بشارت چاليب گتتديلر فولات زیرهين نعشيني گؤتوره لر کی نه باشی وار ایدی نه بدنی ، دئمه بو قيل و قال دا مشروطه جادو گلسين و اوغلونون نعشين گؤتوروب آپارسين . هامی سوينجج ديلر آمما آصيف وزیری نن اقبال شاه جومبارلار دریای فيکره . نييه کی شمس وزير و مليک فيروزون ياراسی نين مرهمی فولات زیرهين بئی نن دوزه له جی ایدی کی آناسی بونو بولوب اونون نعشيني قاجيتميشدی . ارسلان دندی پس چاره ندی کی دئديلر چاره سی وار آمما گرَح دوشه سن قلیعه ی سنگ ده اولان قويونون ايچينه و فولات زیرهين نعشيني تاپاسان . بو جور لويونن هم قلعه ی سنگين طيلیسمی سينيب داش اولاننار جان تاپالار همده مرهم جورلويوب شمس وزيرو مليک فيروزون ياراسينا قوياريخ . فرُوغه و گوهر تاج دا ائله او شهرده زيندانی ديلر . ارسلان دندی بير ديقه ده دؤزه نمرم و گرَح همن يولا دوشه م .

اميرارسلانی اهریمن دئولر تخته مينديريب اوچا - اوچا آپارديلار او قويونون ترکينه . سورا دئولر اوچوب گتتديلر و ارسلان اؤزون تکی تنها گوردی . ارسلان قابا خدا بير قصر گوردو و قصرين قاپی سين دا پاسلی قفيل . قيفیلی خاريلتی نان سينديردی و گيردی قصرين باغينا . سورا بير نرون آغاچينا چيخب ساى سالدی باغا . گوردو آلابولا بير ايت نهير دن سو ايچيب

اونا قارقیش ائلیر، آننادی بلا بیله سین نن اسکیح ذیل وندن بو ایت بوله سینه قارقیش ائلیر مات قالدی . ایت سو ایچیب یولا دوشدی و ارسلان گیزلی جه اؤزونو قصره یئتirdی و گوردو تئبی ده ایکی خانیم وار. قولاغ آسدی گۆره نه دئییر لر کی ائشیتدی اونون صؤحتی دی . بیرى دئییر کاشکی ارسلان او ایته راس گلیب سؤزلرینه آلالنمی یا ، یوخسا بیزیم نجاتیمیز فالاجاخ قیامتہ . سورا بیریرلرینی آدین نان سسلی ییب ارسلان گوردی اونارین بیرى گوهر تاج دی . همان کی فروغه نین گردنبندین اونا آتمیشدی . ایچری گیردی اؤزونو تانیتدیردی و دئدی : " قورخما بین کی من ارسلانام و نه حاجتیز اولسا منہ دئیین . "

گوهر تاج و ندیمه سی ارسلانی گۆرن کیمی آلالها شوکر ائلی ییب و دئدی لر: " فولات زیرهین اسیری ییخ و او اؤلومیون جه بیزه نجات یوخدی . " ارسلان دئدی : " فولات زیرهیی اؤلدورموشم آما آناسی مشروطه جادو اونون نعشین اوغورلویوب گتیریب بورا کی دئمہ یی اوزون بیر ناغیل دی . گوهر تاج دئدی : " اونون نعشینی تاپپاخ اوچون گرَح گؤزون آلابولا بیر ایت ده اولا کی او هر هاردا اولسا آخیردا باش الیب گئذَر مشروطه جادو نون یانینا . بیزیم بولدویوموزه گۆره اوایت فرنگک شاهی نین شیطانى وزیرى دی و آدی قمر وزیر . "

اونار اوردا یثیب ایشمَح ده اولسونار و ائشیدَح امیر ارسلانان کی اوَقَدَر گریب دولاشیر کی آخیر دا گؤزو او ایته ساتاشیر . اونو گیزلینجه بوسور و یئتیریر بیر زاغی یا . سورا زاغادان بیر قَرى آرواد چیخب تازیانه نن باشلیر اونى ویرماغا و دئییر سنه دئمہ میشدیم ییه امیرارسلانا ضَرکین توخونماسین؟ ارسلان گوردو او قری یاخچی آداما بنزیر و ائله بول اونون دوستو دی و چون بولموشدی او قمر وزیردی تتر قیلینجین چکیب اونو ایکی بؤلونجه بؤیوح بیر دومان قوغزاندى و قمر وزیرین نعشى یثره سَریلدى .

اوقرى آرواد کی امیر ارسلانی یاخچی تانیردی دئدی : " آل لرین قوربانى اولوم ارسلان کی بو حرامزاده نی اؤلدوروب هم منیم یاخامی هم اؤزیاخان قورتاردین . ایشی گوجو فروغه یه ایشکنجه وئریب اذیت ائله مَی ایدی و من فروغه یه نه قَدَر دئیردیم کی ائله بوگونلر ارسلان گلیب هم سنی نجات وئره جَح هم ده فولات زیرهین جسدین تاپپ بئنین چبخارداجاخ هئش

اینانمیردی ، دو گل زاغی یا کی فولات زیرهین نعشی بوردا دی و اونو گۆتور ، "امیرارسلان زاغایا گیرن کیمی گوزو فولات زیرهین نعشینه دوشوب بیر یومراغینان اونون باشین پاتداتیب بنین گۆتورور. بو واخ دا او قری آرواد دئی او مرهم کی سن دالجا سان تح اونون بئنی نن اولماز و گرَح قمر وزیرین ده بنین چرخار دیب اونناری بیر قازاندا قئینه دسن ، امیر ارسلان گوردو بو قری نه دئیر هامیسی دوزدی و بو سؤزلری آصیف وزیرده بوله سینه بح بح تافشیر میشدی ، آما بو قری نین کیم اولدغون هله بولمور و فیکری اوردادی کی اول مرهم جورلویوب سورادا فروغه نین یترین سوروشا ، قری دئدی سن ییز آزاودون ییغ کی من ده قازانی آسیم ، سورا دئدی قمر وزیر یی نن فولات زیرهین نعشی نه اود وئرسن کی اوننارین کول لرین نن ده گرَح بو مرهمه قاتاخ ، ازسلان قلیین ده دئدی آفرین سنین حیکمه تن کی بو سؤزلری ائله آصیف وزیردن ده ائشیتی شم ، قری نن ارسلان بو جورلویون مرهم جورلویوب تۆحدولر بیر حوققانین ایچینه و ارسلان او حوققانی قویدو جیینه ، قری دئدی ایندی اختیار سن ده دی ، اول ایستیرسن گندیب مشروطه جادونو تاپپ اولدوره سن یاکی فروغه نی زییارت ائلی یه سن ، ارسلانین اوره یی دوشدی تاپیلتی یا و گوردو فروغه نی گورمه سه دۆزه بولمویه جَح و دئدی : "فروغه نی گورمه میش قدم قدم نن گۆتورمه رم و اصلا او اولماسایدی من بوردا نئینی ردیم و باشان دؤننه م اگر منی تتر معشوقه مه چاتدیراسان ، " قری دئدی پس سن بیر آزدؤز کی من فروغه یه دئیم گلکین ، بو زاغانین ایچین ده بیر باغلی قاپی وار کی تامن دئمی یم آچیل سوسام آچیل سوسام اوقاپی قیام ی قیامته جان هئش کیمین سسینه جواب وئرمزو بو طلیسمی باغلی یان دا مشروطه جادودی ، آما دئمه بو قری اؤزو ائله مشروطه جادودی و بواش لری گورور کی بلکه شمشیر زومرو دنیگاری ارسلانین الین نن چرخار دیب اونو اولدوره ، قری بیر آز فولات زیره یی نن قمر وزیرین کول لرین نن زاغانین قاباغینا سپپ او ستونه سو چله رکن بیردن بیره یتر گوی پاریلدادی و ارسلان گوردو صفالی بیر باغ دی و فروغه نازلانا نازلانا اودو کی گلیر ، امیرارسلان سویجَح دن قاشدی قاباغا و قولون سالدی فروغه نین بوینونا باشلادی بوسه یه کی فروغه دئدی : " وئر او قیلینجین من اؤپوم کی اگر اوسنین

ضربی شستین زفتین آلماسایدی نه قمر وزیر اؤلله ردی نه فولات زیره ، " ارسلان قیلینجین قین نان چیخاردیب سؤوگولوسونه وئرن کیمی فروغه نین صورتی بیردن جیلد عوض لی ییب اولدی مشروطه جادونون اؤزی . ارسلان گوردو گینه بارا قویوب وبو عیفریته اونو آلالدی دى و تا دَبدى کی شمشیری مشروطه جادونون الین نن چیخاردا ، ائله بیر ضربت باشن نان یئندی کی اگر برق کیمی اؤزونو قورتارماسایدی اولومو حتم ایدی . قیلش دیمیشدی بودونان و آل آیاغ ائلی یینجه مشروطه جادو طیران ائلی ییب گؤیه قاخمیشدی .

بو واخت ایدی کی آصیف وزیر رم آتدی و گوردو کی ارسلان قان ایچین ده . تئز عیفریته دئولری چاغیریب و اقبال شاهى دا گؤتوروب تخت روان دا اوچوب قوندولار شهرمظاهیره . گوردولر ارسلان یارالی دى و تا آنادیلار کی مرهم حاضیردی حوققانی آلیب مرهم نن بیر آزاخدیلار یاراسینا و ارسلان توختو یوب قاخدی آیاغا . ائله بول کی اصلن اونا قیلش دیمه میشدی . سورا آصیف وزیر عیفریته لردن ایسته دى کی همن گئدیب شمس وزیرى نن ملیک فیروزدا گئیرکر کی بو مرهمی نن اونارین دا یاراسین توختادالار . بو فاصیله ده ارسلان گؤهرتاج و ندیمه سین ده تاپپ وئردی اقبال شاهین الینه و دئدی سیز چاندیز مورادیزا آمما من هله گَرَح فروغه دن اوتور دونیانی آله وَّلح دولانام . شمس وزیر و ملیک فیروزدا کی او مرهمی نن شفا تاپدیلار آصیف وزیر دئدی هرزادان قاباخ گَرَح شمشیر زومرو نیگاری تاپاسان و مشروطه جادونی کی اونار آلن گئشمی یینجه فروغه نی گؤرمَح مومکون اولمویاجاخ .

دییه رلر گَرَح ایشی آلاله راس گئیره یوخسا بشر اؤزی جورلوین مز . ارسلان دا بیر هفته یئیب ایچیب دیجه لن سورا شمس وزیرین گورست دى یی یولونان گئتدی مظاهیر شهرین پایتختینه کی سؤوگولوسون نجات وئره . گنت ها گنت گوردو قاباخ دا بیر باغ نومایان اولدی و باغ دا خوش سیما بیر قولام وار . قولام ارسلانی گوروب اونا تعظیم ائلی ییب دئدی : " حمد اولسون یارادانا کی بو قَدَر یول دان بو یولی سئچیب سن یو خسا بوتون یوللارا نیگهان قویولارو اُردو مأمور دو سیزی توتوب قتله یئتیره . " قولام بونو دئییب گیردی عیمارته و

خانیمنا تعظیم ائلی ییب دئدی: "موشتولوخ وئرین کی ارسلان بوردادای. "سورا قولام خانیمین دستورونان امیرارسلانی ایچری یه دعوت ائلی ییب و ارسلان گوردو بیر قیزدی کی گؤزل لیح ده روزگاردای یوخ دی. خانیم باش آیدی و دئدی: "ایل لردی بو لحظه یه منتظرم و چوخ خوش گلیب سیز." ارسلان سوروشدی کیم سن و قیز دئدی: "اگر قول وئرسن منه عاشیق اولمویاسان اوندا دییه رم." ارسلان دئدی: "منیم اؤز سؤو گولوم وار واودا فروغه دی و سسلاام. راحت اول دئه گوروم کیم سن و منی هاردان تانیرسان." ارسلان کی فیکر ائلیر شاید ائله بو مشروطه جادو دی بو جیلده گیریپ اینانماسادا قولاغ آسیر گؤره نه دئیر. ماه منیر گوردو امیرارسلان اوزایلقارینا باغلی بیر آدم دی و فروغه نین عشقین نن پولاد کیمی کوره ده یانمیش بیر عاشیق و دئدی: "من "ماه منیر" و ملیک شاپورون نامزدی. همان سولطان کی قلعه ی سنگ ده قشونونان برابر، داش اولوبلار. آل منیم دامن سنین کی بو طلیسم فقط سنین آلین نن سینار. جان بئجان مملکتی نه خوش گلیب سن کی ملیک بئجان منیم آتام دی و دونن بارگاه دا گوردوم کی فولات زیره اونو و قارداشیم سئحیر ملیکی قورور اقبال شاهین جنگینه گنده لر. سورا آتام سوروشدی پس شمشیر زومرود نیگار هانی کی فولات زیره دئدی یول اوستون ده اونو قویدوم قلعه ی سنگبارانا کی اوردا محفوظ قالسین. نییه کی مشروطه جادو نو اوننان علاوه هئش قیلش کسمزو ادو کی اوردا گیزله دیب هئش کیمین آینه گئشمی یه."

ماه منیر نه قدر گؤزل اولسادا قلبی نین مهربانینی اؤزون نن ده گؤزل ایدی و معشوقی ملیک شاپورا چاتماغا خاطر حاضیر ایدی دودمانینان دا گئچه. اودور کی بیر نئچه گون ارسلانی قوناخ ساخلی ییب و ارسلان کی یییب ایچیپ دینجه لدی ماه منیره دئدی ایندی واختی دی کی قولامین فرهاد منی آپارا او داش باغان قالی یا کی سنگباران دئیلیر. ماه منیر دئدی اوقالا داش دان دمیردن چکیلیب و باش قوغزو یوب کهکشانه کی گل بوداشی اته بین نن توح کی اورا گئت مه یی نن داش اولماغین بیردیه چحمز. ارسلان دئدی منیم نیگار انیم اولما کی آلاه ساخلی یانی قود یتمز. سورا فرهاد ارسلانی گوتوروب ایکی گون آت چاپانان سورا یتیردیلر

سنگباران قلعه سینه . فرهادا دئدی سن بیر ایکی گون منی بوردا گوزله کی اولمه سم قالسام بیرده گوروشه ریح .

ارسلان قلعه یه یاخین لاشدی و قلعه دن باشلادی داش یاغماغا و داش لار گنتدیج جه بویودی و اودی کی قلخانین چشحدی باشینا و قلعی یه لاپ یاخین لاشدی . بو حنین ده گوردو بیرزنگی کی باش ائله بول بازار گومبدی دی و سینه کاروانسارا قاپیسی، داش لاری مانجاناغا قویوب آتیر اونا ساری. ارسلان بولدی بو داش لاردان جان قورتارماخ مومکون اولمویا جاخ و او دی کی اوخو قویدی چیلله ی کامانا و اوخ شستی نن کمان نان قورتولان کیمی قیژیلیتی نان دئدی زنگی نین اوره یینه و کوره یینی سؤکوب چیخدی ائشی یه . زنگی نین اولمه یی نن داشین یاغماسی دا کسیدلی وارسلان قدم قویدو قلعه نین ایچینه . گوزو هر یئرده شمشیر زومرود نیگاری آختاریر کی بیردن بیره پیلله لر چؤندولرو قیژیلیتی نان گتندی یئرین ترکیه . بیر بیابانی ایدی و ایسی حرارت آدامی یاندیریردی. قاباخ دادا بیر داغ واریادی کی بیر اوزی دایانمیشدی یئر و بیر اوزی عرشِ علایه . ارسلان آزقالیر دریسین یارا و سوسوز لوخ دان قانینی ایچه کی داغین دؤشون ده گوزی بیر زاغی یا ساتاشدی . زاغی یا گندیب چاتان کیمی گوردو اوردا بیر توپ سققل نورانی عاید عیبادته مشغول دی . عاید ارسلانی گورن کیمی اونا خوش گلدین دئییب و آنادی کی سوزلوخ دان آزقالیر جوانین جی یری چیخا . اونا دئدی گیت زاغانین دیینه کی اوردا نهیرلر آخیر و یمح ایشمشح نه دئسن واردی . ارسلان بولول سولاردان ایچیب اوز گوزونه صفائیر قارنین دویوران کیمی قییتدی عایدین یانیا و باش آیب احتیرام ائله دی . وحدت صؤجت دن سورا عایدده دئدی قیل باشمین چاره سین کی عغلیم بیر یانا چاتمیر. عاید دئدی بیر شرطی نن کی منه سؤزوئر سن نه دندیم قولاغ آسان . ارسلان قبول ائله دی و عاید دئدی : "ایندی بیر دسته آدام گلیب دیه جح لر کی شاهیمیز اولوب سن ییزه بیر شاه تعین ائله . من ده سنی تعین ائلی یه جه یم . اونارینان گندیب تخت ی شاهی ده اوتورانان سورا حرمسرایه گتیمی ییب و دیه جه سن کی ایستیرم خزانه نی گورم . خزانه ده بیر موجوری وار ایچینده خنجر زومرود نیگار . شمشیر زومرود نیگارین خنجر دی

او نو گۆتوره جَح سن آما وزیر مانع اولاجاخ کی تسلیم اولمویوب وزیر ی اؤلدوره جه سن . سورا بارگاهه قئیدیب قاباخکی پادشاهین قیزین گۆره جه سن . بیر قیز کی ای یید ایستیر اونو نگۆزل لی یین گۆروب نَفسی نین قاباغین آلا . او عیشوه نازی نان ایستی یه جَح او خنجری آله گنجیره کی او قیزی دا ویریب اؤلدوره جه سن . بو لحظه ده دنیا گۆزن تار وتیره اولوب گۆز آچاندا گۆره جه سن نه بارگاه وار نه خزانه . فقط زومرود نیگار خنجری آلین ددی . باشین قوغزویاندا آغاجین پوتاسین دا بیر آغ قوش گۆزن دَیه جح کی سینِه سین ده بیر قره خالی وار . اوخو قویوب کامانا دؤشونده کی او قره خالی هدف توتاجاخسان و اوندادی کی هله فروغه یه آزچوخ یاخین لاشا جاسان ."

عابید نه دئمیشدی بیر به بیر هامیسی ایئتیفاخ دوشدی و قوشون خالینی نشان توتوب اونو وورماغ همی قره بیر یئل آسدی و دال بادال ایلدیریم ویردی . سورا گۆردو یئرده قیریمیش بیر قوجانین نعشی وار و اوز به اوزون ده بیر قاپی کی یازیلیب " زومردنیگار شمشیری نین قرار گاهی ."

ارسلان او قاپی دان ایجری گیریب بیر صاندیخ گۆرور آما نئینیر قاپی سین آچانمیر . بو حنین ده دریچه دن باخاندا بورجون اوستون ده بیر قارقا گۆرور کی بوینو دولودی کیلیدی نن . آننیر کی قارقانی اوخلاماسا بو صاندیغی آچانمی یاجاخ کی اوخونان قارقانی نشان توتوب ویرماغ همی صاندیخ دا اؤز - اؤزونه آچیلیر و شمشیر زومرود نیگار ی گۆتورور .

فرهاد ارسلانی ساغ سالیم گۆرن کیمی گۆزلرینه اینانمی ییب سجده ی شوکر یئرینه گتیریر و قئیتدیرلر ماه منیرین یانینا . ماه منیرین آمری نن ایککی آهریمن دئو حاضر اولوب ارسلان و ماه منیری بئل لرینه منیدیریب اوچورلار هوایه . گۆی اوزون نن گۆرورلر اقبال شاهین قشونونان بنجان شاهین لشکری صف چکیب جنگ ده ده دیلر . مشروطه جادودا سئحیر ملیکین یانیندا ، مئیدانا پهلوان یوللویوب موباریز چاغیریر . ارسلان بو صحنه نی گۆرن کیمی دئدی : " من ایندی جنگ ائله مه یه ناچارام و مومکون دی بو جنگ ده سنین آتان و قارداشین سئحیرملیکه ده ضَرکیم توخونا و یا من اونارین آلین ده اؤله م یا اونار منیم آلیم ده . ادو کی تصمیمین توت

یا گَرَح ملیک شاپوردان یاپیشاسان یا گَرَح آتان بئجان شاه دان ، بوناری دئی رَم کی سورا دئمی یه سن، سن منیم آتا و قارداشیمین قاننی قاتیلی سن . "

ماه منیر دئیدی : "من ایستی یم ایسته می یم جنگی ده و ایکی طرف دن بیرری اؤله جَح و بو هئش کیمین تقصیری ذیل ، ویرها ویردا کی حالوا پایلاماز لار . منیم معشوقوم ملیک شاپوری دا ائله آتامین دستوری اوگونه قویوب و سن منی اؤزَن باجی ائله آلمی قوی ملیک شاپورون آئنه و هئش زادین نیگرانی اولما ، بوننان سورا ائله سنین کیمی بیر قارداش منی گُورَر ."

ماه منیرین امری نن دئولر اوناری اقبال شاهین خئمه سی نین قاباغین دا پییاده ائلی ییب خبر چاتدی شمس وزیره و اقبال شاهها کی ارسلان ساغ سلامت قئی دیب و ایجازه ایستیر وارید اولا . آصیف شاه آياغا قالخیب ارسلانی تشریفاتنی نان ایجری گئچتدیو گُوردولر هم شمشیر زومرود نیگار بتلین ده هم ده خنچَل زومرود نیگار . سورا امیر ارسلان شیخون ویریب گئندی بئجان شاهین لشکرین قیرا کی مشروطه جادوبو ویرها ویردا فقط اونی آننادی کی شمشیر زومرود نیگار گلیر کله سینه و شمشیراونا دَین کیمی باشی قالدی بیر یاندا لشی بیر یاندا و نوبه یتیردی سَحیرملیکی نن بئجان شاهها کی اوناردان نه قَدَر ایسته دی کی قشون نارین گُورتوروب دالی گئئلر کی اونار قولاغ آسمی ییب ایش یتیردی موباریزه یه و هر ایکسی ده ارسلانین الین ده جان وئردیلر ، بو واخ دا آصیف وزیری نن شمس وزیرده یتیریب مشروطه جادونون لَشین یاندریب کولونو تۆهدولر بیر حوققایا کی اونو سویونان قاتیب سپه لر ملیک شاپورا و قشونونا کی طلیسم لری سنین داش اولماخ دان قورتولا لار . ائله ده اولدی و ملیک شاپور گُوزون آچیب ماه منیری گُوردی و ایاغا قالخیب سؤوگولوسون باغرینا چَحدی . سورا قشون دا طلیسم دن قورتولوب ملیک شاپورا تعظیم ائله دیلر . ملیک شاپور و لشکری ده کی آننادیلار امیر ارسلان اونارا نجات وئریب ارسلانا تعظیم ائلی ییب آياغینی اؤپدولر . ارسلان اوز چؤنَدَریب آصیف وزیره کی فَرُوغه قالدی زیندانلاردا چورودی و من هله اونو نجات وئَرَمه می شم و فراق دان سینه م پاره - پاره دی کی آصیف وزیر دئدی اونون دا واختی چاتیب و مظاهیر شهر ی قصرلری نن برابر قره دوماننان چیخیب نومایان دی . ارسلان لشکری نن برابر

اوزقویدی مظاهیر شهره و گیردی قصره. گوردو زنجیرده بیر انتر وار گؤزلری قان چاناغی. ایسته دی زنجیری قیریپ انتری آزاد ائلی یه کی باشی نین اوستون ده کی قفسدن بیر طووز قوشی ارسلانی آدینان چاگیریب دئدی: "او انتری اؤلدورمه سن فروغه چاتانمی یاجاسان." انترده آند آمان کی او طووز قوشی یالان دئیر. ارسلان قفسی سیندیریب طووزقوشونو آزاد ائلی ین کیمی و بیر دومان قاخدی و برابرین ده بیر آدم نومایان اولدی. ارسلان تعظیم ائلی ییب دئدی: "من جین مورادام و ملیک شاپورون خادیمی. من سنی فروغه نین یانینا آپارارام آما بو انتری اؤلدورمه سن گینه باشین بلادا اولاجاخ." انتر گینه باشلادی آهی زارا و یالوار یاخارا کی ارسلان قلبی یوموشاندی و دستور وئردی انتری زنجیرلی ییب قفسه سالسینتار کی فروغه دن اوتور اوره یی بیر ذره دی. جین موراد قابا غا دوشوب نچجه بوروخ دؤنن نن سورا بیر قاپینی آچیب فروغه نی ارسلانه گؤرستدی. ارسلان گوردی فروغه نین ال ایاغی زنجیرده دی و چکیلیب چارمیخا. زنجیر لری کسدی آتدی او یایانا و فروغه نی چحدی باغرینا و باهار بولودو کیمی هر ایکسی دوشدولر آغلاماغا. بو واخ دا شمس وزیر الین ده شربت و بیردس حریری لیاس یتیشدی و فروغه نین آلین نن اؤپوپ دئدی: "سیز گرج ایندی شاد اولاسیز نه اینکی آغلی یاسیز."

فروغه لیاس لاری گئیپ آل اوزونه بیر آرزفاوئریب ارسلاننان قول بویون اولوب چیخدیلار قصردن ائشی یه کی فربوغه گوردو ارسلانین لشکری دریا کیمی موج ویریر. فروغه نی محمیل زرنیگاره میندیریب تشریفاتی نان آپاردیلار اقبال شاهین قصرینه. سورا حاما آپاریب یئددی قلم زینت وئرن نن سورا کنیز لر بوله سین آلدیلار سرایا کی ارسلان نان برابر باشلی یالار وحدته صؤحبه کی ایکی دیلداده ده ایل لردی بیر بیر لری نین اوزونه حسرت دیلر.

صباح کی گون ابدی کی ارسلان و اقبال شاه ملیک شاپور ی شهر مظاهیره پادشاه تعیین ائلی ییب و ماه منیری نن ملیک شاپورا یئددی گونه جان توی توتدولار. زیفاف گنجه سی نین سحری دی کی خبرگلدی ملیک شاپور یوخودان آیلیمیر خاب بند اولوب و ماه منیره یوخا چیخیب. دئمه او انتر کی اصل ده "ایلهاک دئو" ایدی و مشروطه جادو اونی اوجیلده

سالمیشدی زنجیردن اؤزون قورتاریب و ماه منیری گؤتورب قاشسین . ارسلانین بیر آلی اولدی بیر باشی و گوردو جینی مورادین سؤزونه باخیب اونو اؤلدور سه یدی هئش واخ بو موصیت اوز وئرمی یه جی ایدی . اقبال شاه عیفریته لره دستور وئردی اوچوب هریشی گزه لر گؤره لر ایلهاک دئودن نه خبر . چوخ جَح سه ده آخیردا عیفریته لر گلیب دئدی لر: " ایلهاک دئو ارض بیضاده دی و ماه منیره اظهار عشق ائلیر آما ماه منیر اهمیت وئرمیر . " ارسلان فربوغه دن ویداع ائلی ییب بیر لشکر گؤتورور گنده ارض بیضایه کی ماه منیری نجات وئره . جین مورد و شمس وزیرده ارسلانین یانیندا دیلارو آصیف وزیر دئییب کی بو ایش حل اولمویاجاخ مگر جین موردین کؤمَح لی یی نن . ارسلان ارض بیضایه چاتینجا اورانین پادشاهینا بیر نامه یازدی کی یا ایلهاک دئوی اونا تحویل وئرسین یاکی نه گؤرسه اؤز گؤزون نن گؤروب دی . جوابندا بیضا پادشاه بئله یازدی : " ایلهاک دئوی و ملکه ماه منیری سنه تحویل وئررم آما بیر شرطی نن کی بیزی بیر اژدهانین الین نن قورتاراسان . کسب سولاریمیزین قاباغین و اکین نریمیز آزقالیر سوزلوخ دان قورویا . " ارسلان قبول ائله دی و نه قدر شمس وزیری نن جین موردادئدی لر بو ایش ده بیر حيله وارو او اژدهانی اؤلدورمچ بو راحتتخ دا دئی ارسلان قولاغ آسمادی . اودی کی اوخو قویوب کامانا اژدهانی ویران کیمی اژدها ارسلانی اوددی و بوتون لشکر ، خئیمه خرگاه قوروب دؤزدولر کی شمس وزیردن نه خبر چیخیر .

ارسلان گؤزون آچاندا ایلهاک دئوین الین ده اسیرایدی و شمشیر زومود نیگاری گئچتمیشدی آله . ایلهاک دئو اونو " شیر گویا " یا تحویل وئریب سالدیریر زیندانا . آصیف وزیری نن شمس وزیر ده هره سی بیر یان دارم آتیب اولدوز لاری ییغیلار باشلارینا کی آخیردا ارسلانین یئرین اؤرگه شیب جین موردی مأمور ائلیل لر کی گئت گور نئیر سن . جین مورد دا سئحر گوجونه اؤزونو شیر گویا یا یئیریپ دئدی : " گلمی شم بیر عرصه قوربان . بولمورم بولورسوز یا یوخ ، ایلهاک دئو بئجان شاهی نین قیزی ماهی منیری چنکه گنچیردیب آما اودا سیزه عاشیق دی و ایلهاک دئو بونی سیزدن گیزله دیر . "

شیر گویا ایلهاک دئو امر ائلیر ماه منیری گتیرسین بارگاها و جین مورادا دا تافشیریر
 گۆز قولاغ اولای کی زفاف گنجه سی هئش کیم قصره گیرمی یه . جین موراد حال احوالی ماه
 منیره دئیر و ماه منیر ناچار گئدیر شیر گویا نین اوتاغینا کی بو فورصت ده موراد ائلی بوله
 ارسلانی زیندان نان قورتارا . ارسلان مواردی برابرین ده گۆرُن کیمی بوتون ماجرانی
 سوروشورو آل قولونان زنجیرلری سیلکه لی ییب قاچیر شیر گویانین اوتاغینا کی ایش ایش دن
 گئشمه سین . ارسلان گۆرور جینی مواردین تدبیری نن نه قصرده عیار وار نه نیگهان و اوزامان
 قاپینی آچیب ایجری گیریر کی ماه منیر قورخودان تیتیرو شیر گویا جیلدین نن چیخب
 آدمیزاده یه تبدیل اولور . ارسلان سسلندی حرامزاده ئئینیرسن کی گۆزی دوشدی زومرود
 نیگار خنچله و اونو گۆتورمه یی نن شیر گویانین قارنین سؤحمح بیر اولدی .

شمس وزیر و قشون آدمالاری بیردن قره بیر دومانا بولندبلر و گۆز لرین آویشدیراندا ارسلانی
 گۆردولر کی ماه منیرین نن جین موراد دا اونون ساغ سولوندا . هامی سونیب شیرنی خورانیغ
 ائله دیلر و ارسلان گنجه نی یاتیب سحری دوراندا گۆردو ایلهاک دئو میئیدان دا حریف
 آختاریو زومرود نیگار قیلیش دا آکین ددی . ارسلان اوزونه نیقاب چکیب آتا سوار اولدو
 گیردی میئیدانا . یاخین لاشاندا گۆردو ایلهاک دئو دئمه بیر غول دئه گینه . بیغ لباری عربی
 خنچل و گۆز لری قان پیاله سی دی . ایلهاک دئو ارسلانی تانیما دی و زومرود نیگار قیلینجی
 چکیب اونون اوستونه یومولان کیمی ارسلان نیقابینی کنار وئرب داغ کیمی دوردی ایلهاک
 دئوین قاباغین دا و بیله بین نن توتوب شمشیر زومرود نیگاری آکین نن چیخاندی . سورا اونا
 ائله بیر ضربت یئندیردی کی یئر گۆی لرزه یه گلدی و توز دومان ایچین ده ارسلان ایلهاک
 دئوین باشین گتیرب آتدی اقبال شاهین آیاقلاری آلتینا . سورا ارسلان قوشونون گۆتوروب
 بیاض شاهین لشکرین تاری مار ائلی یینجه جین مواردی ارض بیاضا پادشاه تعین ائله دی .

ارسلان ایستیردی راحت بیر نفس چکه گنده سؤو گولوسونون یانینا کی آصیف وزیر دئدی
 دایان گوروم علم نجوم سنه گۆره نه دئیر . ارسلان دئدی : "اولدوزلاری اوتور کی ملیک
 شاپوردا ایلهاک دئو اؤله ن کیمی یوخودان آیللیب و و ماه منیری نن ال اله باشلی ییلار کئف

داماغا و من هله فروغه می دیونجا سئیر ائله مه می شم . سیز آلاسه بو رمی زادی اؤتورون کی من ده بیر سووگولوم نن بشش اون گونکنفه داماغا باخیم ."

اقبال شاه ارسلانا تعظیم ائلی ییب دئدی : " او اژدها کی سنی اوتدی رئیحانه جادو یددی و او هله دیری دی . او دیری اولورکن بو تورپاخ لاردان فساد آسکیح اولمویاجاخ . آمما گینه اؤزون بولورسن . گوردون گینه بیر فتنه دوشدی و باشیمیز بلایا گیردی . " ارسلان دئدی بو سری ده گندیرم آمما بیرده منیم یانیم دا رم نن اولدوزدان دانشساز ، بولون کی دوسلوغومودا پوزوب فروغه نن باش الیب گئلجه یم . شمس وزیر دئدی پس ایجازه وئر آخردغه ده اولسا بیر رم آتیم گوروم او رئیحانه جادو نی هاردا تاپماغ اولار . ارسلان بیر شمس وزیره باخدی بیرده آصیف وزیره و هئش دینمه دی . دئمه رئیحانه جادو فولات زیر هین اویناشی و معشوقه سی ایدی و آند ایشیمشدی نه جور اولسا اونون ایتیقامین ارسلاننان آلسین . ارسلانا بیر یول گورسه تدیلر و او بیر لگیمه گیریب او باشندان چیخاندا گوردو قباخ دا بیر بورج وار گولله آتسان باشینا یئتمز . ارسلان قدم قویدو قلعه نین ایچینه و طنبی تالارا گیرینجه مات قالدی . هرزاد قیزیل دان جواهردن ایدی و پرده لر آغ آباغی میروارید دن . یئشمع ایشمع ده شراب دان توتدو قیزارمیش قوزو یا جان سوفره ده . سسلن دی بوردا کیم واردی کیم یوخ دی کی گوردی بیر دئو قیزی اونا نظر سالیب و آرقالیر گوزلری ییبه بوله سین . سورا تعظیم ائلی ییب دئدی : " ارسلان سنه ده قوربان سن گلن یوللاردا ، ایل لردی سنه حسرتم و عشیقین نن نه گئجه م وار نه گونوزوم . بولورم کی گلیب سن آنام رئیحانه جادونو اؤلدورسن آمما تا منه قول وئرمی یه سن کی منی آلاجاخسان آناما آلین چاتماز . ارسلان گوردی قیزین قولاخلاری ائله بول پالاز قولاغی دی ودؤش لری قوم تایی . بولدی کی چاره یوخ دی و اگر او قیزی دیله توتوب اظهار عشق ائله مه سه رئیحانه جادونون یئرین اؤرگه شن می یه جح . قیز دئدی منه دییه ر لر مرجانه جادو و گلیب ارسلاننان قول بویون اولدی . ارسلان گوردو قیزین آغزین نان بیر ایی ویریر کی اگر الین نن قورتولماسا سم کیمی جانینا ایشلی ییب اونو بی هوش ائلی یه جح . ناچار لیخ دان باشلادی قیزین سوپورگه کؤتویو کیمی اوزانان ساچ لارینی نوازشه کی

سوروشدو به آنان هاردا؟ مرجانه جادو دئدی: "باغ داکي پالیت آغاجی نین آلتیندا اویناش لاری نان عیش عیشرته مشغول دی و اؤز کئف داماغین دادی،" ارسلان کی بونو انشیتدی دئدی: "نازنین اولار کی سن بیر یثری یه سن من دالدان سنین بوی بوخونان باخام؟" مرجانه سۆین دی و آنادان دوغما باشلادی ناز اطوارینیتان یثریمه یه کی تا دالین چۆندر دی، ارسلان فورصت وئرمی ییب بوله سینی شاققالی ییب سالدی یثره. گئندی باغا و چوخ آختاراننان سورا بیر پالید آغاجی گؤروب گیزلین - گیزلین اورا یاخین لاشدی. رئیحانه جادو بیر نئچه دئوی نین دئییب گولوب شوخلوخ دادیلار و اؤدولار کی دنیادان خبرلری یوخدی، ارسلان زومرود نیگار قیلینجی قایماسین نان چیخاردیب بیر ایککی دئیین جه هامیسینی قانا قَلطان ائله دی و اؤزوده گیجه لیب یثره ییخیلیدی. گوزون آچاندا گلدی یی لغیمین قاباغیندا یدی آمما نه قصر واریدی نه قلعه و نه باغ. فقط نئچه عیفریته نین نعشی یئرده یدی. ارسلان لغیم نین ائشی یه چیخیب گؤردو هامی انتیظاردادی و بوله سینه آفرین دئییلر. ارسلان دستور وئردی قشون کؤچ ائلی یه و هامی اقبال شاهین قصرینه ییغیشیب باشلادیلار دیلخوش لوغا. ارسلان دا فروغه نی باغرینا باسیب ایککی سؤوگولو بال کیمی بیر بیرلرینی یاللیلار. بیر نئچه آی گئچن نین سورا ارسلان بوتون پادشاه لاردان ایجازه ایسته دی کی قئیده اؤز مملکتینه. نه قدر یالواردیلار ارسلان دئدی اولماز و گرَح گئدم و گؤیلوم آنام نان اؤتور بی تاب دی و خواجه نيعمان ایندی بَح نیگران دی. شمس وزیر دئدی قوربان روما گئتمه میشدن قاباخ گرَح گئدَح فیرنگه کی ایندی پئطروس شاهی نان سیمین بانو دا گؤزو یولدادیلار. اونا بیر نامه یازیب احوالاتی بولدورموشم و ایستیر سن نین فروغه نین توپون اؤزو ائلی ییب روم مملکتینه یولا سالا. آمما بیر زاد وار کی منی چوخ نی یاران ائلی ییب اودا پاپاس شاهین فیرنگه حمله ائله مه سی و اوغلونون ایتیقامین سن نین استه مه سی دی. ارسلان دئدی اونون بیر غمی یوخدی آمما بیر شزطی نین کی رم زاد آتیب منی ایشیم نین قویمو یاسان. شمس وزیر گولدی و واخت اوواخت اولدی کی امیر ارسلان یوزمین قشون تداروک گوردولرو بیر نئچه کاروان لعل جواهر آماده ائلی ییب کالیسکه ی زرنیگاردا ارسلاننان فروغه نی یولا سالدیلار. هامی

گلیب ارسلاننان اؤپوشوب گئدیردی آما بو آرادا ماه منیر چوخ ملول ایدی. ارسلان دئیر ایدی کی ییز باجی قارداشیخ گَرَح بولم نه یه غمگین سن . ماه منیر قوللارین سالیب ارسلانین بونونا و دئیر، باجی قارداش آیریلیغی یار فراغین نان دا چتین ایمیش و بو آیریلیخ دی کی منی اوزور . ارسلان ملیک شاپوری حوضورا چاغیریب دئیر هرایل منیم باجیمی یوللارسان روما کی اونون سن نن و من علاوه دونیادا هئش کیمی یوخ دی . بئله لی یین نن ارسلان قشونو کؤچ وئیریر فیرنگه و یئیر ها یئتیرده گؤرور طبل جنگ چالینیرو پئطروس شاه دان موباریز ایستیرلر. ارسلان اؤزون وئیریر میلدانه و قیرهاقیر یئیریر پایپاس شاهها کی اونو دا بونون ووروب لشکری سالیب پران پرانا . سورا دئیر قاجانی قومازلار و هامیسینی عفو ائلی ییب چارقالافیرنگی ده ضمیمه ائیر فیرنگین تورباغینا . پئطروس شاه و سیمین بانو قیزلاری فروغه و داماد لاری امیرارسلانی شاهانه پیشواز ائلی ییب و روم ائلی نه ائلچی و قاصید یوللویوب خواجه نیعمانی و اونون خانیمی کی ارسلانین آناسی ایدی بوتون وزیر وکیل لری نن دعوت اولوللار توپا و قیخ گئجه قیخ گونو ز خواجه کاووسون تاماشا خاناسین دا و بوتون فرنک ده توی توتولور. اوغلان جوان قیز گؤزل اؤزون حسابلا گؤرنه لر اولور. سورا ارسلان آتا آناسی و فروغه نی ده گؤتوروب لشکری نن برابر قیزیل یوکللی کاروننارینان گئیدیلر ساحیل و گمی لر سوار اولوب چاتیلار روما و تا کی ساغ ایدیلار مشغول زندگی اولوللار. سؤزون پایانی بو ایدی سیز ساغ قالین من سلامت .

* امیرارسلان داستانینی 1378- نجی ایل ده آنامنان ائشیدیب یازمیشام و روایت دلیلی ، " خوی لهجه سین ددی .